

P A R O L A

A KÖZÖSSÉG- ÉS TÁRSADALOMFEJLESZTÉS FOLYÓIRATA

2023/2. szám

VAN-E RECEPT A VIDÉK, A FALVAK ÉS
KÖZÖSSÉGEIK BOLDOGULÁSÁRA?

A Felzárkózó települések program

Falugondnoki, tanyagondnoki
szolgálatok

Vidéki szemmel a vidékről –
Borsod-Abaúj-Zemplénben

30 éves a Krisna-völgy

A Mesés Hetés titka

PAROLA. A közösség- és társadalomfejlesztés folyóirata

Felelős kiadó: Közösségfejlesztők Egyesülete, Kovács Edit elnök

Felelős szerkesztők: Szeder-Kummer Mária, Halmai Zsuzsa

Észrevételeiket, javaslataikat várjuk a szerkesztőség email címén:

kofeegyesulet@gmail.com

Tartalomjegyzék:

Szerkesztői előszó.....	3
Mi bújik meg az adatok mögött?.....	5
A Felzárkózó települések program – Magyar Máltai Szeretetszolgálat	9
Fontos dolgok, tudások a civil szektorban – Beszélgetés Peták Péterrel.....	13
Falugondnoki, tanyagondnoki szolgálatok – a kistelepülések, kisközségek segítői, ha hagyják és akarják	18
Vidéki szemmel a vidékről – közösségfejlesztési folyamatok feltételei 2023-ban, Borsod-Abaúj-Zemplénben	25
Közösség-szervezés pályázatokkal vagy anélkül – avagy az elmúlt évek tapasztalatai egy zalai kistelepülésen.....	30
Csak ne ez a dal legyen.....	35
30 éves a Krisna-völgy, Közép-Európa legnagyobb és legszervezettebb öko-községe	44
A tanúságtétel vasfüggönye – gondolatok a Pinka-partról	57
A Mesés Hetés titka.....	67
Hátszélben – a Fekete Sereg Ifjúsági Egyesület Nagyvácsban	77
„Együtt álmodni, tervezni, dolgozni” – Községi vállalkozások mérnöki céltudatossággal és ösztönös községi irányultsággal.....	81
Markolt Bandi 75	87
Szerveződj a lakhelyeden! Legyél szomszédsági szervező!.....	89
Könyvajánló: Küzdelmeink története – mozgalomtörténeti adatbázis	92
Ajánló a községi megoldások köréből	94
KÖFE hírek	97

Szerkesztői előszó

Szedes-Kummer Mária, Halmai Zsuzsa

Van-e a vidék, a falvak és közösségeik boldogulására kész recept? Mik az alapanyagok? Ha vannak is jó megoldások, azok mindenütt mások, mindenütt kell hozzá a kezdeményező közösségi ember, de a kiindulási pont mindenekelőtt a helyzettel való szembenézés.

Nyár eleji lapszámunk azt járja körül, hogyan boldogulnak a kistelepülési közösségek pályázati forrásokkal és pályázati forrás nélkül. Mi a szerepe a támogatásoknak egy-egy közösség életében? Mikor segítő, támogató, erősítő hatású a pályázati forrás, illetve mikor gátja a helyi közösségek erősödésének.

Körbenéztünk milyen kezdeményezések, megoldásmódok vannak – kistelepüléseken, falvakban – szerte az országban.

A közösségek életében fontos szerepe van annak, hogy vannak-e közös tervek, hogy amit célul tűznek ki, ahhoz van-e elég erőforrásuk, hogy érdemes-e előbb azt meghatározni, hogy mit szeretnének elérni és aztán ahhoz megtalálni a szükséges erőforrásokat. Miért? Mi a különbség belső és külső erőforrások között, merünk-e tervezni, célokat kitűzni ezek ismerete, megléte nélkül.

A pénz-és adománygyűjtés, befektetőkeresés gyakran hamarabb eszünkbe jut, mint számba venni a saját forrásokat, erőforrásokat. Úgy érezzük, ez utóbbiak szűkösek – anélkül, hogy ténylegesen tudatában lennénk ezek mibenlétének.

Gondolunk-e arra, hogy maga a közösség is fontos tőke, erőforrás? Tudatosan törekszünk-e arra, hogy ezt őrizzük, gyarapítsuk? Számolunk-e azzal, hogy belső erőforrásainkat hasznosítsuk (egymásnak segítség, tudásmegosztás, a közös „tulajdon” gondozása, a támogató környezet bevonása)? Vagy csak kívülről várjuk a forrásokat, támogatást?

Természetesen szükség van a *mit, miért, mikor, hogyan, kivel* közös megálmodása mellett a *miből* megtervezésére is, csak az nem mindegy, hogy melyik vezérel bennünket. Csak akkor kezdünk neki közös célunk megvalósításának, ha ehhez már minden, még a szükséges pénz is rendelkezésre áll, vagy ragaszkodunk a céljainkhoz és utána keresünk hozzá, partnert, pénzt, pályázati lehetőséget?

Mostani Parola számunk meghatározó témái e dilemmák feloldásához szeretnének elemzéseket, gyakorlatokat, lehetőségeket, jó példákat számba venni.

A közösségben rejlő erőforrásokat legalább annyira fontosnak tartjuk, mint azt, hogy milyen pályázati és egyéb lehetőségek vannak, és hogyan lehet azokat jól, kompromisszumok nélkül elérni és eredményesen felhasználni.

Mi abban hiszünk, hogy nem érdemes a pályázatokat böngészve azokhoz igazítani a célokat, hanem a számunkra fontos, jó ügyekhez, elképzelésekhez, projektekhez kell megtalálni a forrásokat, a támogatást és keresni a megoldást.

Szerencsére erre is vannak jó példák, használható, kipróbált közösségi módszertanok, amit örömmel adunk tovább.

Mi bújik meg az adatok mögött?

Halmai Zsuzsa

Objektív és szubjektív tendenciák a forrásokhoz való hozzáférésben vidéken – a közösségfejlesztő szemüvegén keresztül

Nagyon nagy különbségek láthatók a mai magyar vidéken, ha csak a falvak rendezettségét, épületállományát, útjait és köztereit nézzük, ha rákeresünk a lakosságszám és korfa alakulására, és nagyon nagy különbség van akkor is, ha van módunk találkozni a helyiekkel, és szóba elegyedhetünk velük.

Az „itt soha nem történik semmitől, a miért pont erre költötték a sok pénzt” egyformán szóba kerül. Lehet-e kitörési pont maga a közösség, az együtt-tervezés és együtt-munkálkodás, a tenni akarás?

Egy biztos: kellenek források is a jó tervek megvalósításához, és itt is nagyok az eltérések.

Az objektív helyzet leírásához készülnek elemzések, tanulmányok, ezek egyikéből válogattunk néhány érdekes adatot az európai uniós támogatások kezdetétől a mai napig, középpontban egy megyével és kitekintéssel a hátrányos helyzetű térségekre.

Az idézetek Finta István: Fejlesztési tervek, források és a perifériák kapcsolata Baranya megyében (2007-2021) című tanulmányából valók, a szerző engedélyével.

Először néhány megállapítás, adat, tény a fenti munkából:

„Magyarország – és azon belül a periférikus térségek – fejlődési esélyeit alapvetően befolyásolják az uniós források.”

„A 2007-ben induló és 2021-ben záruló két teljes programozási időszak forrásfelhasználási adatai alapján megállapítható, hogy Magyarországon a kohéziós források legnagyobb része a fejlettebb helyzetű térségekbe áramlik, ez a területi különbségek növekedését segíti elő, így nem csupán a koncentráció alapelve, hanem a hátrányos térségek támogatására vonatkozó morális elvárás is sérül.

Ha az egyes települések lakosságszáma alapján vizsgáljuk a forrásfelhasználást, akkor megállapítható, hogy legkedvezőtlenebb helyzetben az elnéptelenedéssel küzdő aprófalvak (500 fő alatti települések) vannak, nem csupán hazánkban (Finta 2022), de az Unió többi

tagállamában is (Pazos, Vidal 2021), amelyek jellemzően hátrányos helyzetű térségekben találhatók. Ezen kategória a magyar települések több mint egyharmadát teszi ki.

Az ezer fő feletti települések esetén a 2007-2013-as időszakban ugyanis mindössze kilenc, 2014-2021. között pedig nyolc település nem részesült támogatásban. Ehhez képest az 500 fő alatti települések közül az első teljes programozási időszakban országosan 542, míg a második programozási időszakban kicsit kevesebb, 482 település nem részesült támogatásban, vagyis közel minden második

Ha a Strukturális és Kohéziós Alapokból egyáltalán nem részesült települések megyei megoszlását vizsgáljuk, megállapítható, hogy jellemzően az elaprózott településszerkezetű megyék állnak az élen, közülük is a kutatás tárgyát képező Baranya megye. Mindez összefügg a támogatási programok prioritásaival, a pályázati feltételekkel, valamint a (kis)települések érdekérvényesítő képességével, feltételezve azt, hogy az önkormányzati abszorpciós képesség településmérettől függően eltérhet”.

Mi is az abszorpciós képesség a fejlesztési források tekintetében? A forrásbevonási képesség egyrészt a forrásokhoz való hozzájutást, másrészt azok célirányos, hatékony, a valódi szükségletekhez igazodó felhasználását is jelenti. Sok itt a kihívás az érdekérvényesítő képességen túl is. Vannak-e közösen kialakított tervek, eljutnak-e a pályázatírókig a szükségletek, igények? (A pályázatírók többnyire külső szakemberek, mert helyben ilyen csak nagyon ritkán akad.) Akar-e részt venni a helyi közösség ilyen felmérésekben, hisz-e abban, hogy a véleménye számít? Hiszen az uniós források tekintetében ez lehetőség és szükséges feltétel.

Az idegen hangzású CLLD (közösségvezérelt helyi fejlesztés) és a LEADER program (közösségi kezdeményezés a vidék gazdasági fejlesztése érdekében) keretében kiírt pályázati források feltételezik a közösségi, többszektorú stratégiaalakítást, tervezést. Gondoljuk végig, hogy akárcsak a saját közösségeink közül hányan képviseltették magukat ilyen tervezési fórumokon. Tudtak-e róla, hogy vannak ilyenek, volt-e kedvük hosszabb távú stratégiákat végiggondolni és olyan fejlesztésekről előre álmodni, melyek, ha meg is valósulnak, addig gyakran több év eltelik, és a végén nem is pont olyanok lesznek, amilyeneket szeretnének.

Idézet ismét a tanulmányból:

„Az átlagtól jelentősen eltérő eredmények részint köszönhetők a helyi aktivitásnak és innovatív kezdeményezéseknek, részint pedig azoknak a kapcsolatoknak, amelyek elősegítik a források adott településre történő koncentrálását.

Empirikus vizsgálataink alapján bár az uniós források előnyös helyzetet teremtettek a helyi gazdaságfejlesztési célú beavatkozások, beruházások végrehajtására, a tapasztalat az, hogy a lemaradó térségekben csupán kevés település tud élni a lehetőségekkel. Szembetűnő a vidéki

térségek esetében tapasztalható hiány a szükséges erőforrások tekintetében: az önerő, megfelelő szakember és kapacitás területén.”

Kössük csak ezt össze a személyes tapasztalatokkal. Azt már tudjuk, hogy a legtöbb település szűkében van a pályázatokhoz gyakran szükséges önerőt jelentő pénzeknek, de ebben bizonyos pályázatok 100 %-os támogatással, utófinanszírozással, természetbeni hozzájárulással segíthetnek. De hol van a megfelelő szakember, a legjobban hasznosuló helyi „kapacitás” a szervezéstől a kivitelezésig. A válasz röviden: messze, és ezt az egyre bonyolultabb közbeszerzések csak még távolabbra tolták. Jó lenne, ha legalább azokba a dolgokba be tudnánk vonni a helyieket, amik helyben természetesek. Ha a helyi polgár vagy még inkább a helyi közösség már a tervezésnél ott volt, akkor tudja, érti, hogy miről szól a fejlesztés. Könnyebben bevonható a folyamatba, akár csak azzal, hogy részt vesz az eseményeken, vagy figyel arra, hogy mik azok a dolgok, melyek helyben megvalósíthatók. Eljön az átadásra, és örül annak, ami létrejött, netán büszkén emlegeti azt. Én találkoztam ilyennel is.

Egy másik fontos megállapítás, ami a közösségfejlesztő szemét, gondolatait megragadja:

„A periférikus csapdahelyzetből való kilépést érdemben – sőt talán nélkülözhetetlen formában – segítheti elő a fejlesztéspolitika, legalábbis akkor, ha a fejlesztéspolitikai célok meghatározása, az azok megvalósítását szolgáló források allokálása (mint „kemény” tényező) a helyi-térségi periférikus adottságok és lehetőségek tükrében történik.”

Az adottságok mára a legtöbb helyen már több alkalommal a szinte minden területen megjelenő elvárás, a stratégiaalkotás miatt leírásra kerültek. Előkereshetők az önkormányzati weboldalakon, frissíthetők sok elérhető adatbázisból. A kérdés itt az, hogy mindent számba vettek-e, ami adottság. Innovációval újra értékessé váló helyi tudások, a helyi értéktárakban rögzített fontos hagyományok, megőrzött értékek, melyek megóvása is fontos. Feltárták-e, hogy melyik adottságra milyen fejlesztéseket érdemes építeni, és az önkormányzaton kívül ez kiknek jelenthet akár vállalkozási bevételeket is. Mert lehetőségnek leginkább azt tekinthetjük, amihez van adottság, van elképzelés, szándék és akarat, ha a forrásokban kapunk külső megerősítést. Ez a „titkos összetevő” pedig közösen gondolkodva könnyebben megtalálható.

A kutató és gyakorló szakember elemzése kitér nemcsak az uniós, hanem az utóbbi években elindított Magyar Falu Program kezdeti szakaszának elemzésére is.

A program előnyei: Ez egy nagyon népszerű, viszonylag könnyen pályázható forrás, a tájékoztatás széleskörű, a pályázati metódus egyszerűsödött, a lehetőség megnyílt a civil szervezetek számára is. A kormányzati portálon már elérhető eddigi eredmények alapján mégis azt látjuk, hogy a nagyobb lakosságszámú települések tudták igénybe venni. Pályázhatnak az 5000 fő alatti kisvárosok is.

„A Magyar Falu Programból, népességszám alapján (5000 fő), az igazán fejlett települések többsége ki van zárva, a források többségét így is a fejlettebb térségek kistelepülései kaphatták meg, köztük 93 városi címmel bíró település. A nem kedvezményezett státuszú települések részesedtek kb. 90 milliárd Ft, a fejlesztendő települések 18 milliárd Ft és a komplex programmal fejlesztendő települések 48 milliárd Ft támogatási összeggel. A forráselosztás ebben a programban is a lakosságszám szerinti tendenciát követte, főként a 2000-5000 lakossal rendelkező települések közötti különbségeket csökkentette. A Magyar Falu esetén is igazolható az a trend, mely szerint minél kisebb egy település, annál kevesebb forrásra számíthat. A 2019-2021-es időszakban a 250 fő alatti települések a támogatási összeg 9,7%-át (21 milliárd Ft-ot) kaptak, míg az 1500-5000 lakossal rendelkező települések a teljes összeg 38,1%-át (82 milliárd Ft-ot).”

Nagyon fontos volt ez a fókusz, figyelemmel lenni és hazai forrásokkal is megtámogatni a vidéket. A számok mégsem örömteliek. Ismét megmutatkozik, hogy ahol nagyobb az érdekérvényesítési képesség, ahol erősebb a helyi civil közösség, ahol nem fogyott el a kezdeményező képesség, ahol van, aki legalább ezt a viszonylag egyszerű pályázatot helyből meg tudja írni, ott még könnyebben elérhetőek lehetnek a források. Hogy mégsem érnek oda, ahol leginkább szükség lenne rájuk, az valahol mégiscsak rajtunk is múlik. A mostani időszakban a civilek leginkább akkor hallatják a hangjukat, amikor valami, vagy valaki veszélyezteti a környezetüket, szakmai hitelességüket. Nagyon fontos lenne, hogy az állampolgári aktivitás több terepen is megjelenjen. Ott legyen, amikor választani kell, ott legyen, ha a közösségünkről, településeinkről van szó. A Parola korábbi és a mostani számában is találkozhatunk jó példákkal. Az Élő adások szervezésével a közösségi alapítványoknál, a Községi Tervezési Maratonok jó gyakorlataiban, a jelenleg is nyitott hazai és nemzetközi civil pályázatoknál láthatjuk, hogy ha van közösség, a közösségnek van célja és nem pályázatfüggő tervei, akkor akár a települése túléléséhez, élhetőségéhez is sokban hozzájárulhat.

Szerző:

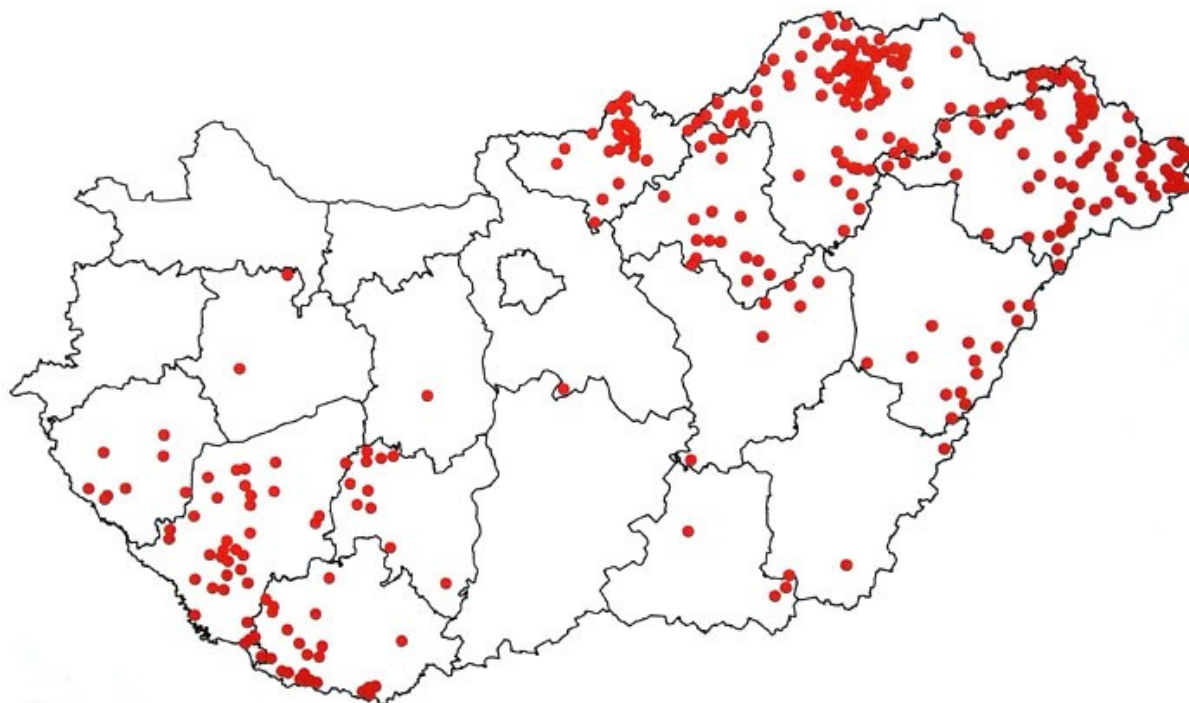
Halmai Zsuzsa kultúráközvetítő, közösségfejlesztő, vidékfejlesztő, önkormányzati tréner. Dolgozott művelődésház-igazgatóként, környezetvédelmi oktatóközpont vezetőként Szekszárdon, majd szakpolitikusként a kistelepülési közösségi terek megújításán. Jelenleg egy mikrotérségi fejlesztő szervezet, az Észak-Hegyháti Mikrotérségi Unió szakmai vezetője.

A Felzárkózó települések program – Magyar Máltai Szeretetszolgálat

Péterfi Ferenc

A hazai kistelepüléseken – főként a leginkább hátrányos régiókban – domináns szakmai fejlesztő és segítőszerepet tölt be a Magyar Máltai Szeretetszolgálat, annak a Felzárkózó települések programja.

A falvokról, a kistelepülések közösségfejlesztői munkáiról szóló tematikus számunkból nem maradhat ki ez a tartalmi minőségében és mennyiségében is kiemelkedő teljesítmény. A 300-nál több, erősen leszakadt faluban, több mint 300 ezer helyi embert érintve – a Máltaiak koordinációjával a Református Szeretetszolgálat, a Baptista Szeretetszolgálat és jónéhány egyháztól független civil szervezetet bekapcsolva –, két-három lépcsőben indították és szervezik alapvetően a „Felzárkózó települések” (FETE) program kereteiben ezt a kormányzati támogatással zajló fejlesztőmunkát.

A 300 legszegényebb település elhelyezkedése

A „Felzárkózó települések” programmodellnek egyik fontos jellemzője, hogy **párhuzamosan, egyszerre többféle területen zajlik a beavatkozó fejlesztés**. A teljesség igénye nélkül említjük

meg a következőket: falusi jelenlét pontok, a 3 év alatti gyermekek fejlődését – a fejlődési hátrányok csökkentését célzó speciális programok, az iskolai leszakadást megelőző – az esélyteremtést fejlesztő műhelyiskola program. Aztán a fiataloknak fejlesztő játék programok, egészségügyi szolgáltatások és ezekhez kapcsolódó szűrőprogram, ifjúsági sport (főként a foci) területén történő kezdeményezések, gyerekeknek zenei tehetségfejlesztés. A helyi gazdaság- és munkahelyteremtési lehetőségek fejlesztése, kertészeti programok, a korszerű energiafel-tételek – elsősorban napelemparkok telepítése, otthonteremtő lakhatási program. Miközben több településen alakul varroda, műhely, zöldség- és gyümölcsfeldolgozó üzem, Budapestén a Fény utcai piacon a program saját üzletet is működtet a falvakban készült termékek értékesítésére.

MIBEN MÁS EZ A 300 TELEPÜLÉS?			
Komárom-Esztergom megye		300 település	
lélekszám:	300.000	lélekszám:	311.000
születések:	2.700	születések:	5.000
komfort nélküli lakások aránya:	4,5 %	komfort nélküli lakások aránya:	23,7%
nyilvántartott állás keresők:	4.600	nyilvántartott állás keresők:	26.000
nyolc általánost el nem végzettek aránya:	3,8%	nyolc általánost el nem végzettek aránya:	15,9%

A 300 település adottságainak összehasonlítása a hasonló nagyságrendű Komárom megyével

A szinte holisztikus – tehát egyidejűleg az élet nagyok sok területén zajló – beavatkozást végző modellprogram másik jellemzője, a **folyamatjelleg**. Hogy **6-10 évig is jelen vannak egy területen**. Ezzel a tartós jelenléttel növelve/megteremtve a változás esélyét a helyi, települési munkáikban.

A Felzárkózó települések harmadik kiemelt jellemzője, hogy – bár vannak modellek, szélesebb rendszerek is segítik a munkát, de – **minden faluban, közösségben az ott lehetséges egyedi**

lépéssorozat és az ottani adottságok és szükségletek mentén áll össze, „íródik” a saját esélyteremtő programjuk. Ez azzal jár, hogy az egyes helyeken a kezdetekkor alapos, a helyi adottságokat és szükségleteket részletesen feltáró – ***a helyiakkal közösen kialakított lépésekkel*** indul a munka.

Valójában ezek a korszerű fejlesztés legfontosabb alapelvei: sokféle ágon, tartós – többéves befektetéssel és saját adottságokhoz igazodó fejlesztések történjenek.

A részletek alaposabb megismerésére ajánljuk a szervezet folyóiratának, a Máltai Tanulmányoknak a 2023/2. számát, amely teljes terjedelmében a Felzárkózó települések program összefoglaló bemutatását tartalmazza, s amely „A fenntartható öngondoskodás lehetőségéről” alcímmel mutatja be ezt a falvakban folyó programot.

Az összefoglaló lapszámban megjelenő tanulmányok:

- Vecsei Miklós: A felzárkózás matematikája
- Horeczki Réka: A szegénység kisvárosi dimenziói Magyarországon
- Ragadics Tamás: Öröklött hátrányok Visszatérő és megújuló konfliktusok a Sellyei járás „felzárkózó” településein
- Kurucz Ildikó: Paraszti mentalitástörédek a helyi társadalmakban Társadalomtörténeti látkép vidéki településekről és helyi vezetőikről
- Lassú Zsuzsa – Hajdu Krisztina: Lépésről lépésre A családkísérés mint a Jelenlét eszköze
- Lantos Szilárd: A Felzárkózó települések program a Jelenlét programokban
- Boros Julianna – Bucher Eszter: „Jelen vagyunk, segítünk!” A felzárkózó települések helyzete és segítőtevékenységek Baranya megyében
- Mihály Bulcsú: A Hős utca felszámolásának sokadik kísérlete Esettanulmány
- Cserép Emese: „És ha méltó a ház, szálljon a ti békességtek reá”
- Pap Anna Gyöngyi: „Az önkormányzás nem cél, hanem eszköz”

A Máltai Tanulmányok jelzett száma letölthető ezen a linken: [Máltai Tanulmányok | Számok 2023/2 \(maltaitanulmanyok.hu\)](https://kofe.hu/parola/parola-folyoirat/jelenlet-program-alurol-a-helyiakkal-egyutt-kialakitott-ottani-diagnozisra-epulo-turelmes-szakmai-folyamat/)

Jelezzük, hogy a Parola folyóirat 2021/4-es és a 2022/4-es számaiban már korábban is foglalkozott a Felzárkózó települések programmal: JELENLÉT PROGRAM – alulról, a helyiakkal együtt kialakított, ottani diagnózisra épülő, türelmes szakmai folyamat – interjú Németh Nándorral <https://kofe.hu/parola/parola-folyoirat/jelenlet-program-alurol-a-helyiakkal-egyutt-kialakitott-ottani-diagnozisra-epulo-turelmes-szakmai-folyamat/>

A Máltai szimfónia <https://kofe.hu/parola/parola-folyoirat/a-maltai-szimfonia-program/>

Az írásban elhelyezett képek a „Jövőképek” című máltai kiadványból valók

Szerző:

Péterfi Ferenc eredetileg Újpalotán népművelő, majd közösségfejlesztő. Később az NMI és jogelődjeinek a Községfejlesztői Osztályán dolgozott, majd az osztály vezetője lett.

Falusi és városi terepmunkákban vett részt, egyetemi, szakmai és civil képzések oktatója, konferenciák szervezője. A Parola folyóirat alapító főszerkesztője, évekig a Községfejlesztők Egyesületének titkára, majd elnöke volt.

Fontos dolgok, tudások a civil szektorban – Beszélgetés Peták Péterrel

Peták Péter

Az Emberség Erejével Alapítvány a Nyílt Társadalom Alapítványok támogatásával, a Regionális Községi Központok program keretében 2017 őszén indította el az Erősödő Civil Községek (ECK) programját a dél-dunántúli régióban. A program keretében három éven keresztül évente 100 millió forintos nagyságrendű összegre pályázhattak civil és informális szervezetek Baranya, Somogy és Tolna megyében megvalósuló projekkel. A program legfőbb célja az volt, hogy a régió civil szervezetei autonómban, tervezhetőbben és láthatóbban működjenek. A kiindulási közeg egy olyan széttöredezett társadalom, amelyben sokan érezhetik, hogy nem tudnak hatással lenni a kialakult helyzetre, és így inkább nem is próbálkoznak. A megoldást a civil közösségek erősítésében látták, ezért az ECK pályázói a helyi közösségek által azonosított problémák közösségi megoldására igényelhetek támogatást. A támogatási program 2021 februárjában három – tanulságokban és sikerekben gazdag – ciklus után ért véget.

2023 tavaszán két új alprogram indult az Emberség Erejével Alapítvány felhívására, ezúttal országos körben (Inkubátor és Katalizátor pályázat), érdemes tehát összefoglalni az első időszak tapasztalatait is.

Peták Péter közösségfejlesztővel, az Alapítvány projektkoordinátorával a civil szféra helyzetéről, a projektben szerzett tapasztalatokról beszélgettem.

Először az általános tapasztalatokról, a szubjektív és objektív civil helyzetről váltottunk szót.

Saját érzékelése szerint 2010 óta a civil szektor aktivitása csökken, forráshiány van, a szervezetek kivéreztek, a szektortudat alacsony, hiányzik az alap civil tudás, itt is jellemző a „szakemberhiány”.

Ahhoz, hogy valaki cselekvőképes közösségi emberré váljon, kell egy alaptapasztalat, hogy érezni tudja a helyét, reflektív tudjon lenni, tanulásra képesnek lenni és maradni. Kell személyes megélés, hogy létrejöjjön egy magabiztosság, kell közösségi támogatás és minták, melyek a saját magatartásmintákat is segítenek kialakítani – mondja.

Fontos, hogy az egyén el tudja hinni magáról, hogy képes megoldani a problémáját, javítani a helyzetén. Ez most nagyon nehéz.

Utalva a Civil Szemle összefoglaló körképére: 2022-ből adatszerű, hogy 2010 után szűkült a civil tér.

(Civil szemle 2022/3: Havasi Virág: Hatalmnőküliek-e a civilek a magyar illiberális demokráciában? 2010-2022 főbb történéseinek elemzése)

A cikkben megjelent körképről csak két

részt citálunk:

„Rendelkezésünkre áll viszont 2015-ös adat az állampolgári aktivitás szintjéről, mely részben a politikai/ mozgalmi aktivitást érintő kérdés. Az EU-ban 2015-ben a felnőtt népesség 12 százaléka volt aktív állampolgár ebben az értelemben (azaz írt alá petíciót, vett részt gyűlésen vagy egyéb módon a csoportokban, pártokban, szakszervezetekben). A francia és svéd társadalom állt az élen (24,6–22,1%), Ciprus, Szlovákia és Románia polgárai voltak a legpasszívak (2,1–3,6%), de Magyarországon is hasonlóan alacsony volt az aktivitás szintje (4,7%).”

„A civil szektor életképessége Magyarországon

A Civil Társadalom Szervezeteinek Fenntarthatósági Indexét az USAID-ICNL minden évben elkészíti Kelet-Közép-Európában és a volt szovjet tagállamokban. Hét területen méri a szektor fenntarthatóságát, és ezekből egy összevont mutatót is képeznek. Az index értékei 1 és 7 között változnak, ahol a legjobb (legfenntarthatóbb) az 1-es érték (USAID 2018a; 2018b). 2000-ben az érdekérvényesítést leszámítva valamennyi területen előrehaladott (enhanced) kategóriába tartozott a magyar civil társadalom, azaz az index értékei 3 alatt voltak (az érdekérvényesítés is alig haladta meg ezt az értéket). Azóta folyamatosan romlanak az eredmények, 2010-et követően erőteljesen. A kelet-közép-európai régiót tekintve 2020-ra már csak Szerbiában és Montenegróban volt rosszabb a szektor helyzete, mint Magyarországon (USAID-ICNL 2020).”

Persze vannak kivételek, gyakran szóba kerülnek a vidékre költözők, akik aktivitást visznek magukkal. Erről Péter is említést tett: a vidékre költözők visznek be kezdeményezéseket, új szokásokat, vesznek fel új közösségi szerepeket, teremtenek hagyományt, mert egyébként nincs már ott a középosztály. Magukkal hoznak tudásokat, kitekintést, hálózati kapcsolatokat, újra

felfedeznek értékeket, akár kézenfekvő dolgokat (főzés, közös tető az együttlét felett, rendezvények).

Általában azonban nem ez a jellemző, hiszen a települések nagy részén nem a beköltözés, hanem az elvándorlás a jellemző, és nagyon fontos lenne, hogy helyben is megteremtődjenek a hosszú távú autonómia zálogai, melyek szerinte: a civil ethosz, a civil tudás, az ehhez kapcsolódó általában hiányzó magatartásminták, a nyilvánosság gyakorlatai, az együttműködések, a sajátforrás-keresés képessége.

Ezek erősítésében volt és lehet jelentős szerepe azoknak a kutatásoknak és pályázati programoknak, melyek komplex támogatást nyújtanak, és nemcsak forrást biztosítanak egyes projektekhez. Beszélgetőpartnerem egyik szerzője a Dél-Dunántúlt elemző írásnak: Szűkülő terek a Dél-dunántúli Régióban – Általános és tevékenységfókuszú pillanatkép Baranya, Somogy és Tolna megye civil szervezeteiről (Dézma Lilla – Peták Péter – Nyirati András). A cikk a Civil Szemlében van publikálás alatt.

Az Erősödő Civil Közösségek projekt koordinátoraként pedig azt a tapasztalatot emeli ki, ami megjelent a korábbi (és az idei) pályázatokban: a cél, hogy a régió civil szervezetei autonómban, tervezhetőbben és láthatóbban működjenek, három fontos terület fejlesztését igényli: kommunikáció, bázisépítés, valamint adománygyűjtés.

Forrás: Duzma Lilla infografikája az ECK összefoglaló tanulmányból

Ehhez pedig nemcsak a pályázati források járultak hozzá, hanem szakmai képzések lebonyolítására is sor került, amelyek a már fentebb is említett fő fejlesztési területek témáit járták körbe. Hét témakörben (például tudatos közösségimédia-használat) voltak tréningek, amelyeken a három év alatt nagyjából kétszáz fő vett részt. Összesen 26 képzési alkalomra került sor,

amelyekről minden esetben részletes visszajelzéseket kértek a következő alkalmak megtervezése előtt, hogy tovább tudják fejleszteni és az igényekhez igazítani képzéseiket.

Fontos volt megismerni a szervezetek „énképét”, mert ez nagymértékben befolyásolhatja, milyen eredményességgel vagy motiváltsággal végzik tevékenységeiket. Ez a fajta önértékelés vagy önbizalom azért is fontos, mert közvetetten, de hatása van arra, hogy mennyire tud a szervezet támogató erőket mozgósítani küldetésére a saját közegében.

Arra is kíváncsiak voltak, hogy a pályázók a program hatásaként észlelnék-e fejlődést a csoportjukon vagy szervezetükön belül. Mindegyik ciklusban jelentős többségben voltak azok, akik úgy érezték, hogy a projektidőszak fejlesztő hatással volt rájuk.

A már lezajlott három támogatási ciklusban több, mint száznyolcvan cikket publikáltak az ECK projektekről, kiegészítve ezeket fotóriportokkal és kisfilmekkel, amelyek jelentős számú érdeklődőhöz jutottak el, így a civil aktivitás láthatósága részben az Erősödő Civil Közösségek program hatásának köszönhetően jobban előtérbe került, mint azelőtt.

Egyaránt fontos, hogy a szervezetek aktivizálják tagjaikat, hogy új tagokat vonzzanak és vonjanak be, valamint az is, hogy kapcsolatot építsenek más szervezetekkel.

Forrás: Duzma Lilla infografikája az ECK összefoglaló tanulmányból

Az anyagi és így az általános függetlenség elérésének egyik fontos lépése a nem pályázatokból származó bevételek növelése: szolgáltatások, pénzadományok, felajánlások pénzben és természetben, belépők, SZJA felajánlások, idő- és energiabefektetés.

Forrás: Duzma Lilla infografikája az ECK összefoglaló tanulmányból

Fontos a tudatosság, a munkamegosztás:

Forrás: Duzma Lilla infografikája az ECK összefoglaló tanulmányból

Szerző:

Peták Péter, a közösségfejlesztő, a civil szakember tehát olyan programokon dolgozott és dolgozik, amelyek meggyőződése szerint segítik az elért szervezeteket a közösségeken keresztül a cselekvő emberré váláshoz.

Falugondnoki, tanyagondnoki szolgálatok - a kistelepülések, kisközségek segítői, ha hagyják és akarják

Szedes-Kummer Mária

Napokban megjelent sajtóhír is alátámasztja a falu- és tanyagondnoki szolgálatok népszerűségét. (<https://magyarfaluprogram.hu/hirek/2023.06.02>.) A Magyar Falu Program 2019-ben indította el az állami támogatást, amelyet akkor a maximum 600 lelkes települések vehettek igénybe. A kormány később úgy döntött, hogy ezt a 600 fős határt először 800-ra, majd 2022-ben 1000-re emelte. „Nemcsak falubuszokat adunk és az érintettek körét bővítjük, hanem az állami támogatás mértékét is” – mondta a kormánybiztos. Országosan már több mint 1200 falubuszt, illetve tanyabuszt sikerült beszerezni az elmúlt néhány évben. 2019 és 2022 között erre a célra meghirdetett keretösszeg 13 milliárd Ft volt.

Ez az összeg, sok vagy kevés – nem lehet megítélni. Arra azonban mindenképpen elegendő, hogy a szolgáltatáshiányos településeken, a kistelepülésekben, a tanyák térségeiben egy üzembiztos autó szolgálja az ott élőket, ezzel lehetőséget teremt a település közössége arra, hogy egy embert megbízzon a szolgálattal kapcsolatos feladatok ellátására. Ő a tanyagondnok, ő a falugondnok.

Tanyagondnoki szolgáltatás legalább hetven és legfeljebb négyszáz lakosságszámú külterületi vagy egyéb belterületi lakott helyen működtethető. Amennyiben a helyi sajátosságok alapján a tanyagondnoki szolgáltatás több tanyagondnok közreműködésével valósítható meg, a tanyagondnokok által ellátandó körzetek határait – figyelemmel a lakosságszámkorlátra – a fenntartó települési önkormányzat rendeletében határozza meg azzal, hogy új tanyagondnoki szolgáltatás négyszáz lakos fölött szervezhető meg.

Falugondnoki szolgáltatás ezer lakosnál kisebb településen működtethető. A Magyar Falu Program pályázati kiírásai a célt így határozzák meg. „A Kormány célul tűzte ki a kistelepülések népességmegtartó és népességnövelő erejének növelését, a fiatalok helyben maradását. Ezen célok elérésének egyik alappillére a közszolgáltatások fejlesztése, az egyenlőtlenségek mérséklése. A falubusz és a tanyabusz beszerzésének támogatása hozzájárul a vidéki kistelepülések hátrányainak mérsékléséhez, az életminőség és a közszolgáltatások elérhetőségének javításához, valamint az ifjúság vidékhez való kötődéséhez.”

A falugondnoki szolgálatok eredményes működésének szükséges, de nem elégséges feltétele a falubusz, a működésre fordítható támogatás. Gyakorlatilag ma már nincs akadálya a

szolgálat bevezetésének. A működésmódok azonban nagyon eltérőek. Ez érthető is, hiszen nincs két egyforma település, tehát nincs két egyforma falugondnoki szolgálat. A különbözőség szembetűnőbb ott, ahol csak az autó és a támogatás megszerzése a cél, mert a szolgálat lényege veszik el, amiért a létrehozói megalkották.

Kemény Bertalan a kétezres évek elején a falugondnoki útmutatóban így fogalmaz. *„A falugondnoki szolgálat a „demokrácia iskolája”. S valóban. A falugondnoki szolgálat kifejezetten demokratikus intézmény. Személyét azok választják, akiknek szolgálat, akiket segít. Jól működni, sokak meglepedésére dolgozni ott tud a falugondnok, ahol a társadalmi környezete demokratikus, együttműködő, ahol a társadalom jó működéséhez szükséges minimális közbizalom, közéleti tisztaság, jóindulat és nyitottság megvan. A falugondnoki szolgálatnak ezek nem csupán feltételei, de a jó működés által állandóan növekvő gyümölcsei is egyben. A faluját felvirágoztatni őszintén szándékozó polgármester számára pedig a leghasznosabb, legfontosabb munkatárs lehet.”*

Önkéntes nap – ma a falugondnokok főztek, 2021

Kis eredettörténet.

A kislelvek, a vidék ügye, a megoldások keresése, a falugondnoki szolgálat gondolata, a megvalósítás kezdetei a nyolcvanas évekre nyúlnak vissza. A falu- és tanyagondnoki szolgáltatás

kialakításának ötlete Kemény Bertalan kutató munkájához kapcsolódik, amikor 1982-ben a VÁTI (*Városépítési Tervező Iroda*) megbízásából Somogy megye területfejlesztési koncepciójához kellett javaslatot tennie. Bejárta Somogy megye aprófalvait, és sok helyen talált példát arra, hogy miért érdemes a településeknek fennmaradnia. A tapasztalatai alapján fogalmazódott meg benne a kérdés: Mi kell a megszűnésre ítélt falvak fennmaradásához?

Meglátása szerint ezeknek a településeknek egy olyan egyszemélyes szolgáltató intézményre van szüksége, amely fel tudja vállalni az egész falu gondját, megoldásokat tud találni a települést érintő mindennapi gondokra.

A somogyi tapasztalatok alapján Kemény Bertalan az MTA Szociológiai Kutatóintézete részére elkészítette tanulmányát a falugondnoki szolgálat kísérleti bevezetéséről 1983-ban. A nyolcvanas évek közepe a gondolat érlelésével telt. A Népművelési Intézet részéről különösen Beke Pál és Köles Sándor foglalkoztak a falvak fejlődési lehetőségeivel. A civil együttműködések a nyolcvanas évek végén nagy lendületet kaptak egyrészt az egyesülési törvény bővülő lehetőségei miatt, másrészt a társadalmi és környezeti gondok feltorlódása következtében.

Mérföldkő volt a Falufejlesztési Társaság 1989-es megalakulása. A társaság egyfajta szellemi műhely, ahol a magyar vidék és a falvak iránt érdeklődők összejöhetnek, kapcsolatot építhetnek, együtt gondolkodhattak. A nyolcvanas évek közepén elsőként létrejött Csereháti Településszövetség – élén Csomós József református lelkésszel – 1990-re fel tudta vállalni az ország leghátrányosabb helyzetű aprófalvaiban a falugondnokság kísérleti beindítását.

A Falufejlesztési Társaság konzultációi, képzései mellett ebben döntő szerepe volt a finanszírozást vállaló Borsod-Abaúj-Zemplén megyei Tanács elnökének, dr. Szabó Györgynek.

A kezdeményezés rendkívül népszerűvé vált, és a kezdeti szolgálatok bebizonyították, hogy hatékonyan tudnak segíteni a kistelepülések és az ott élők gondjain. Ez megfelelő alapot és érvet adott annak a törekvésnek, melynek célja a szolgáltatás minél több településen való létrehozatala volt.

Voltaképpen ez volt az a kezdeti erő, mely a szolgáltatás szociális szolgáltatói rendszerbe való beépülését eredményezte. E folyamat egyik legfontosabb szereplője volt Szanyi Éva, az akkori Népjóléti Minisztérium munkatársa, aki felkarolta a falugondokságok és azok hosszú távú működtetési kereteinek megteremtésének ügyét.

Falugondnok találkozó – Zalacséb

A modellkísérletet követően 1991-től újabb szolgálatok jöhettek létre, immáron országos szinten, kezdetben a rendszerváltást övező szociális nehézségek kezelésére létrehozott Válságkezelő Programiroda, majd később az akkor Népjóléti Minisztériumnak, aztán számtalan átalakítást, átszervezést megélve számos néven nevezett, a szociális ágazatot irányító minisztérium pályázati támogatásának köszönhetően. Az európai uniós csatlakozást követően pedig a korábbiaknál lényegesen nagyobb mértékben nyílt uniós forrásból lehetőség az elhasználdott autók cseréjére, valamint az új szolgáltatásokhoz szükséges gépjárművek beszerzésére.

1996. az az év, amikor a falugondnoki szolgálat megjelent a szociális törvényben, mely alapján az 500 főnél kisebb településeken, illetve külterületi lakott helyen a szociális alapszolgáltatások falugondnoki szolgálat közreműködésével is elláthatók lettek. E szabály még meglehetősen általános jellegű, számos, a napi működést jellemző kérdésre nem ad választ, ugyanakkor e mondat jelentősége, hogy a korábbi modellkísérlet immáron a szolgáltatási rendszer részévé vált. 1998. különösen jelentős változást hozott, ugyanis a falugondnoki szolgáltatás működésének támogatása bekerült a költségvetési törvénybe, melynek következtében minden önkormányzat, amely e szolgáltatást működtette 900.000 Ft/év állami normatív támogatást igényelhetett. E változás ugyancsak sokat segített a szolgáltatások számának egyre nagyobb mértékű növekedésében. 1999-től a létrehozás csak működési engedély birtokában lehetséges, 2000-

ben megjelentek a falugondnoki szolgálatra vonatkozó részletes szakmai szabályok a szociális törvény végrehajtási rendeletében, 2003-ban elkülönült egymástól a falu- és a tanyagondnoki szolgálat, 2004-től térítésmentessé vált, 2010. óta pedig elkülönülnek a szolgálat alapfeladatai és kiegészítő tevékenységei, melyek végzését minden szolgálatnak vezetnie kell a napi tevékenységet igazoló dokumentációban. 2021. óta már az ezer fő alatti települések is szervezhetnek falugondnoki szolgáltatást.

A szolgálatok száma folyamatosan nőtt. A minisztérium és a Falufejlesztési Társaság egyaránt fontosnak tartotta egy szakmai támogató hálózat megszervezését. Ennek teljesen egyedi formája alakult ki, és nem minisztériumon belül kapott helyet, hanem civil hálózatként jött létre a falugondnokokat segítő szakmai támogató rendszer.

1993-tól területi alapon szerveződő megyei és regionális egyesületek alakultak. Ezen szervezetek speciális programokkal, találkozók, szakmai napok szervezésével, folyamatos szakmai segítséssel támogatják a mai napig az ellátási területükön működő szolgálatokat. Néhány szervezet honlapot működtet, és a mai világban a közösségi média is nagy segítség lehet az információszolgáltatásban hivatalos csoportok, felületek létrehozásával.

A falugondnokság mint szociális alapszolgáltatás a szociális igazgatásról és szociális ellátásokról szóló 1993. évi III. törvénybe 1996-ban került be. Bár a szociális törvény része, mégis a helyi szükségletek alapján más ágazatok munkáját is segíti.

A törvény a 60. § (1) bekezdésben így fogalmaz. *„A falugondnoki, illetve tanyagondnoki szolgáltatás célja a falvak és a külterületi vagy egyéb belterületi, valamint a tanyasi lakott helyek intézményhiányából és a közösségi közlekedés nehézségéből eredő hátrányainak enyhítése, az alapvető szükségletek kielégítését segítő szolgáltatásokhoz, közszolgáltatáshoz, valamint egyes alapszolgáltatásokhoz való hozzájutás biztosítása, továbbá az egyéni, közösségi szintű szükségletek teljesítésének segítése.”*

A szolgáltatások száma az évek alatt folyamatosan bővült mind a falugondnoki, mind a tanyagondnoki szolgálatok tekintetében, megkönnyítve ezzel a kistelepülésen és a tanyavilágban élők napi életét. Sok esetben a falu-, tanyagondnok személye az egyetlen kapocs a kistelepülésen élő ellátott és a “külvilág” között, személyük és a szolgáltatás minőségi jelenléte ezért is nagyon fontos. Azon a településen, ahol a kezdetektől működtetik a szolgáltatást, a lakosok már el sem tudják képzelni, milyen a szolgálat nélkül. Mára már nemcsak Magyarországon, hanem a határon túl, Erdélyben és a Vajdaságban is működnek falugondnoki szolgálatok.

Nemesapáti – senior és junior falugondnokok tapasztalatcseréje

Ugyan a kezdeti idők óta sok minden átalakult, a szolgáltatás jellege, az abban rejlő sokszínű feladatellátás lehetősége keveset változott. A falugondnokság megmaradt a szociális terület sehova igazán be nem sorolható csodabogarának, mely nem csupán a szociális kérdésekkel foglalkozik, hanem „átkalandozik” a kultúra, egészségügy, sport, közösségfejlesztés, mezőgazdaság, környezetvédelem, közfoglalkoztatás, de akár a polgárország területére is.

Az eltelt több mint 30 év során sok minden megváltozott a falu- és tanyagondnokságok életében. Mára már szervesen beépültek a szociális szolgáltatások rendszerébe, és noha talán megalkotói és kezdeti zászlóvivői egy-két dolgot nehezményeznének, alapjaiban véve elmondható, hogy a tevékenység jelentős része mégis hű maradt az eredeti alapelvekhez. Ugyanakkor sajnos számos, eddig megoldatlan vagy nehezen megoldható probléma is feszíti a rendszert.

A falugondnok egyszemélyes szolgáltatás, annak minden előnyével és egyben veszélyével együtt. E helyzetben gyakorta kiszolgáltatott helyzetbe kerül a település vagy a szolgáltatást működtető intézmény (ez utóbbi leginkább a tanyagondnokok esetében igaz) vezetőjével. Sajnálatos módon erre többször akkor kerül sor, ha a falu- vagy tanyagondnok jól végzi a feladatát. Számtalan esetben tapasztalható, hogy a lakosság körében egyre népszerűbb falu- vagy tanyagondnok kiváltja vezetőjének, leginkább a település polgármesterének gyanakvását, ellenszenvét, féltékenységét. Ilyenkor az ellene indított támadásokban a falu- vagy tanyagondnok meglehetősen kiszolgáltatott, és amennyiben nincs lehetősége, akarata, ereje felvenni a kesztyűt, alulmarad, aminek leginkább a település közössége látja kárát.

Ugyancsak gyakori eset, amikor a falu- vagy tanyagondnok elképzeléseit a helyi vezető vagy önkormányzat „elnyomja”, túlsúlyba kerülnek egy-egy intézménynek végzett tevékenységek.

Ez falugondnokok esetében leginkább az önkormányzati feladatok (postakihordás, ügyintézők, jegyző, polgármester szállítása vagy éppen hivatali épületek, közterületek karbantartása, fűtői, nők esetében takarítói feladatok, stb.), tanyagondnok esetében pedig a belterület vagy a szolgáltatást működtető intézmény, szolgáltatási központ intézményeinek ellátását (pl. intézményekbe ebédhordás, intézményi dolgozók szállítása, anyagbeszerzés, szállítás, karbantartás, stb.) jelenti. Az ilyen szolgáltatások vajmi keveset valósítanak meg abból az eszméből, ami miatt az egész rendszer kialakult.

A falu- és tanyagondnoki szolgálat a nehézségek ellenére nyugodtan tekinthető egy magyar sikertörténetnek. Az elmúlt harminc évben egy elképzelés szökkent szárba, és növekedett kiterjedt, a kistelepülések és a tanyavilág és lakóinak komoly részét elérő, támogató, segítő szolgáltatási hálózattá.

Forrás:

- Faludi Erika: A falugondnokság története; Mint egy falat kenyér...Könyv a falu-tanyagondnokságról, Falugondnokok. Duna-Tisza közti Egyesülete, 2013
- A falvak, tanyák segítői, a falu- és tanyagondnoki szolgálatok. Szerzők: Ghyczy Gellért, Szeder-Kummer Mária; Szociálpolitikai Szemle különszám: Szemle Könyvek 4. 2018.

Szerző:

Szeder-Kummer Mária eredetileg tanár, később programszervezőként dolgozott, majd egy zalai kistelepülés művelődési házának igazgatója is volt. Innen pályázott át Zalaegerszegre és lett a Zalai Falvakért Egyesület titkára, később elnöke. A kislelakosság ügye, a falugondnoki szolgálat, az önkéntesség, a közösségi alapú vidékfejlesztés, a nők közéleti szerepvállalását, foglalkoztatását elősegítő programok, nemzetközi kapcsolatok, a közösségi támogató hálózat – az egyesület munkája révén meghatározója lett a mindennapjainak, hite és szándéka szerint kislelakosság életképességének, a zalai civil közéletnek. Képezte magát szociális területen, civil és közösségi tanulmányokban. Tagja a Közösségfejlesztők Egyesületének, a Parola szerkesztőségében 2022. január óta vállal feladatot.

Vidéki szemmel a vidékről – közösségfejlesztési folyamatok feltételei 2023-ban, Borsod-Abaúj-Zemplénben

Bereczky Béla

Egy közelmúltban aktuális közösségfejlesztői beavatkozást tételező pályázat szakmai anyagához szükség volt egy környékünkre érvényes vidéki helyzetkép vázolására, aminek kapcsán bennem a következő gondolatok alakultak ki:

*„A mi vidéki településeink túlnyomó többsége a KSH komplex mutatói alapján besorolt leghátrányosabb helyzetűek kategóriájába tartozik. Ennek a közvéleményben is hangoztatott jellemző okai az elöregedés, a fiatalok és képzettek elvándorlása, munkanélküliség, mélyszegény és roma lakosság magas aránya, a szociokulturális, valamint egészségügyi intézményi háló elégtelenségei, a munkahelyeket biztosító lehetőségek hiánya, valamint egyéb infrastrukturális hiányok....Mindezek tudatában, mégsem ezek a sokszor hangoztatott tényezők jelentik talán a fejlődés legnagyobb gátját, hanem **a közösségi cselekvésben, gyakorlatokban való elszegényedés**, mely a változás/fejlődés fenntartható és valós garanciája, perspektívája lehetne. Társadalom- és közösségfejlesztői szemmel nézve a közösségi tanulási formákban való elszegényedés e jelenséget leíró tényező.”*

Ennek kapcsán számomra mint országföldrajzilag periférián s „keletebben” élő vidéki számára mindig is átgondolni való többletfeladatot jelentett a megmaradás lehetőségeiről való töprengés. Ez kísérte végig iskolaigazgatói éveimet is a rendszerváltást követő közel 20 esztendeig. Miként maradhatunk meg? Miként maradhatunk meg úgy, hogy fejlődünk is eközben?... Mert ez feltétel.

Meghatározóan maradt meg bennem ugyanis az a gondolat, amelyet akkortájt a közoktatás-vezetői képzésre járva egyik tanárom megfogalmazásában így hallottam: Ha az iskolavezető lemond a fejlesztésről, mondjon le a hivataláról is. Mert a kettő elválaszthatatlan, és boldogulási ikerfaktorként tekinthetünk rájuk.

Ezzel a párhuzammal tekintve a vidéki létre a konzekvenciavonás korán sem ilyen egyértelmű, hiszen attól, hogy nem fejlődésorientált környezetben/mikrotérsgben/térsgben élünk, még nem fogunk egyszerűen odébbállni innen. S nemcsak azért, mert a lehetőségszintű s a váltás feltételeit jelentő tényezők – lakás-csereérték, családi-baráti kötődések,.. – nem transzponálhatóak egy kattintással, hanem mert mindaz, ami itt érték, koránt sem bizonyos, hogy máshol

– történetesen egy városban – csereértékben fellelhető lenne. Gondoljunk csak pl. arra, hogy a közösségítőke-típusok közül mennyivel erőteljesebben van jelen itt a természeti tőke, s aki-nek ez meghatározóan fontos, még a szerényebb társadalmitőke-volumen ellenére sem fog helyet váltani emiatt!

Másrészt viszont az említett párhuzam a fejlődésorientált környezeti lét és a boldogulás lehetőségei között, egyenes arányt mutat. Nyugodtan vállalhatjuk – hiszen mindannyiunkban természetesen munkáló törekvés a boldogságra való vágyakozás –, hogy a boldogságérzésnek meghatározó tényezője az élettér minősége. Az élettér aktív eleme pedig a közösségiség sokdimenzós szövete, melybe így vagy úgy, de mindig belemintázódunk egyen-egyenként.

Helyben töprengő periféria-vidékiként – s ezt már nem csak kizárólag magam gondolom, hiszen egy 2006-tól formálódó térségi településközi szerveződés része is vagyok (FÉSZAK-KÖR) – kulcskérdés számunkra, hogy miben érhető tetten egyébként ez a fejlődésorientáltság. Megélve különböző állomásait, különféle fejlesztéseknek, el-elgondolkodunk arról, hogy mennyiben okoztak ezek tényleges fejlődést is.

Közösségfejlesztőként – kifejezőbben fogalmazva –, a közösségi szempontú értékrend mellett elkötelezettként, úgy vélem a legfontosabb az, amit közösen hozunk létre: közös szándékkal, akarattal, cselekvéssel úgy, hogy az közös tovább gondolásra indítva szolgálja a közös jövőnket. Ennek fordításaként sarkosan azt kellene leírnom, hogy akkor lenne fejlődésorientált életterünk, ha az itt élők (humán tőke) sokszínű kapcsolódásai által katalizált együttműködések

vázolnák fel a helyi fejlesztéseket, írnák le jövőnket. Ez a vágy persze nem olyan kézzelfogható, mint egy konkrét infrastruktúrát érintő fejlesztés vagy mint egy konkrét, nagyvolumenű, de egyszeri rendezvény, de a folyamatjellegét segítő tényezőként mégis fontosabbnak tűnik. Természetesen semmiképpen sem vád vagy panasz ez az előbb említett fejlesztések ellen, hiszen azok nagyon is szolgálhatják a közös átgondolások, erőfeszítések, tettek elrugaszkodópontjait, a kapaszkodókat az előremenetelben...De többnyire nem ezt tapasztalom.

Aztán ennek kapcsán arról is említést kell tennem, hogy vannak olyan tendenciák – nem csak rendszerváltós három évtizede –, amelyek tényerősek: a fiatalok alapvetően most is a nagy sűrűségű terekbe vágyakoznak. Nagy sűrűség közéletben, kultúrában, munkatípusban, mobilitásban, választékban (tárgyi és emberi szinten is) és hatalomban, hatni képességben is. Ez amolyan korfüggő, zsigeri tényező is, és rendben is lenne. Nem is ennek, hanem aránytalanságának áldatlanságát érezzük vidéken maradtak. Persze a vidéket kutató társadalomtudósok már jelzik a változási tendenciát, de, ha annak kritikus tömegűre való növekedésére várunk, akkor bezárhatjuk még jó időre a periféria-vidék fejlődésorientációra nyitó kapuit. Egyelőre a vidék meghatározóan a nagyik és családi sátoros ünnepek meg a kirándulások helyszíne marad még jó ideig. S nem mond ennek ellent az sem, hogy több mint jól diagnosztizált számban igenis léteznek olyan próbálkozások, amelyek egy-egy vagy esetleg több családhoz, sikeres közösségekhez köthetően életstratégia megvalósítását tűzik ki vidéken. Ezek az esetek nagyon is jelentős és hatékony – sokszorta közösségi indítékú – helyi fejlesztésekként azonosíthatóak, azonban térségre jellemző tendencijelleget kevésbé mutatnak, s tevékenységük szakmai

kuriozitásnak számít, s leginkább nem a helyi közösség közösségi tanulási folyamataira, hanem helyben fellelhető – jobbára megmondó – felvilágosultságra, tőkeerősségre alapulnak.

A továbbiakban azokra a potenciális fejlesztési helyszínekre tekintsünk, amelyek vágnak, várnak, újra várnak vagy tapasztaltak már valamilyen tervezett, alulról jövő, önkéntességre alapuló, de szakmai megsegítést is szívesen vállaló folyamatot. És itt kulcsszó a folyamat. Valójában ez az a tényező, amelyet egyre kevésbé lehet vezérfonalként fellelni a helyi fejlesztésekben. Sokszorta fontosabb ettől a források hatékony begyűjtésére (pályázására) való rátermettség, a nagyot szóló, látványos fejlesztések végrehajtása. Azonban azzal, hogy ezen fejlesztésekkel mennyiben azonosulnak a helyi emberek, nagyon sok lemérhető akkor, ha igazán az eredményességre vagyunk kíváncsiak.

Arra, hogy a várt, szükséges fejlődésorientáltság fellelhető legyen periféria-vidéken, nagyon is tudatosan kell(ene) folyamatokat szervezni. Mindennek persze feltételei vannak. Közösségfejlesztőként úgy vélem, hogy a mi (vár)megyénk (Borsod-Abaúj-Zemplén) közösségfejlesztési alapú kísérletei a rendszerváltás utáni helyzetek diagnózistérképeivel rendelkeznek. Ezek bázisán a (vár)megye több térségében zajlottak a „Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Közösségfejlesztő Műhelyek Szövetségének” találkozói. Alaptézisünk a mikrotérségekben mint öko-logikus kapcsolatokkal rendelkező, hatékonyan együttműködésre készíthető vidéki település-együttesekben való gondolkodás volt.

Újfent azon kezdünk el dolgozni – a KÖFE vidéket érintő szakmai vonalával összehangoltan –, hogy miként lehetne aktuális vidékdiagnózist felállítva felkészülni feltételezett vidékfejlesztési folyamatokra. (Nyilván a közösségfejlesztés értékeinek, etikájának megfelelően olyan folyamatokra gondolunk, amelyek a helyi közösségek meghívására/behívására, közösségfejlesztői módszertanokkal dolgozva szeretnének ilyen együttműködést kialakítani.) *Mert tudjuk, hogy a vidéki közösségiség minősége meghatározó tényezője lesz a (közel)jövőnknek (is).*

A vidéken lehetséges közösségfejlesztés lehetőségeinek át/újragondolásához valószínűleg szükség van:

1. Egy aktuális/korszerű diagnózisra, amely a vidék helyzetét írja le, a mi (KÖFE) szempontjaink szerint;
2. Szükséges kategorizált vidéki diagnózis, hiszen merőben más egy centrálisabb/frekvenáltabb/”városközelibb-ütőérközelibb” elhelyezkedésű vidéki nagyközség/kisváros vidékisége, mint egy perifériális vagy földrajzilag (is) szegregált aprófalué. (S van bőven mindkét kategóriás településből.)

A frissített diagnózistérképnek nyilván egy folyamatban kellene előállnia, amely az ország több pontján dolgozó közösségfejlesztők által vezetett s rokon szakterületeket is szükség szerint bevonó szakmai műhelyek minimum 1 éves feladata lehet. Ennek eredményeként talán

összehangolt vidéki közösségfejlesztői beavatkozás is elindulhatna, amelynek nagy lendítő ereje lehetne. A tapasztalat szerint egy település aktivizálható közösségének rendkívül sokat jelent, ha elmondható, hogy itt is meg ott is csinálják mindazt, amit mi is! Kiemelten igaz ez, ha közelebb szomszédokról van szó.

S végül is, amit el kell érünk, csupán ugyanaz, mint minden sikeres közösségmozgatásnál: KEDV-Energiát sűríteni közös légtérbe! Elsőként is tudatosan körbe kell ülnünk egymással, majd folyamatosan ismételve ezt cselekvésben dús, jelentőségteljessé kell érlelnünk közös munkálkodásunk gyümölcseit!

EGÉSZségben szép napokat kívánok!

Szerző:

Bereczky Béla közösségfejlesztő, így ír magáról: „Zsigeri vágyakozással kíváncsoztam Abaúj-Zemplén hegyei közé, melyhez gyermekkorom emlékei fűztek. Így nem csoda, hogy amikor Egerben tanító középiskolai tanárként felkérést kaptam erre, eljöttem Telkibányára a rendszerváltás után visszahozott, 8 osztályossá vált iskolába pedagógusnak. Majd 20 évig voltam a Szepsi Csombor Márton Iskola igazgatója, mely a Magyarországi Ökoiskola Hálózat kistelepülési iskoláinak reprezentánsa volt. 2005-től már az ökoiskolaságunkat a közösségi iskolává válás fémjelezte, s a települési – majd az észak-abaúji közösségfejlesztő társaimmal együtt létrehoztuk a „Fogadó”- Észak-Abaúji Közösségfejlesztők Köre Egyesületet 2007-ben. Molnár Aranka révén kerültem kapcsolatba a Dialóg Egyesülettel, melynek máig is tagja vagyok, s akkortájt végeztem el a 120 órás közösségfejlesztő képzést is, és azóta vagyok tagja a KÖFE-nek is. Magamat mostanság perifériális-vidéki közösségfejlesztőként emlegetem. Speciális érdeklődési területem: a vidéki mikrotérségek.”

Kiemelt kép forrása: Wikipédia

Közösségszervezés pályázatokkal vagy anélkül – avagy az elmúlt évek tapasztalatai egy zalai kistelepülésen

György Bálint

Hamar feloldanám a címben rejlő vaglyagosságot, hiszen nyilván nincs szó kizárólagosságról, ugyanakkor mégis kifejezi azt a gyakori dilemmát, amely megjelenhet egy cselekvés tervezésénél. Mielőtt ezt kifejténém, vegyük egyből a cím első felét is górcső alá. A közösség szó már-már elcsépett, agyonhasznált kifejezéssé vált az elmúlt évtizedben, ami nyilvánvalóan ered egyfajta társadalmi hiányérzetből. Másrészt nagymértékben ki is terjesztettük a jelentését a „községi” médiától a „községi” közlekedésig. Ez eredményezheti azt a helyzetet, hogy míg látszólag úton-útfélen községi eseményekbe botlunk, helyi községről hallunk, a valóságban, a települések hétköznapijaiban élő és együttműködő ilyen csoportokat ritkábban találunk. Jelen írásomban települési szinten ugyanis ezt veszem a község alapjának: a lokalitás egyszerű szinonimája helyett a *helyben lakó emberek egymást ismerő, segítő, rendszeresen találkozó csoportját*, azaz a helyi kisközséget. Azonban amíg a földrajzi hely történeti szempontból is alapvető komponense a községeszmének, azt látnunk kell, hogy a térbeli kötöttség szerepe már évtizedek óta folyamatosan csökken a továbbra is töretlenül növekvő mobilizációs lehetőségek miatt. De erre a község tartósságának szempontjából még később rátérek.

Én magam négy éve költöztem feleségemmel egy zalai kistelepülésre budapesti tanulmányaimat követően. Szociológiát és humánökológiát tanultam, illetve lehetőségem volt betekinteni és együtt dolgozni a Kisközségi Program önkénteseivel, így kicsit mélyebb bepillantást szerezhettem a hazai ökofalvas és községi mozgalmas világba. Nem volt tehát kérdés, hogy új otthonunk környezetében is részt vegyünk a helyi ügyekben, saját ötletek, projektek mellé társakat találjunk és erősítsük a községiséget.

Adott tehát egy hely, és jó esetben – ha már a pályázati dilemma felmerül – helyi ügyekért, községszervezésért vagy már meglévő község erősödéséért tenni akaró személy(ek) is. Itt máris egy fontos alaphoz jutottunk, a *közös ügghöz*. Közös hosszútávú célok és víziók nélkül nagyon esetleges lehet próbálkozásunk a község tartós megtartására. Egy település esetében adják magukat a lokálpatrióta célok, a faluért/városért tevés, melyhez jó eséllyel találunk társakat. Azonban ez egy nagyon tág kategória, és ezernyi elképzelés mentén lehet elindulni. Ilyen esetben kell egy jó helyi vezető (például a polgármester), aki a lehető legnagyobb mértékben hatékonyan vonja be a helyieket a cselekvéstervezésbe és kivitelezésbe egyaránt. E

nélkül könnyen nézeteltérések, sértődések, szakadások alakulhatnak ki a faluban. Gyűttmentként tájékozatlanul szervezkedve nem ismert, akár generációs nézeteltéréseket tudunk felpiszkálni. Hasznos tehát, ha egy közös elképzelés ki tud alakulni a célokról. Ennek hiányában kezdetben olyan apró lépéseket érdemes tenni, amiből kiderül, hogy mivel lehet a helyieket megmozgatni, mi az az ügy, ami mentén elkezdhetünk szerveződni, rendszeressé tenni a találkozásokat és a későbbiekben már nagyobb közös célokat meghatározni. Véleményem szerint közösség-szervezési szempontból a pályázatok bevonása innentől tud hasznos lenni. Mivel az EU-s, de még az állami források felhasználása is általában egy merev, jó előre konkrétan meghatározott keretben mozgó rendszer, a kezdeti időszakban, amikor annak a felmérése zajlik, hogy egyáltalán milyen ügy mentén találunk állandó társakat, egy pályázat lehívása közösség-szervezői szempontból gátló is tud lenni. Például egy rosszul megválasztott programsorozat feleslegesen viheti el időnket, energiánkat, de kénytelenek vagyunk végigcsinálni, s ez csalódásokhoz vezethet, ha például nincs elég érdeklődő, vagy nem várt konfliktust generál.

Turistajelzés festése

Önkéntesen, minimális befektetéssel sokkal rugalmasabbak tudunk lenni ebben a kezdeti időszakban. Programról programra tudunk finomhangolni a hirdetésen, a témán, a megvalósítás módján, az időpontra, mindeközben nem feladva a saját elképzeléseinket, világnézetünket. Hiszen, ha bármit feláldozunk a közösségépítés oltárán, saját hitelességünk mellett idővel a motivációnk és lelkesedésünk is odaveszhet, és mi magunk fogunk kiesni.

Mondhatnánk, hogy a pályázat nem zárja ki az egyéb önkéntes próbálkozást, és legalább forrásunk is van. Ez igaz, ugyanakkor mindenki ideje nagyon korlátozott. Általános tapasztalatunk, hogy nagyon sok ember életét uralja le a munka (otthoni és munkahelyi egyaránt).

Abban a kevés szabadidőben pedig – amit hagy magának – a legritkább esetben szeretne egyáltalán a kapuján kimozdulni. Ez sokszor érthető, ugyanakkor nem kevésbé sajnálatos.

Saját településünkön nagyon szerencsések voltuk. Egy befogadó, kedves faluba kerültünk, ahol nem mi voltunk az első úgymond gyűttmentek. Hamar találtunk közös fejlesztési ötleteket, célokat, de az elméleti támogatottságon túl a gyakorlat már sokszor mást mutatott. Hamar megtapasztaltuk, hogy mind a települési szervezésű, mind a saját programjainkra nehéz kimozdítani az embereket. E mögött itt helyben – mint az később kiderült – korábbi ellentétek és részben hatalmi csatározás is húzódik, de arra is gondolnunk kell, hogy mitől érezhetik a helyiek teljesen magukénak és fontosnak az adott ügyet, programot, hogy szűkös idejükből erre áldozzanak.

Mindemellett magunkon is érezzük az időhiány jelenlétét. Minél messzebbre nyúlunk, és lelkesen minél több mindenben segédkezünk, úgy fogy az időnk és jelenlétünk a szűkebb környezetünkben. Természetesen segít – és közösségdinamikailag is egészségesebb – ha már legalább két család alkot egy kisebb magot, működik együtt, szervez alkalmakat.

Egyértelmű tehát, hogy e két út (a pályázati és önerős) nem zárja ki egymást, de amellett, hogy megfontoltan érdemes a saját energiákkal is gazdálkodni, mások időhiányával is számolnunk kell.

Közösségi fadarálás

A világjárvány karanténidőszakát is levonva már pár éve szervezünk különböző megmozdulásokat (szemétszedés, könyvmegálló készítés, forrástisztítás, szomszédoló est...), általában mindet közösség- és nem munkacentrikusan. Még mindig úgy érezzük, hogy további tapogatózás szükséges. Ideális esetben kialakul egy kisebb aktív mag, akik nyitottak az adott témában, ez után lehet célszerű nagyobb helyi projektekbe belevágni önerőből. Mindemellett civil

szervezetekkel együttműködve pályázati projekteken is részt veszünk. Sokszor jó az ügy, nem a cél, de nincs hozzá társadalmi bázis, amely közösségcsírákat adhatna a projekt mögé.

Két éve fut egy projektünk, mely több helyi civil szervezet papíron való együttműködéséből pályázati úton valósul meg, és célja a környék túraútvonalainak felújítása. E gyakorlati szándék mellett – mely a forrásnak köszönhetően megvalósul – nagyon szerettük volna, ha az adott útvonalak ismeretét és akár hosszú távú fenntartásának mikéntjét a helyiekkel megoszthatjuk. A pályázati anyag is konkrétan erről szólt, hogy 24 előadás és bemutató jelzésfelújítás valósuljon meg környékbeli nyitott portákon (termelő-szolgáltató helyi gazdák). Ez a célkitűzés mondhatni kudarcos volt ugyanis az eseményekről legtöbbször pont a helyiek hiányoztak. Persze ez nem jelenti azt, hogy az egész pályázat hiábavaló lett volna, de mindenesetre érdemes így további erőforrásokat fektetni az útvonalak népszerűsítésébe és fenntartási feladatok szétosztásába, mely jelenleg még egyáltalán nem megoldott, és egyik szervezetnek sem tartozik a normál tevékenységi körébe.

Tapasztaljuk, hogy a vidéki ember autóval nagyon mobilisnaknak érzi magát. Ami a nagyvárosban félórás tömegközlekedés, az itt akár 30-40 km-t is jelent. Ennek megfelelően nagyon sok a kezdeményezés egész megyét lefedő közösségalkotásra, avagy szokássá válik „közösségi” programokon való részvétel szerte a távolabbi környéken. Ez számunkra egyrészt ökológiai fenntarthatóság szempontjából is elég problémás a sok autózás miatt, ugyanakkor a kezdetben definiált közösség kritériumai is bajosan teljesülnek. Konkrétan: nem ismerünk olyan működő közösséget, amelyik ne autó nélkül is elérhető távú térségben élne vagy tervez élni. A rendszeres élő kapcsolat elengedhetetlen, és ez az idővel egyre nehezebben tartható, ha nagy távolságokra laknak a tagok egymástól. Az úgynevezett programturizmus pedig nagyon kellemes lehet, ugyanakkor becsapós is, hiszen sokszor azt az élményt adja vissza egy-egy közösségi esemény szervezőinek, hogy sikeres volt a rendezvény, hiszen milyen sokan – szerte az országból – érkeztek. Ezt a sikert nem vitatva azonban, ha a cél az volna, hogy a helyi közösség vonódjon be és erősödjön, könnyen tévútra kerülhetünk például olyan programsorozatot folytatva tovább, mely a helyieket egyáltalán nem vonzza be.

Őszintén hisszük, hogy kellő energiát és tudatosságot befektetve bárhol – ahol hiányzik – ki tud csírázni egy leendő aktív helyi közösség magja, és megfelelő ápolással szárba is szökken. Bízunk benne, hogy ezek az alulról szerveződő, helyi ügyeket és az ökológiai fenntarthatóságot is szem előtt tartó közösségek jelenthetnek pozitív változást világunkban.

Ehhez jó szívvel ajánlom a közösségi ökokezdeményezések témájában immár alapvető tudástárnak számító kiutak.hu portált, amelyet a Kisközösségi Program munkatársai írnak és kezelnek. Az oldalról a „közösségeink” témát emelném most ki, amelynek folyamatosan bővülő „cselekvési tippjei” számos szempontot világítanak meg röviden a közösségvezetés dilemmáitól és célkitűzésen át a konfliktuskezelésig.

Szerző:

György Bálint, 1991-ben született, nagyvárosból vidékre költözött nagycsaládba. A közösségek már gyerekkorától fontos szerepet játszottak az életében, kezdetben katolikus lelki mozgalom révén, majd a család egy évet élt Angliában egy keresztény gyökerű zárt kommunában (Bruderhof Community). A középiskolát Esztergomban járja, később Budapesten szociológiát, majd humánökológiát tanul. Tanulmányai révén önkéntesként kapcsolódik a Kisközösségi Program lelkes csapatához. Négy éve költözött Zalába feleségével, ahol különböző közösségi és fenntarthatósági fókuszú hazai és nemzetközi projektekben vesz részt, aktív tagja a helyi civil életnek, és nagy lelkesedéssel dolgozik lakóhelye közösségének erősítésén és formálásán.

Csak ne ez a dal legyen...

Sülyi Péter

Talán ismerősen cseng az a Bereményi-sor (korosztályom füleinek bizonyára), amiben Cseh Tamás ekképp fohászkodik: „csak 10 év múlva ne ez a dal legyen!”

Hát, nincs is.

Kezembe került egy 2013-as interjú: Pósfay Péter ült le velem egy hosszas beszélgetésre, hogy kifaggasson az ōrségi jó példákról. Na, ebben a tükörben most megnézhetem magam: miféle „nóta járta erre” 10 évvel ezelőtt? Aztán hozzáteszem, hogy mi van ma.

Pósfay kérdésére először elmeséltem az Őrségbe-vetődésem kalandos történetét, hogyan lettem „jól menő szövegíró” vagy „sikeres filmrendező” helyett botcsinálta közösségfejlesztő. (Ettől a sztoritól most megkímélem az olvasót.)

Őrség Fotó: Simon Attila

Idemenekültél? – kérdezi P. P.

Ideális menedékhelynek tűnt – mondom én – minden praktikus szándék nélkül, üresen érkeztem ide. Aztán nem is tudom, mi történt (talán az Őrség géniusza?), egyszer csak nem helyként, hanem személyként kezdtem érzékelni az Őrséget, és meghallottam a hangját, óhaját, szükségleteit... Ez a hívás ösztökélt, hogy vaktában belefogjak olyan tevékenységekbe, amik nemcsak engem, hanem másokat is érintenek, így nevezhetők akár közösségi megmozdulásoknak is. Ebben kezdő voltam, de az „előző életemből” hasznos tapasztalatokat hoztam, a filmes stábmunka ismerete sokat segített...

„Kell egy csapat!” – ugye ismerősen hangzik? Minarik, a mosodás is megmondta.^[1]

(Bocsánat, hogy múlt századi kultusz-szlogeneket idézek, de hát mi onnan jöttünk...)

Mit mondanék ma? Lényegében ugyanezt, az ember egymagában kevés. „Társas lény” – szokás erre bölcsen megjegyezni. Ebből származik minden tragédiája vagy olykor a megváltás. De azt is hozzátenném: valami azért megváltozott azóta. Máshogy vagyunk együtt, más a kötőanyag. Van benne anyagi megfontolás vagy éppen ideológia csökevény, és ezeket minden korban az egoítás szellője lengi körül. Félek, ez a szellő orkánná erősödve tombol ma a világban, és olykor ez fújja egyirányba az alkalmilag összekapaszkodókat.

(Első refrén: „csak 10 év múlva ne ez a dal legyen!”)

De nézzük, hogy volt ez 2013-ban:

Milyen csoportokat sikerült verbuválni?

Ott volt például az Őrségi Kalendárium. Negyedéves folyóirat, 4 számot megért. A szerkesztőséget részben helyiek, részben beköltözők alkották. Érdekes időszak ez: a 90-es évek elején tömegével települnek be nagyvárosi emberek különböző indíttatással. Nem feltétlenül gazdasági tényezők hatására, valami más mozgatta őket.

Megjelent a művészvilág. Jól érzékelem ezt?

A művészvilág a következő hullámmal jött. A 90-es évek elején volt valami a levegőben, ami felszínre hozott egyfajta ezoterikus világlátást. Ennek a gócpontja alakult ki az Őrségben. Akik ide tódultak, többnyire effajta indíttatásból érkeztek. Ez a folyamat később veszített az intenzitásából, az első roham résztvevői kikoptak vagy átalakultak. Egy-két év alatt világossá vált, hogy semmi nem úgy van, ahogy hitték, ez sem könnyű élet, sokan visszahurcolkodtak. Lényegében több hullám jött és csendesedett el.

Pillanatnyilag ismét egy népesedési időszakot élünk: manapság egy olyan tehetősebb réteg találja meg az Őrséget, amely megteheti, hogy függetleníti magát a városi pénzkereseti forrástól, másrészt pedzegeti azt, hogy az egészséges környezet többet ér, mint a városi csetepaté. Ők már a 21. század telepesei – de ritkán találkozunk velük. Egyrészt az első lelkes

beköltözési hullám spontaneitása megismételhetetlen, másrészt a nyitottság és rugalmasság nem annyira jellemző már.

Hova lett?

Elapadt. A kalendáriumot készítő kis csapat még éjszakákat tudott végigbeszélgetni. Néhány év múlva a frissen beköltözőknek szép házuk-portájuk lett, ahonnan már kényelmetlen kimozdulni. Nekem jó évtizedig nem volt saját házam, mert meg voltam róla győződve, hogy ha a saját életterem gondjaival foglalkozom, már nem fogok másra figyelni.

Aztán mégiscsak szükség lett egy bázisra, ami nem feltétlenül lakóhely, de van némi infrastruktúrája. A 90-es években például egyetlen érmés telefonfülke volt Óriszentpéter központjában, esténként ott álltunk sorba.

Kellett egy bázis, ahol legalább telefon van: 1993-ban így jött létre az Őri Alapítvány, mely az álmodozásaimat hivatalos szintre emelte.

A Virágzás Napjai művészeti fesztivál volt az alapítvány első kezdeményezése 1994-ben. Virágzásnak kell itt következnie – gondoltam –, ezért szerveztük a Virágzás Napjait. Minden néppel-velő vagy népművelő szándék nélkül mondom, hogy egyszerűen ünnepnek szántuk. A jelenlévők valóban így is élték meg a kezdetektől fogva. Kiderült, hogy ez hiányzik az életünkből: az ünnepet valamiért elvesztettük, és vissza kellett szerezni.

Hogyan és miért vesztettük el az ünnepet, ez egy összetett társadalmi kérdés, kifejtése megérne egy misét. Egy apróságot azért leszögeznék: az ünnephez tehetség kell. Mindkét oldalon: az ünnep őrei^[2] részéről és a befogadók oldalán is.

Akkor beszéljünk most a Virágzásról.

A Virágzás Napjai klasszikus művészeti fesztivál, ami mindig Pünkösdkor van. Négy napra kiemeli a hétköznapiakból azt, aki idejön, és a végén hazavihet magával valamit, amiből táplálkozni tud az év többi részében. A Virágzás még mindig ugyanúgy működik, mint az indulásakor. Elkerülte a konzumálódás veszélyét, viszont ennek az ára a finanszírozásnál csapódik le: ebben a közegben az értékes kultúra nem tud önfenntartó lenni. Fontos hozadéka viszont, amit nem lehet rőffel mérni, hogy a látogatókat felvértezi egyfajta lelki tartalékkal. Ez olyan adomány, ami szerintem a jövőben egyre inkább felértékelődik.

Na, ez a tippem nem vált be, vagy inkább: az élet nem igazolta vissza ezt a feltevést.

Kemenceavató

A Virágzás megért 25 évet, aztán 2018-ban megszűnt. 25 évnyi virágzás – kell ennél szebb? Akkor miért adtam fel? Éppen azért, mert jó volt, mert megőrizte kezdeti, bensőséges hangulatát az évek és a növekedés dacára, mert igényes maradt és minőségi kultúrát közvetített egy magára hagyott, rurális közegben, ahol generációk nőttek (nőhetek volna...) fel úgy, hogy itt kapják az első impulzust a művészet befogadásához, ami aztán életformájuk természetes részévé válik. Vállalt szerepét a Virágzás betöltötte, és be kellett fejezni ahhoz, hogy romlatlanul megmaradjon. A folytatáshoz nem ígért megfelelő garanciát a kor. (Vidéken, kevés embernek, drágán, minőségi kultúrát adni – hol éri ez meg? – hallom a „korszellem” vélekedését.) Divatba jöttek a gigacégek által szponzorált és államilag is dotált tömeges, nagy fesztiválok, ahol trendi megfordulni (szakkifejezéssel: „csapatni”). Önkormányzatok rendeznek ingyenes népünnepélyeket, ahol a lakosság kedvére vigad. Miért is ne?

Baj akkor van, ha megszokássá válik, hogy a populáris kultúra házhoz jön és nem kell érte fizetni. „Minek mennénk oda, ahol pénzt kérnek, ráadásul olyasmért, ami kevés embert érdekel?”

Valljuk be mi, vidékiek: volt egy nagy felhígulás is. Majd minden falu előrukkolt a saját fesztiváljával, és ezek sokszor (a jószándék ellenére) az ünnep paródiái lettek.

Azt látom innen, a végekről, hogy a kultúra területén is hódít a nagy számok bűvölete. Jól hangzik, hogy évről-évre nő a kultúrára fordított állami költségvetés, de az elosztás szerkezete

közben úgy változott, hogy a közvetlen, egyedi kérelem útján elnyerhető támogatások aránya folyamatosan nő, a nyílt pályázati források kerete – például a Nemzeti Kulturális Alapnál – egyre csökken.

(Második refrén: „csak 10 év múlva ne ez a dal legyen!”)

Hogyan indult el a teleház? – kérdezte P. P. 2013-ban, áttérve az Őri Alapítvány másik, hosszútávú iniciatívájára, ami akkor még javában prosperált.

– *Az első nyugat-magyarországi teleház Bezenyén nyílt 1997-ben, és rögtön utána indult nálunk is, Őriszentpéteren. Akkoriban zajlott a privatizáció, a TSZ major pedig itt feküdt romokban, kihasználatlanul. Azt gondoltam, ez lesz az a hely, ahol megvethetjük a lábunkat. Így is lett. Azóta itt működik az Őrségi TeleHáz. Mostanra már lehet tudni, kik azok a kollégák, akik éhbérért is kitartanak.*

Mai helyzetkép: az Őrségi TeleHáz hivatalosan megszűnt 2022 végén. Az ajtóra ki van írva, hogy ZÁRVA, de azért be-bejönnek az emberek. Megszokták, hozzátartozik a tájképhez. A covid is elmúlt... Mivel magyarázzuk a zárást? Az Őri Alapítvány 1 fő állandó munkatársat foglalkoztat, részmunkaidőben. Ő az, aki már 2013-ban is itt volt és egyszemélyes intézményként tartja a frontot a lassan málló időben.

Az alapprobléma az, hogy a civil foglalkoztatás időszakos – például egy-egy pályázathoz kötődik –, de a munkatársakat egész évben szeretnénk megtartani. Nem mondhatom valakinek, hogy most három hónapra van munka, de utána fogalmam sincs, mikor lesz újra. Teljesen érthető, ha ilyen körülmények között inkább másik állás után néz az illető.

Nem lehet azt mondani, hogy a következő évben is lesz három hónap, visszavárunk?

Ez édeskevés egy stabil életvitel kialakításához. Másrészt óriási energiapocsékolás, hogy újból és újból beletanulnak emberek a folyamatokba, és mire valami haszna lenne, már el is engedhetjük őket. Három TÁMOP programunk fut most párhuzamosan: egy az Őrségi családokkal foglalkozik, a másodikban tanórán kívüli művészeti képzést nyújtunk iskolásoknak, a harmadik felnőttképzést valósít meg az Őriszentpéteri Nyitott Tanulási Központban. Volt olyan időszak, amikor kilencen dolgoztunk az alapítványnál, per pillanat pedig hárman vannak státuszban, ez is mutatja, milyen rapszodikusan változnak a körülmények.

Ha jól érzékelem, új kompetenciákat, speciális tudást szereznek a közösségi projektjeitekben a résztvevők, és ugyan szélnek ereszted őket, mikor a támogatás kifut mögülük, de mégis, a zsebükben marad egy máshol is hasznosítható tudás. Számomra ez nagyon pozitív, mert azt mutatja, hogy történik valami: emberek bejönnek, okosodnak, pallérozódnak, jól érzik magukat, és feltöltődve távoznak. A teleház és az alapítvány pedig várja az új, kíváncsi és tetterre kész

alanyokat, akik valamit majd megint megtanulnak és elvisznek innen. Lehet, hogy átjáró házként működtek?

Hát, ha csak az inputot meg az outputot nézzük, akkor igen. Én azért nem nevezném ideális helyzetnek, hogy rendre elhagynak minket a társaink, főleg, hogy a távozásuk nekik is egyfajta kényszer.

A teleház történetéhez hozzátartozik, hogy az első hét teleház a 90-es évek második felében, pályázat útján, amerikai pénzből (DemNet) jött létre. (Akkor még jóba voltunk az amerikaiakkal.) Korszakalkotó találmány volt ez: az éppen aktuális digitális forradalom és a közösségi tér talált egymásra benne. Ezt nálunk is felismerte a kormányzat, és éveken át volt pályázati forrás teleház létesítésére. A létesítésére! De a fenntartásra már nem sikerült odafigyelni. Ahol önkormányzat hozott létre teleházat, ott a rezsit és a személyi kérdést a hivatal megoldotta. A civil fenntartású teleház – ami a klasszikus modell tulajdonképpen – kezdettől fogva komoly gondokkal küszködött. Ennek ellenére a kétezres évek elején már 500 körül járt a magyarországi teleházak száma, melyek jelentős hányada civil háttérrel működött. A fellendülőben lévő társadalmi aktivitás megtöltötte ezeket a helyeket tette kész, közösségi emberekkel. Akkor még világos volt, hogy a teleház két pillére: a technológia és a közösségi ember – és ez az utóbbi a meghatározó. Később aztán ez a szemlélet elveszett, az e-Magyarország pontok, aztán a DJP Pontok esetében már a technika játszotta a fő- szerepet. A teleház mozgalom mint közösségi innováció lassan elhalt. Magával rántva azokat a civil kezdeményezéseket is, melyek katalizátora a teleház volt: felnőttképzés, filmklub, helyi nyilvánosság stb.

Fájdalmas veszteségként éltük meg minden alkalommal az újságcsinálás végét. Az Őrségi Kalendárium után jött az Őrvidéki Civil Tükör, majd a Szentpéteri Krónika és a Hétrétűjság – ezek addig voltak fenntarthatók, amíg a Nemzeti Civil Alapprogramnak voltak ilyen jellegű szakmai pályázatai. Az Őrség húsz-egynéhány településén terítettük a havonta megjelenő periodikákat. A támogatás a nyomdaköltséget fedezte, a szerkesztési és újságírói munkát önkéntes alapon végezték, akik erre kedvet éreztek. Az újságcsinálás újfajta tudást is generált az együttműködők körében: volt, aki az újság kedvéért vett először fényképezőgépet a kezébe, és most már kiállításai vannak. Sajnos arra is van példa, amikor a megszerzett tudás veszendőbe ment.

Hét éven keresztül működtettünk közösségi rádiót. A Triangulum Rádió kivételesen jó csapatot kovácsolt össze. Mezei érdeklődők kezdték, végül heti 20 órában ment a közösségi rádióadás éveken keresztül. Egy kistelepülés életében a közösségi rádió hihetetlenül hasznos – amit a havonta megjelenő húszoldalas újság csak nehezen tud betölteni, azt a rádió elevenebb, közvetlenebb módon és mindenekelőtt naprakészen megteszi. Rádiózni addig lehetett, amíg a közösségi rádióknak kiírt rezsi- és műszaki pályázatok ezt lehetővé tették, vagyis 2005-től 2012-ig. Az utóbbi két évben annyira megváltozott a pályázati rendszer, hogy már nem tudtunk megfelelni a szempontjainak. A szigorítások egy része szerintem nonszensz: egy önkéntesekből álló falusi kisközségi rádiónál például nincs arra ember, hogy napi több órás adminisztrációval zenelejátszási listákat készítsen és küldjön be ellenőrzésre. Ilyen és ehhez hasonló okok miatt a kisközségi rádiók sorra bedobták a törölközőt.

Őrségi életem legintenzívebb időszaka volt ez: naponta beülni a mikrofon mögé és beszélgetni elképzelt vagy éppen betelefonáló emberekkel napi gondjainkról, örömeikről, beszámolni a közvetlen környezetünkben zajló eseményekről. Nem csoda, hogy az ezredforduló után elharapóztak nálunk a kisközségi rádiók, számukat tekintve Magyarország az európai élvonalba tartozott. Aztán gyors hanyatlás következett, ami főleg a vidék közös vesztesége. Aki nem tapasztalta, talán nem is tudja fölmérni mit jelent.

Volt valami visszajelzés a hallgatottságotokról?

Egyszer a szombathelyi Berzsenyi-rádiósok csináltak egy kérdőíves felmérést, ami ránk nézve igen hízelgő eredménnyel zárult: az itteni lakosság körében a Triangulum hallgatottabbnak bizonyult a Kossuth Rádiónál.

Helyi újság és rádió után kanyarodjunk vissza az első impulzushoz, az ünnephez. A Virágzásról már volt szó. Hogyan lesz a Hétrétország fesztiválból köztivál?

Már a nevében is szeretném jelezni, hogy itt másról van szó. Elkerülendő a „fesztiválos” veszélyeket, amik az eredetileg ünnepnek szánt eseményt bulivá és/vagy protokollrendezvénné teszik. Az ünnepre való rátalálás 20 évvel ezelőtt egy ösztönös megmozdulás volt, és később, felismerve jelentőségét, megpróbáltuk megőrizni a tisztaságát és az eredeti célját. Egy

rendezvény fejlődésének íve van: amint kinövi magát, üzleti aspektusai lesznek, számít, hogy hányan vesznek rajta részt és milyen turisztikai vonzerővel bír – pláne, ha a fenntartása bizonytalan, és évről évre bizonyítani kell a látogatottságát a pályázatokon.

Csapdahelyzet.

A köztivál megnevezéssel a személyességet és a közösségi jelleget próbálom hangsúlyozni. A kultúrában éppúgy létezik a túlkínálat fogalma, mint a nagyáruházakban: ilyenkor egy termék nem a személyes igényre van szabva, helyette dömpinggel találkozik a fogyasztó. Ha pedig mi nem sima fesztivált, hanem Ünnepet akarunk szervezni, akkor minden egyes látogató személyes vendégünk kell, hogy legyen. Azt és annyit kínálunk neki, ami számára befogadható, és nem zúditunk a nyakába fölfoghatatlan mennyiségű programot, amivel nem tud mit kezdeni. Egyrészt drága, másrészt fölösleges. Ebben is lehet mértéket tartani és a személyesség körén belül maradni. Szoktam mondani, hogy Hétrétországban a közönségnek arca van. Hétrétország műfaja közösségi együttlét, a családokkal a fókuszban. Programjában az egyik legvonzóbb közösségi élményt a Nyitott Porták kínálják, ami teljesen egyedi kezdeményezés.

Hogyan fogadták az őrségi porták gazdái ezt az ötletet?

Az elején kérdéses volt, hogyan fog ez az egész működni: idegen emberek bemennek a másikhoz, és ott nem produkciót kapnak, hanem maga az élet alakítja a találkozást. Ez a találmány lényege, a közvetlen kommunikáció. Eleinte spontán zajlott minden, és olyannyira sikeres lett a portálátogatás, hogy annak a fesztivál láttá kárát. A közönség fütyült ránk, ment összevissza a portákon, néha azt sem tudva, hogy itt közben fesztivál zajlik.

Jól érezték magukat...

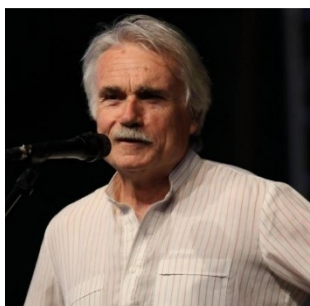
Muszáj volt valami keretet adni a spontaneitásnak. Bevezettük a portajáró készletet: ez egy kiadvány, amihez karszalag jár. Ennek birtokában, a megadott vizit-órákban lehet portát látogatni. Mindezt elfogadtatni és 10 év után érvényre juttatni az őrségi szereken és portákon, 50-60 házigazdával... nem egyszerű. A rendteremtés nyilván csorbát ejt a kezdeményezés hamvasságán, de nem szeretnénk kockáztatni, hogy a káosz martalékává váljon az eddigi közös munkánk.

Ami, ha szerencsénk van, túlél minket. Ennek reményében idézem a Hétrét dalt, és azt se bánom, ha ez 10 év múlva is szól.

(Utolsó refrén)

*Itt egy rét a virágoké
Egy a pillangók tanyája
Három réten patak siet
Négyet lép a gólya lába*

Ötödiken túl az erdő
Erdő, ami nincs kivágva
Hatodikról tóka bámul
Föl az égi felhőnyájra
Hetediket domboldalon
Esti hűvös szellő járja
Változtasson életemen
Az Őrségnek hét csodája!

Szerző:

Sülyi Péter, a Budapesti Műszaki Egyetemen végez mérnök-tanárként. Közben [1971](#)-től az [Omega együttes](#) szövegírója lesz. [1987–94](#) között a Magyar Televízió Fiatal Művészek Stúdiójának művészeti vezetője. Művészi tevékenysége folytatása mellett a kilencvenes évek elején érdeklődése az Őrség felé fordul, ahol civil kezdeményezések elindítója lesz. Közösségi színterek kialakítása céljából régi épületeket vesz használatba és lát el új funkcióval a vezetése alatt álló

Őri Alapítvány. Egy istállóból születik a Pajtaszínház, takarmánytárolóból lesz a Játékszín elnevezésű fedett szabadtéri színpad, az egykori gőzmalomból pedig a Malom Látogatóközpont. Ezek a helyszínek adnak teret a Virágzás Napjai művészeti fesztivál és a Hétrétország köztivál változatos programjainak.

Végjegyzetek:

[\[1\]](#) Sándor Pál: *Régi idők focija* (1973)

[\[2\]](#) Az archaikus társadalmak szerkezetéről szólva Hamvas Béla említi, hogy fontos szerepet töltöttek be az ünnep őrei, akiknek az volt a dolguk, hogy megteremtsék a lelki egészséghez szükséges Ünnepet. Akkor még tudták, hogy az itt megnyilvánuló életerőből táplálkozik az ember az év többi napjain.

30 éves a Krisna-völgy, Közép-Európa legnagyobb és leghszervezettebb öko-közössége

Mit üzen a rádió?

Berek Péter

A Krisna-hívők az egyszerű életmód, emelkedett gondolkodás elvét vallják.

Életvitelükben a legfontosabb az önként vállalt egyszerűség, vagyis a felesleges fogyasztás kerülése. Ennek az elvnek a jegyében alapították meg 30 évvel ezelőtt Krisna-völgyet. Az évforduló alkalmából hívtuk meg a Civil Rádió szombat reggeli magazinműsorába Hosszú Zoltánt, Rádha Kṛṣṇa Dászát, a Magyarországi Krisna-tudatú Hívők Közösségének egyházelnökét és Gőri Istvánt, Szanátana Dászát, Krisna-völgy sajtóreferensét, hogy felidézzék a kezdetektől napjainkig az öko-közösség történetét, fejlődésének főbb állomásait. De nem csak a múltról beszéltek, azt is megtudtuk tőlük, hogy folyik az élet ma az öko-faluban, milyenek a hétköznapiak, és mit jelent az, hogy Krisna-völgy a béke és a lelki fejlődés színhelye.

Műsorvezető: Berek Péter [\[1\]](#)

A beszélgetés itt hallgatható meg: [Reggeli – civilradio.net: 30 éves a Krisna-völgy, Közép-Európa legnagyobb és leghszervezettebb öko-közössége \(spotify.com\)](https://civilradio.net/30-eves-a-krisna-volgy-kozep-europa-legnagyobb-es-leghszervezettebb-eko-kozossege-spotify-com)

Berek Péter (BP): Mit jelent a Krisna-tudatú hívők közösségének egyházelnöksége?

Hosszú Zoltán (HZ): Az egyházelnök – mint a legtöbb intézményben – az egyházi hierarchiában lévő egyik vezető, a Krisna-hívőknél a közgyűlés elnökét jelenti.

BP: Mondjuk, hogyha lefordítjuk a keresztény egyházakra, akkor a püspök.

HZ: Gyakorlatilag lehet azt mondani, hogy igen.

BP: 30 éves a Krisna-völgy, de a magyarországi Krisna-történet azért korábbról indult. Egyáltalán mikor jelentek meg a krisnások Magyarországon?

HZ: Kis történeti áttekintés: A Krisna-tudat Magyarországon a '70-es évek közepe felé jelent meg. Akkor lettek az első Krisna-hívők. Amikor Krisna-tudatról beszélünk, akkor egy több ezer éves, indiai hagyományokkal rendelkező kultúráról és vallási hagyományokkal rendelkező vallásról beszélünk. Ennek a képviselője Sríla Prabhupád, aki a Krisnától alászálló tanítványi láncolathoz tartozik. Ő az, aki a vaisnavizmust, azaz a Krisna-tudatot elvitte Indiából nyugatra.

Krisna-völgy madártávlatból

Forrás: 30 éve a fenntarthatóság szolgálatában – Öko-völgy Alapítvány (okovolgy.hu)

Amerikába vitte el, és utána sokszor körbejárta a világot, rengeteg előadást tartott, nagyon sok könyvet írt. Ennek kapcsán került Magyarországra is a Krisna-tudat – pár könyv, illetve pár Krisna-hívő által.

Hosszú Zoltán, Rādhā Kṛṣṇa Dāsa egyházelnök

(Forrás: Egyházunk vezetői – Magyarországi Krisna-tudatú Hívők Közössége)

BP: Nem volt ez egy egyszerű menet, nem volt ez egy sima fejlődés. Sok mindennel meg kellett küzdeni az elején.

HZ: A '70-es években a Krisna-tudat Magyarországon nem volt látható. Fogalmazzunk úgy, hogy eléggé a föld alatt működött. A '80-as évek vége felé változás történt elég sok szinten, és akkor a Krisna-hívők már megjelentek nyilvánosan is. Akkor még furcsának nézett ki. Most már ez nem így van. Hogyha majdnem 40 év távlatából nézzük, a Krisna-hívők Magyarországon elfogadottak, a Krisna-hívő szerzetesek elfogadottak, a Krisna-hívők tevékenységei elfogadottak. Annyira elfogadottak, hogy most május 2-án a vallásközi párbeszédért felelős bíboros engem is meghívott a Vatikánba a hindu-keresztény vagy hindu-katolikus párbeszédre. 25 katolikus tudós, illetve 25 vaisnava vagy hindu tudós és vezető – köztük én is lesz ott a Vatikánban, Rómában.

BP: Gratulálunk hozzá! Ez egy nagyon szép eredmény. Mi itt, a Civil Rádióban már nagyon régen foglalkozunk, dolgozunk együtt Krisna-tudatúakkal. Többféle műsorban én magam is részt vettem, és ezért azt gondolom, hogy a Krisnásokkal párbeszédet folytatni nem olyan borzasztóan nagy dolog, mert egy rendkívül békés népségről, társaságról van szó. Megkockáztatom, hogy akár a katolikus egyházon belül a keleti-nyugati ortodox párbeszéd is nehezebb lehet, mint mondjuk egy római katolikus pápának egy magyarországi Krisna-tudatú elnökkel párbeszédet folytatni. Pedig ha belegondolunk, akkor az, hogy kit imádunk, nagyobb távolságot jelent, mint a testvéregyházak közötti távolság.

HZ: Nem vagyok teljesen biztos benne, hogy annyira nagy a távolság. Ha azt nézzük, hogy a Krisna-hívők Magyarországon a társadalom szerves része az oktatási tevékenységével, az ételosztásával, a fenntarthatósági vagy természetvédelmi tevékenységével. Igazából olyan rendkívül fontos és valós értékeket él meg és ad át a magyar társadalomnak, ami most nemcsak hogy divatos, hanem mindenki számára rendkívül fontos. Számunkra a fenntarthatóság és az ökológia nem egy hobbi, nem egy újonnan kitalált dolog – mi ezt éltük az elmúlt 30 évben is, és valószínűleg a következő jó pár évtizedben is ezt fogjuk élni, és erről is fogunk beszélni. És hogy miért könnyű velünk párbeszédet kialakítani – erről szerintem ti is tudtok beszélni!

BP: Szerintem nem egy bonyolult dolog.

HZ: Nem, nem. Próbálunk eléggé nyitottak maradni.

BP: Meg lehet azt egyébként fogalmazni, hogy az indiai, az amerikai és mondjuk az európai – benne a magyar – Krisna-életmód, tevékenységi kör között milyen különbségek vannak? Vannak-e egyáltalán különbségek akár például a karitatív tevékenységekben?

HZ: Természetesen vannak különbségek, de ezek a különbségek főképpen az adott hely, idő és körülmény szerint vannak. Én felelős vagyok a Törökországban élő Krisna-hívőkért és az ottani tevékenységeinkért. Teljesen máshogy működik Törökországban a Krisna-közösség.

BP: Gondolom, nem legális.

HZ: De, abszolút legálisan működik, de nem úgy működik, mint egy egyház. Intézményileg, szervezetileg máshogy működik. Az utcai jelenlétünk, a külsőségek mások. A belső tartalom viszont megmarad ugyanúgy: ott is van ételosztás – most, amikor volt a török földrengés, még Magyarországról is kiküldtük a mi ételosztó szakembereinket, kiküldtünk négyet, akik segítettek az ottani ételosztások szervezésében, kiosztottunk több ezer adag ételt naponta, és megtanítottuk azokat, akik ott vannak, hogy hogyan kell az ételosztást hosszú távon folytatni. Tehát ételosztás van, Isten imádata ugyanúgy történik, az egyházi tevékenységeink vagy vallási tevékenységeink, az imádkozás, a szerzetesi napirendünk és minden ilyesmi az ugyanaz. De ahogy ez Törökországban megjelenik, az más.

BP: Hogy jött létre az igény a Somogyvámoson felépült Krisna-völgy létrehozására, kialakítására?

HZ: Sríla Prabhupád alapvetően azzal kezdte, hogy számunkra az a fontos dolog, hogy mindig tudjunk Istenre gondolni, és sose felejtsük őt el. Ehhez olyan életmód is tartozik, ami ezt segíti. Ezért ő a kezdetektől fogva szeretett volna olyan közösséget és farmokat létrehozni, amelyek az Isten által teremtet világgal összhangban, Isten-tudatban vagy Krisna-tudatban segítik a hívőket abban, hogy mindig tudjanak Istenre emlékezni, sose felejtsék őt el. Erre van az a mottó, amiről szerintem István többet fog majd beszélni, ez az egyszerű életmód, emelkedett gondolkodás.

BP: Kedvenc sorozatom volt annak idején a Miért éppen Alaszka. Ennek a mintájára megkérdezem: miért éppen Somogyvámos?

Gőri István (GI): Több helyen is próbáltunk szétnézni, hogy hol is kezdjük el ezt a farmot, Debrecen környékén Pécssett, Szegeden. Somogyvámosra végül azért esett a választás, mert egy nagyon pozitív támogató polgármestere volt a településnek. A '90-es évek nagyjából a csúcsa volt annak az időszaknak, amikor a fiatalok vágták a centit: *mikor leszek már 18, és akkor költözök be Kaposvárra, Budapestre ide-oda*. Akkor még nem volt ez a nagy vidékmegtartó program, ami mostanában szerencsére van, és így néptelenedtek el főleg a kis faluk. Somogyvámos ráadásul egy zsákfalu, ami azt jelenti, hogy itt még erősebb volt ez a tendencia.

Gőri István, Szánátana Dásza

Forrás: SONLINE – Megvendégelték az egész falut a Krisna hívők

Többetek találkozott Krisna-hívőkkel, akik a hagyományos szerzetesi ruhát viselik. Na mármost, ha a 90-es évek elején, a rendszerváltás után egy-két évvel valaki így megjelent egy polgármesternél azzal, hogy mi csinálnánk egy kis közösséget a falu határában, akkor lehet, hogy a polgármester inkább sikítózva beszaladt egy belső szobába, és közölte a titkárnővel, hogy nem vagyok itt senkinek, főleg nem ennek a fiatalembernek. Viszont Hauser Laci bácsi, Somogyvamos polgármestere szerencsére sokkal jobban túllátott ezen a dolgon. Úgy gondolkodott, hogy most nem 50 fiatal megy majd el Somogyvamosról Kaposvárra, hanem 50 fiatal érkezik Somogyvamosra, és ők hozzá fognak tenni a falunak az életéhez, fejlesztéséhez. És beállt mögénk, támogatta, hogy mi el tudjuk ott ezt kezdeni.

BP: Mik voltak az első lépések?

GI: Először is az, hogy tudtunk venni egy összefüggő földterületet. Szerencsére vagy sajnos elég tágak voltak a lehetőségek: olyan volt Krisna-völgynek a területe, mint egy fehér papír. Ez Somogyvamosnak volt a birkalegelője, de igazából már annak se használták. Szóval Krisna-völgy akkori területén nagyjából egy derékig érő parlagfűmező volt található, meg volt egy üres birkaistálló, mellette egy 8 négyzetméteres kis juhászlak – ha a juhász kint akar maradni a birkákkal, akkor volt hol aludnia. Innen indult az egész. Mi egy picit problémában voltunk, mert '93-ban még csak négyen voltak lent Krisna-hívők, aztán '94-ben, amikor elkezdtek a

fejlesztést, már körülbelül 30-40-en leköltöztünk. A nyolc négyzetméteres juhászház azért már kevés volt 40 ember számára. Maradt a birkaistálló, beköltöztünk oda, és onnan elkezdtük építeni Szépethenyi Krisna-völgyet. Az első, amit akartunk, hogy először felépítsünk egy templomot, és a templom köré fog majd felépülni a közösség.

BP: Ez egyébként totálisan megfelel egy európai településszerkezetnek.

GI: Hát, hagyományos településszerkezetnek igen. Nem tudom, hogy most is így működne-e, de hagyományosan igen.

BP: Azt hiszem, Magyarországon talán a Krisna-völgy volt az utolsó teljesen új település.

HZ: És templom köré...

A templom

Forrás: Krisna-völgy_Templom – Krisna-völgy (krisnavolgy.hu)

GI: Mindenesetre érdekesek voltak a kezdetek. Számomra Krisna-völgynek a kezdeti hangulatát legjobban egy arra tévedt politikus fogalmazta meg. Fogalmam sincs, hogy hogy került oda akkor, mert tényleg nem nagyon tudott senki Krisna-völgyről. De mielőtt elment, akkor mondott egy ilyet, hogy tudjátok, én a feladatomból adódóan járom az egész országot, mindenfajta nagy projekteket láttam, megnyitó ünnepségeket stb. Ugyanakkor viszont járok Magyarországnak olyan területein is, ahol nagy szegénységben, nagyon egyszerű körülmények között élnek az emberek. Most itt voltam Krisna-völgyben, és azt látom, hogy negyven fiatal egy

birkaistállóban lakik, és az istálló mellett épít egy gyönyörű szép templomot. Gratulálok nektek, ez még nekem is egy új kategória.

BP: A polgármesterről már szó volt, ő abszolút jó fej volt, és pozitívan állt a dologhoz. A falu népe?

GI: Én már ott voltam már '94-től, persze volt egyfajta érdeklődés, hogy kik ezek, kíváncsiság, de mindenképpen pozitív volt a kapcsolat. Talán az első kapcsolat az elég furi volt. Nem is tudom, hogy furi, azt majd eldöntitek ti, hogy ez furi vagy nem. Szoktam mondani, hogy most már, hogy itt van Krisna-völgy, és 30 ezer vendég, gyönyörű szép parkok – ugye elég egyértelmű, hogy mit raktunk hozzá Somogyvámos életéhez. Viszont az egyik első dolog, amit hozzáraktunk, az a somogyvámosi stand up műsoroknak a megalakulása volt, ami arról szólt – legalábbis ezt hallottam vissza –, hogy esténként a kocsmában nyolc és 9 között mindig volt egy ilyen kis stand up előadás, hogy *képzeljétek, a Krisnások meg mit műveltek kint a földön! Ismerkedtek a kapával, az ásóval, meg a paradicsommal, hogy hogy néz ki*. Ha mást nem, akkor legalább a falu kulturális életét nagyon felpörgettük, és ezzel lehet, hogy beleloptuk magunkat a szívükbe. Megjegyzésként hozzáfűzném, hogy Krisna-völgyben nagyon sok minden nagyon szép ívet futott be. Onnantól kezdve, hogy stand up comedy a kocsmában, hogy mi a paradicsom, meg mi a kapa, körülbelül tíz évbe került eljutni odáig, hogy amikor a mexikói ENSZ klímacsúcs volt, akkor már az ENSZ-től kapott talán a kormány egyfajta meghívást vagy levelet, hogy ők úgy látják, igazán jó lenne, ha a Krisna-völgyben lévő Völgy Alapítvány részt venne a klímacsúcson, mert ők érdemben hozzá tudnak szólni a fenntarthatósághoz mint minta. Szóval a stand up comedytől a klímacsúcsig kb. 10-15 év vezetett el.

BP: Volt minta? Előtte jártatok valamerre Indiában, máshol a világon, hogy tulajdonképpen egy ilyen Krisna-falunak hogy kell kinéznie, és hogyan kell működnie?

GI: Voltak példák, természetesen nem mi vagyunk az első falu, az ISCOM-on belül, ahogy a mi szervezetünket hívják, de én nem tudok róla, hogy tanulmányutakra jártunk volna, hogy hogyan kell megcsinálni egy ilyen farmot.

BP: Gondolom, hogy aki oda levonult a birkaistállóba, az a negyven ember, ezt abszolút önként tette. Tehát nem úgy van, mint mondjuk a római katolikusoknál, hogy odavezénylik szolgálatra a papot. Itt mindenki önként ment?

GI: Szerintem, hogyha a római katolikus egyházban odavezénylik a papot, az is egyfajta önkéntesség. Ha nem akar oda menni, akkor nem fog odamenni, de elkötelezett az egyház felé. Természetesen itt sem valami kényszer hatására ment bárki oda, hanem azért, mert szeretett volna segíteni. Az önkéntesség olyan szempontból mindenképpen fontos, hogy itt senki nem azért ment, mert valami fizetést kapott volna. Nem azért ment Somogyvámosra a Krisna-völgyet építeni, mert ez milyen jó karrierlehetőség, hanem tényleg önkéntes munkával építettük fel mindazt, amit ma lehet látni.

Botanikus kert

Forrás: Isodyana_szent_kert5_540.jpg (540×405) (krisnavolgy.hu)

BP: Próbáltátok úgy gyűjteni az embereket, hogy valaki azért értsen mondjuk a paradicsomhoz, hogyha már ez így elhangzott vagy egyéb más szakmákhoz? Vagy ezt mind elkezdtétek tanulni?

GI: Az ideális biztos az lett volna, hogy rögtön van egy kertészünk, egy Krisna-tudatú kőművesünk. Szobafestő-mázolónk volt, de ő pont a tehenész lett valahogy – akkor még nem volt mit

mázolni. Mire pedig már lett mit mázolni, addigra már ő volt a tehenészet oszlopos tagja. Azt kell mondjam, hogy általában ott helyben tanulta ki mindenki azt, amit kellett csinálnia.

HZ: Azt is hozzá kell tenni, hogy most jelenleg van hulladékgazdálkodási mérnök, környezetgazdálkodási mérnök, agrármérnök, vidékfejlesztési agrármérnök, történész doktor. Még egy matematikus is, aki a textilműhelyt vezeti. Aztán persze vannak teológusok is. Eléggé sokan vannak Krisna-völgyben, akik már magasan kvalifikált szakemberek. Ami látszik is azon, hogy hogyan fejlődik most.

BP: Nemcsak az volt itt az igény, hogy szakmákat, különböző foglalkozásokat megtanuljatok, hanem az is, hogy ezeket valami módon továbbadjátok. Ez hogy áll most?

GI: Ez az elmúlt 3-4 évben kezd egyre jelentősebb tevékenységgé válni Krisna-völgyben. Mi is lelkesek voltunk rá, de praktikusan szinte a vendégeink követelték ki, hogy tartsunk különböző workshopokat. Az első, a leglogikusabb és legtermészetesebb az volt, hogy elkezdtünk kertészeti workshopokat és meditációs workshopokat csinálni. Kézműves workshopokat, művészeti workshopokat is szoktunk tartani. Szóval onnantól, hogy képzetlenek voltak azok a személyek, akik megérkeztek Somogyvámosra, elérkeztünk odáig, hogy már kifejezetten képzéseket tartunk nagyon sokfajta témában.

BP: Mennyi idő telt el addig, amikor a birkaistállót is kinőve már azt lehetett mondani, hogy krisnás szempontból a Krisna-völgy komfortossá, élhetővé vált, ahová már szívesen odaköltöznek a Krisna-tudatúak?

HZ: Én azt hiszem, hogy a komfortosságot azon lehet lemérni, hogy mikortól kezdtek a gyerekek születni. Mert egészen addig azt lehetett látni, hogy építjük, építjük, építjük a közösségnek, a családnak, a leendő családoknak, de még mindig nem voltak gyerekek. Aztán egy idő után, amikor Krisna-völgy elérte azt a szintet, hogy igazából már megfelelő körülményeket tud biztosítani, nemcsak a birkaistállót vagy az abban lévő kis helyiségeket, hanem megfelelő körülményeket tud nyújtani a családok számára is. Ha valaki eljön Krisna-völgybe, akkor már láthatja: több, mint 60 épület áll, lehetőség közösségi programokra. Számos dolog van most jelenleg Krisna-völgyben. A 2000-es évek közepére tehető, hogy nagyobb mennyiségben kezdtek születni a gyerekek, és már nem az volt csak, hogy egy odaköltöző család hozott magával egy gyereket.

BP: Ez nagyon fontos, mert hiszen szó volt róla, hogy Somogyvámos egy kihalóban lévő település volt, itt pedig akkor pont az ellenkezője kezdődött el.

HZ: Van egy kedves antropológus, néprajzos, szociológus ismerősöm, a Pécsi Egyetemen tanít, ő mondta, ahhoz, hogy egy település hosszú távon fenntartható legyen, szükség van három dologra. Egy templomra, egy oktatási intézményre és egy helyre, ami azt biztosítja, hogy az emberek össze tudjanak járni. Régi településeken ez lehetett a kocsmá vagy bármi ilyesmi. És

ez a három dolog ne ugyanaz legyen. Ha nézzük Somogyvámos települést, akkor egy kihálóban lévő vagy elnéptelenedő településből igazából egy olyan településsé vált, ami megtartotta a létszámát. Most jelenleg a Krisna-völgyben él 130 Krisna-hívő. Somogyvámos településen pedig azon a 130-on kívül lakik még 200. Somogyváron, a szomszédos településen lakik másik harminc. Szóval a Krisna-hívő közösség létszáma Somogyvámos vagy Krisna-völgy környékén a 300-350 főt is eléri. Ami biztosította a településnek azt, hogy ott legyen orvosi ellátás, Krisna-hívő volt a házi orvos eléggé sokáig, amíg el nem ment szülni. Ha csak Somogyvámos települést nézzük, és nem a környék krisnasságát, akkor Somogyvámoson van két óvoda, két általános iskola. Az egyik az egy krisnás általános iskola, az egyik óvoda is krisnás óvoda. Van egy gimnázium, ami Krisna-völgyben található. Aztán van két ABC, két darab bolt, egy picike településen! Van két kocsmá, egy orvosi rendelő. Szóval a település igazából egy komoly, élő, növekvő, dinamikus településsé vált a 80-as évek végi elvándorló, csökkenő létszámú településből.

Srí Prahláda Általános Iskola

Forrás: DJI_0733.jpg (1000×563) (krisna.hu)

BP: Megürült ingatlanokat is tudatok megvásárolni? Vagy ez nem is volt cél?

HZ: Hát a legelső ingatlan a faluban lévő egyik ház volt. Tehát vettünk akkor a faluban is egy házat. Most a faluban lévő épületek, amiben Krisna-hívők laknak, azok Krisna-hívők magántulajdonában vannak.

BP: Arról még nem volt szó, hogy mielőtt ti oda megérkeztetek, Somogyvámos milyen vallású település volt, és volt-e templom?

HZ: Ez egy másik fontos dolog. És mindazzal együtt, amit elmondtam, hogy mi található Somogyvámoson, három templom van. Van egy katolikus, egy evangélikus és egy krisnás. És mind a három közösség élő közösség, az evangélikus közösség is egy komolyan élő, összetartó közösség, a katolikus közösség is az, meg hát természetesen a krisnás közösség is.

BP: Velük hogy sikerült kapcsolatot kialakítani?

HZ: Én azt hiszem, hogy nagyon jó kapcsolat van mindenkivel, aki a településen van. Vallástól, egyházaktól függetlenül, és egyébként pedig nagyon jó kapcsolatunk van az ott lévő vallási vezetőkkel.

BP: Tehát vallási ellentétek a kezdetektől fogva nem voltak.

HZ: Nincsenek, nincsen ilyesmi. Régebben voltak ezek a hangok, amiről szó esett korábban, de nincsenek vallási ellentétek.

BP: Nem véletlenül firtatom ezt a kérdést, mert én gyerekkoromban egy olyan faluban nőttem föl, ahol a falu volt a református, a sor volt a római katolikus, és volt az erdő, tehát három részből állt a falu, az erdő vegyes volt. Minden évben volt vallási okokból valami gyilkosság – tehát két keresztény egyház között is történt ilyesmi.

HZ: Ez egy eléggé extrém dolog, nálunk ilyesmi nem volt. Én benne vagyok az önkormányzati testületben képviselőként. Érdekes, hogy minden évben jön a helyi rendőrkapitány, aki felelős ezért a területért, Somogyvámosért is, és minden egyes alkalommal elmondja, hogy nagyon szeret Somogyvámosra jönni, mert itt gyakorlatilag nem tud beszámolni arról, hogy lenne bármiféle atrocitás vagy bármi ilyen dolog.

BP: Hála Istennek.

Kicsit foglalkozunk a tervekkel, a jövővel. A somogyvámosi Krisna-völgy még továbbfejleszthető, most méretre is gondolok, nem csak tevékenységre, vagy ott már nincsenek ilyen tervek, hanem vannak olyan tervek, hogy máshol is épüljenek hasonlóak?

HZ: A terv mindenképpen az, hogy Krisna-völgy fejlesztése nem áll meg. Számtalan lehetőség van még, hogy milyen irányban kell továbbfejleszteni. Nekünk az egyik fontos alapelv, amiről korábban beszéltünk, az egyszerű életmód, emelkedett gondolkodás. És az egyszerű életmódhoz hozzátartozik az, hogy a Kárpát-medence hagyományos magyar paraszti gazdálkodását, fenntartható gazdálkodását meg lehessen őrizni. Ez rendkívül sok kutatást, összeírást, technológiák elsajátítását, azok tanítását, átadását jelenti mások számára. És én azt hiszem, hogy az egyik legnagyobb cél vagy vízió, fogalmazzunk így, az a környezeti, gazdasági és társadalmi fenntarthatóság, ahogyan Krisna-völgyben ezt mi megéljük, ahogyan mi ezt gyakoroljuk, annak a tudományos módon és másolható módon való leírása, majd pedig átadása mások számára. Egy komoly kutatási-fejlesztési, illetve egy komoly, a széleskörű társadalom számára

működőképes oktatási programban gondolkodunk. Beszéltünk arról, hogy van óvoda, általános iskola, gimnázium, sőt az egyháznak van főiskolája is, tehát gyakorlatilag születéstől kezdve a gyermekeinket, illetve a közösségünket is fenntartható módon, egy fenntartható életmódban és fenntartható gondolkodásmódban tudjuk nevelni, vagy ilyen módon tudjuk élni az életünket. Azt hiszem, hogy ez egy sarkalatos pont. Krisna-völgy mostanra egy megfelelő mintává vált, de másolható modellé kell válnia. Számtalan olyan közösség vagy közösségi kezdeményezés található a világon, akik elmélkednek arról, hogy mit lenne jó csinálni. Krisna-völgy nem elmélkedik. Krisna-völgy megmutatja, hogy mit kell csinálni.

Aratás az Öko-völgyben

Forrás: Tanfolyam: Aratás ökofalu-módra – Öko-völgy Alapítvány (okovolgy.hu)

BP: Most már gyakorlatilag azt lehet mondani, hogy mindenféle szakember rendelkezésre áll, és minden, akár önerőből, megoldható. De hát azért a fejlesztéseknek nyilván van anyagi vonzata, tehát kellene források. Például az, hogy körbe van kerítve az egész. Nyilván ahhoz azért kellett venni szögeket, meg mit tudom én miket. Miből van? Tehát bevétel miből van? Az már kiderült egyébként az eddigiekből, bár rákérdezni nem kérdeztem, hogy a turizmus nyilván nem egy elhanyagolható bevételi forrás. Gondolom, hogy ha odamennek az emberek, akkor ott azért költenek is, vesznek, vásárolnak.

HZ: Évente ott van 25-30 ezer turista, tizenkétezer zarándok, ezen kívül vannak saját fejlesztű termékek, van egy méhészet, van egy konzervüzem vagy egy befőzőüzem, ahogy mi hívjuk. Emellett Magyarországon a Krisna-tudatú hívők közössége a negyedik leg támogatottabb egyház az egy százalékot tekintve. Ezzel együtt azt is lehet látni, hogy számtalan Krisna-hívő van Magyarországon, számtalan szimpatizáns, akik segítik adományaikkal a Krisna-völgy működését is, meg általában véve a többi központunkat, ami Magyarországon ugye nemcsak Krisna-völgy, meg Budapest, hanem jó pár más város is. És ilyen módon próbáljuk megfelelő gazdasági alapokra fektetni a fejlesztést. Ami egy nagyon fontos dolog, hogy a fejlesztés sosem nőheti túl magát a fenntarthatóságon. Amennyiben ez megtörténik, ott akkor egy összeomlás indul útjára – már nem fenntartható. Fontos kifejezés a fenntartható növekedés, kérdés, hogy egy zárt rendszerben meddig lehet növekedni. Hogyha most visszatérünk csak a környezeti fenntarthatóságra: Krisna-völgy területe limitált, a biológiai kapacitás a korlátja annak, hogy milyen módon tud növekedni a továbbiakban, és hogy ne álmodjunk nagyobb, mint ami megvalósítható. Amihez hozzátartozik az is, hogy a megfelelő szükségletek sokkal fontosabbak, mint az egyéni igények. A szükségleteinket kordában tudjuk tartani. Most húsvét van, nagyszombat – idáig elvezetett egy komolyabb böjti időszak, ami az önmegtartóztatást szimbolizálja és jelenti. Nekünk ez az önmegtartóztatás az életünk minden pontján ott kell, hogy legyen, különben az igényeink fognak minket befolyásolni, és nem pedig a szükségletek.

BP: Úgy húsz év múlva milyen lesz a Krisna-völgy?

HZ: Én azt hiszem, hogy húsz év múlva Krisna-völgy egy olyan európai szintű fenntarthatósággal kapcsolatos oktatási és képzőközpont lesz, ami modellszintű, és mások számára is másolható.

BP: Nagyon szépen köszönjük, hogy eljöttetek és vendégeink voltatok.

Szerző:

Berek Péter népművelő, a Lágymányosi közösségi Ház és a Budavári Művelődési Ház volt igazgatója, a Közösségfejlesztők Egyesületének alapító tagja, a Civil Rádió egyik alapítója, műsorvezetője, korábbi főszerkesztője.

Végjegyzet:

^[1] Az alábbi szöveg rádiós beszélgetés leírata, sok helyen az élő beszéd spontaneitását és áramlását követi – ezért nyelvileg esetenként kicsit pongyolább.

A tanúságtétel vasfüggönye - gondolatok a Pinka-partról

Rajner Ágota

Lehet-e igaz képet festeni arról a településről, ahol az egykori munkásőr, a volt határőrlakos-nya-parancsnok, az Elepre kitelepítettek rokonai, a padláslesöpréseket elkerülendő az élelmet kutakba rejtő gazdák fiai, az ukrán és orosz katonák elől kazlakba bújtatott lányok leszármazottai szomszédok.

Ma a házak egyetlen utcában sorakoznak.

A térségben egykor központi szerepet betöltő falu (nagyközség) 800-900 fős lakossága mára 180 főre apadt. Itt ért véget a II. világháború Magyarországon 1945. április 12-13-án (a pontos dátumról vita folyik). Megszűnt az egykori vasút (Körmend-Németújvár), határátlépési engedély kellett hazajönni az elszármazottaknak, rokonoknak, dolgozóknak. A térszerítés hatalmas károkat okozott mind a föld, mind az eszközök, mind a gazdálkodás minősége, mind a (munka)morál tekintetében. A közösségi létezés tekintetében is. „A közös az enyém, az enyém viszont nem közös sohasem, a közösből elvihető bármi, hozni semmit sem kell”. Ennek ellenére a falu még az átkosban is gyakorolta katolikus vallását. Embersége és az élet tisztelete megmaradt a legapróbb növénytől, az állatokon át embertársainkig. A fegyverek árnyékában élés félelme vagy a bezártság „csak magunk tudjuk megoldani, csak egymásnak vagyunk” hozománya miatt-e, nem tudom... A több mint 140 éves tűzoltó egyesület megőrizte védőhálóját, és a történelem viharait túlélve egyetlen civil szervezetként ma is példaértékűen vigyázza a falut, a közösséget. Teszi a dolgát önzetlenül.

Az ajtókat, kapukat sohasem zárták, mindenkit ellenőriztek, ki-be, be-ki. A lólapnak használt Mária-szobrot mégis meg kellett menteni. Napjainkban nincs élelmiszerbolt, iskola, óvoda, plébánia. Van közösségi színtér, kocsma ímmel-ámmal nyitva, dohánybolt. Csatorna nincs, közlekedés gyér vagy egyáltalán nincs (hétvége). Autó hordja a postát, krumplit, kenyeret, húst, gázpalackot, fagyit emelt áron. A helybéliek másik lehetősége beautózni Körmendre (9 km) vagy a megyeszékhelyre (30 km). Ausztriába átugrani nem probléma: a lakosság nagy része ott dolgozik, beszélik a nyelvet (amennyire szükséges), elvégzik azt a munkát, amit más a határ túloldalán már nem akar. Házaik takarosak, otthonosak. Anyagi problémáik nincsenek. Ezzel csupán egy-két idősnél vagy itthon dolgozó nagyobb családnál találkozunk, de ez is elhanyagolható más térségekhez képest. Vágy és tettvágy keveredik: csodáljuk Ausztriát, a rendet, tisztaságot, ugyanakkor kizsákmányolónak tekintjük őket (kihasználható, lenézhető,

olcsó munkaerő vagyunk mi). Igyekszünk megteremteni azt a küllemet, ami odaát fogad. Az emberek átjárnak (2004 óta csupán), nem akarnak végleg elköltözni vagy elmenni, inkább hasonlítani szeretnének sógorainkra bizonyos szempontokból. A szó szoros értelmében is sógoraink, Trianon után lett Nagysároslak – Moschendorf, Németújtár – Güssing stb. A határ túloldalán rekedt településeken élnek rokonok. Persze minden történelmi eseményt meg kell(ene) vizsgálni szigorú szemmel...

Ahogy a madár látja – Pinkamindszent

Az életre adott válasz: igen. A humán erőforrás (nem szeretem ezt a szót, pontosítok: műveltséggel és szaktudással rendelkező, irányítani képes és felelősségteljes, szociálisan érzékeny) fők létszáma fogy. Nincs saját orvos, jegyző, tanító, pap, kocsmáros. Akad bátor, agrármérnök polgármester, akinek irányításával a képviselőtestület (anyagi juttatásáról lemondva, mindannyian civil munkából élve) felújította az egykori határőrlaktanyát pályázati forrásból. Ebben található ma a könyvtár, a közösségi színtér, két vendégszoba, a Pinka-p'ART Galéria, foglalkoztató. Felújította az egykori kultúrházat, amit színház- és moziteremként és nagyrendezvényeinkre használunk (Tűzoltó bál, farsang, Pinkavézó március 14-én, agrárkonferencia, idősek napja, Mikulás-váró). Itt rendel hetente egyszer a doktornő, innen indul s ide érkezik a falubusszal a falugondnok, aki gyermekeket szállít, ebédet hord (szociális étkezés), az időseknek bevásárol, patikába megy. A laktanya a faluszéli búzatáblában bújik meg. Ez nem túl szerencsés, de falun belül nincs leküzdhetetlen távolság.

Azt is bevállalták, hogy alkalmaztak egy szakembert, amire nem volt keret.

2014-ben második otthonom lett egy felújított, wifivel rendelkező épület, amit a lakosság rendezett be (függöny, szőnyeg, bútor stb.) Papíron mindenféle funkciót betöltöttem (tűzoltó,

közösségszervező, kulturális szakember stb.), de mindvégig művelődésszervező maradtam. Az utóbbi években gyakorlatilag megpályáztam a saját fizetésemet is. Egyetlen dolgot kértek tőlem: próbáljam meg a falut felrázni, nem szólnak bele, miként teszem. Pénz nincs, de támogatnak ötleteim megvalósításában, pályázatok megírásában.

Első tanúságtétel:

A (pályázati) lehetőségek és a szükségletek nem fedik egymást.

Okát az egyirányú kommunikációban látom, illetve abban, hogy a döntéshozókig a mai napig nem jut el valós helyzetkép. Nyilván ez egyszerre több kérdést vet fel:

1) Kinek kéne feltérképezni a társadalmi és gazdasági helyzetet, kinek kéne azt elemezni, majd megoldási javaslatokat tenni, ki tudná ezt finanszírozni? Mindezt milyen módszerekkel? A mai kérdőívek, legyenek azok egyetemi dolgozathoz szükségesek vagy valamely programhoz kapcsolódók, nem használhatók semmire, tele vannak nem releváns kérdésekkel, önigazoló maszatolásokkal. Differenciálatlanok. Nem veszik figyelembe sem a célközönséget, sem a térségi specifikációkat. Ráadásul nem kapjuk vissza az ezekből készített anyagokat.

2) A pályázat kiírója az általa (és csakis általa) hasznosnak és jónak ítélt programokat, beruházásokat, humán erőforrást támogatja. Ez adott esetben találkozik a település igényével (pl. falubusz), de sokszor nem (30 éve csatornát szeretnénk, de emlékművet építünk). Degradálódik az eredeti szándék szerinti érték, ami sok esetben a kultúrát tépázza meg a legjobban.

3) A település kötelezően ellátandó feladatára adott normatíva a mi esetünkben sem szakemberre, sem programokra nem elegendő, így forrásokat kell keresni.

Második tanúságtétel:

1) Hipotézis alapú támogatási rendszerek működnek (Déryné Program, aSZakkör, DJP, KSZR). Nézzünk meg egyet konkrétan!

Szándék: Magyarországon minden településre jusson el színházi előadás. Egyetértünk. Megvizsgálta-e valaki, valaha a szórványtelepüléseken, hogy járnak-e színházba ma az emberek, s ha igen, hová, mivel, miért? Ha nem, akkor miért nem? Volt-e hagyománya ezeken a településeken az amatőr színjátszásnak, saját csoportok léteztek-e, s ha igen, milyen formában, és milyen viszonyban voltak a professzionális közeggel? Áldoztak-e rá, s ma áldoznának-e rá? Egyáltalán: mit várnak egy színházi előadástól?

2) Szándék: a kínálatba kerülő előadásokkal erősíteni identitást, nemzettudatot stb. Lehet. Ezeket önmagában a színházi előadások nem teremtik meg (a Teremtés a Jóisten dolga), csupán erősítik azokban, akik otthonról, az iskolából és helyi közösségeikből hozzák magukkal. Az előadások előtt és/vagy utána tartott beszélgetések nyithatnak kaput a fiataloknak, ám nem követjük nyomon, hogy átmennek-e rajta. Meg kéne vizsgálni, milyen módszerrel,

szakemberekkel tudunk lendületet adni, és ehhez milyen forrás rendelkezhető. Ebben az esetben már komplex folyamatról beszélhetünk. Hagyományt, értéket nem lehet teremteni. A hagyományt ápolni, őrizni, formálni tartozunk, az érték az emberek véleménye, elfogadása által válik azzá.

3) Kínálat: országos merítés. Nem igazán átlátható, miért pont azok a színházak, miért pont azok az előadások. Sejtéseink vannak.

A településeket megkérdezte-e valaki, hogy milyen típusú előadásokat (tartalom, forma, előadásmód, előadók) néznének szívesen? (Nem feltétlen a polgármestert, hanem ténylegesen az ottlakókat). Lehet, hogy rácsodálkozunk a válaszra, de tudomásul kell venni, sem a társadalmi rétegződés szerinti színházi élet (céhek báljai, előadásai), sem a nemzeti identitást erősítő (vándor) színház, sem a brigádnaplóba ragasztható színházjegyek világa nem létezik. Ilyen olyan nyomot hagytak. Mint minden másban, ebben is kiüresedés érezhető, sok esetben az idősebb korosztály „én ezt már nem értem” magatartása hasonlít a technikai eszközök működtetésétől való viszolygásra. A színház elvesztette közönségét.

4) Együttműködés. Nem. Együttes működés.

Rubrika alapú öngazdálkodási kényszerpályák. Magát a programot akarja az életre hívója igazolni, nem pedig tartalmának létjogosultságát és produktivitását. Pedig van. És ezért kár. Tapasztalatom szerint (a program indulása óta résztvevője vagyok) a színházak és a települések 10 perc egyeztetés után mindent megvalósítanak (nyilván, ha akarnak). A program adatbázisa (technikai feltételek, darabok) rugalmatlan, és elzár minden kreatív lehetőséget az akadályok leküzdésére. A Beregszászi Színház volt vendégünk a Szent Flórián fesztivál és búcsú napján. A rendszer természetesen elutasította az előadást a bázisban szereplő méretek és technikai feltételek miatt. Telefonon beszéltem a technikussal, s két percen belül megfordult a terem, s egy önkéntes villanyszerelő segítségével minden megoldódott. Az előadásokért hálás volt a látogató, megkérdezte, hol kell fizetni, és mikor lesz legközelebb.

5) Nézőszám: sok vagy kevés? Kinek a dolga a közönségszervezés? Mindenké! A Déryné konferencián elhangzott, hogy egy-egy helyen több településről kell nézőt hívni. Ebben az esetben szükség lenne a szervezők segítségére is (nem interneten és telefonon, hanem személyesen). Külön elemzést lehet készíteni arról, hogy ebben az esetben milyen erők feszülnek egymásnak (melyik település legyen, meg kell egyezni a darabban, az időpontban, s ugyanúgy problémát okoz a közlekedés, mintha a vármegyeszékhelyi színházba mennénk stb.). A fesztiválon 60 fő teltházat jelentett. A nézők közt volt, aki először látott ilyen előadást, felnőtt s gyermek egyaránt.

6) Minőség és garancia: ki választja ki az előadást? Sokaknál nehézséget okoz a választás. Miért?

A) nincs jártasság a színházi világban, nem ismerik sem a műveket (drámákat), sem az előadásokat, nem tudják megítélni, milyen a jó előadás, nincs hozzáférhető, hiteles kritika, csupán a darabok tartalmának leírása! Lehet az interneten böngészni, de egyrészt ez időigényes, másrészt a sokszor megtalálható kommentek nem relevánsak, egyenesen szubjektív, félrevezető, politikai értékítélettel telített firkák. Sajnos találkoztunk a programban hahnival is, ami szintén degradálja az egész ügyet.

B) ha valakinek van is némi jártassága (jómagam is ilyen volnék mint amatőr színjátész és rendező), nem látja a darabokat. Zsákbamacska, ha ismeretlenül választ. Ahhoz, hogy esetleg megnézhessem, az ország másik feléig kéne utaznom, meg kéne vennem a jegyet, ki kellene fizetnem az útiköltséget. Márpediglen így lenne az igazi. De opció lehet a felvételtől való megtekintés, esetleg szakmai jegyek kibocsájtása, közlekedési támogatással.

7) Alkalmazkodás: a település a színházhoz. S a másik irány?

Szintén a konferencián hangzott el, hogy az egyik színház csütörtökön és vasárnap tud tájolni. Ráadásul messze vannak, sokan vannak, sok technikával, és a színészeknek gond a helyszínhez való alkalmazkodás. Hát, ez baj. Ne tájoljon, vagy ha tájolni akar, akkor állítson színpadra könnyen mozgatható, mobil díszletes előadást a közönség szabadidejéhez alkalmazkodó időbeosztással, és cserélje le a színészeit. Van, akinek sikerül (pl. Csavar Színház, Soltis Lajos Színház, Tér 12 Kulturális Egyesület, Kárpátaljai Megyei Magyar Drámai Színház), hálás köszönet érte!

8) Összetett hatások: Pinkamindszenten szeretik a Déryné Programot (is). Kínálunk (csak korábban látott) profi előadást, amatőr előadást. Helyit és az ország más pontjáról érkezőt. A nézőszám nem a belépőjegyen múlik. Dolgozunk azon, hogy a helyben élő gyermekek is kaphassanak fellépési lehetőséget, tanulunk közösen dalokat, verseket. Összetett programokat igényel ez is. Nehezen birkózunk meg a térségi együttműködéssel.

Jó kapcsolatot ápolunk a vármegyeszékhelyek színházaival (Weöres Sándor Színház, Hevesi Sándor Színház). Felmerült bennem a gondolat, létrehozható-e ezekben a színházakban külön részleg a Déryné Program szellemisége jegyében. A távolság csökkenne, a technikai feltételek pár perc alatt személyesen áttekinthetők lennének, sokkal több alkalom lenne személyes párbeszédre az alkotók, a befogadók és a közönség között. Az előadásokat meg lehetne nézni előre kis befektetéssel. A szórványtelepüléssel szerkezet lehetőséget adna egy-egy előadást sokszor játszani, mindenkihez eljuttatni, megérné színpadra állítani. Talán el lehetne jutni addig, hogy éves szinten két-három előadás önmagáért valósuljon meg (ne csak a falunapokat, nemzeti ünnepeket, projekt alapon működő fesztiválokat szolgálja ki finanszírozási előnyeinél fogva), s a közönség ezen kívül színházlátogatóvá váljék a kőszínházakban is (jelenleg valamilyen konkurencia, hiszen akihez házhoz viszik az előadást, már nem indul el...). A struktúra kiépítése átgondolt tervezést és forrást igényel, de lehetőséget teremthet a színházak

működésének bővítésére, fiatal színészek és technikusok foglalkoztatására, akik gyakorlatra tennének szert a játékban, ember- (figura) ismeretük gyarapodna. Lehetne kísérletezni is.

9) Lélek és hitvallás: szívügyem a színház. Azon dolgozom, hogy a Déryné Program (a neve és módszertana mindegy) örökké éljen, szeretném, ha egy-egy előadás 100-szor menne, ha beszélgethetnénk róluk, ha...

Harmadik tanúságtétel:

Egyedül sokan. Egyedül felelek a könyvtárért, szálláshelyért, közösségi szintért, rendezvényekért. Nincs munkatársam, nincs miből. De nem vagyok egyedül.

Rendszeres foglalkozásként gyógytorna, angol klub, nyugdíjasklub, szakkör működik. Táboroztatok (Tavaszköszöntő, Pinkalander, Pinkavarka) vegyes korosztállyal, működik a Pinka-p'ART Galéria (helyi, amatőr és profi alkotókkal, gyermek alkotópályázattal), nyaranta a Pinka-p'ART Művésztelep (profikkal), éves szinten 10 nagy rendezvényt tartunk – hagyományőrző és nemzeti ünnephez kötődő, illetve civilekkel közös és saját (Agrárkonferencia), működik a könyvtár KSZR programokkal és könyvtármozival, a DJP Pont. Határtalan Hírmondó névvel negyedéves helyi folyóiratot szerkeszték, honlapot működtetünk. Külső rendezvényeknek helyet adunk, kiszolgáljuk (ez bevételt jelent a szálláshoz hasonlóan). Pályázatokat írok (HUNG, NKA, NEA, Magyar Falu, KKETTKK). Megannyi (sokszor felesleges) papírmunka, hiába tűnik kevésnek a látogatólétszám/program, minden egyes elemet ugyanúgy meg kell csinálni. Ez sokszor okoz problémát (határidők betartása) még akkor is, ha segítő kezek vesznek körül. Technikai eszközeinket pályázati forrásból vásároltuk. Helyben készítjük a meghívókat, plakátokat, az újságot, esetenként külső munkát is elvállalunk.

A következőkben szeretnék bemutatni egy helyi (pinkamindszenti) specialitást, egy komplex program-sorozatot, amelynek elemei ezer szállal kötődnek egymáshoz, de különálló egységként is működnek. A finanszírozás pedig nem függ külső forrásoktól. Ha van, bővebb és színesebb, ha nincs, akkor is megtartható. Nyilván sok-sok ötletünk van arra, mitől lehetne még sokkal szívesebb és a szereplőket közösségként mozgató projekt.

Szinergia – agrárkaland a Pinka mentén, a 2019-es agrárkonferenciánkon elhangzott, vetítéssel egybekötött előadás kibővített változata

Tartalom

- Egész napos program a gyermekeknek
- Aktív, élmény alapú tanulás (megismerés, feldolgozás, rögzítés)
- A nagyüzemi és a háztáji gazdálkodás megtekintése
- A háztáji állatok megismerése
- Vetélkedők (írás, rajzolás, nótázás a szekéren)

- Mozgás

Sajt- és tejköstoló (házi termékek népszerűsítése, egészséges életmódra nevelés)

Együttműködés, avagy kinek, miért jó?

A gyermeknek élmény

A tanárnak könnyebb a tananyag elsajátíttatása (élménypedagógia)

A faluban élőkben erősíti a helyi identitást

A gazdálkodó munkaerőt nyerhet a jövőben (akár diáksegítőket, akár dolgozókat)

Az önkormányzatnak újabb érv a lakosok helyben tartására

A közösségi házban pedig igazi közösségi összefogás jön létre

Hogyan kezdődött?

- Szándék – ingyenes
- Beszélgetés és tervezés – egy kávé
- Szakemberek felkérése – önkéntesség
- Jóindulat (az iskola elengedte az osztályt, a kft. a munkatársát, az önkormányzat a szervezőjét, plusz adta az infrastruktúrát)
- A kész programmal már pályázatot lehetett nyerni: NKA – Ismeretterjesztő Kollégium, HUNG
- Magyar Falu Program

Fejlődés

Párhuzamosok:

A településen élők közül jó pár embernek munkát ad az egykori TSZ utódja, a Pinkamenti Agrár Kft.

Vezetője Csiszár István agrármérnök, egyben Pinkamindszent polgármestere szeretett volna szakmai fórumot szervezni. Az elsőt 2015-ben tartottuk egy tucatnyi ember részvételével. Mára országos konferenciává nőtte ki magát, mintegy 70 ember, 11-12 megye és 30-nál is több település részvételével. A Nemzeti Agrárkamara creditpontot ad a részvételért, állandó sajtópartnerünk lett a Magyar Mezőgazdaság (szakmai elismerés). Az agrárkalandok tapasztalata és a tapasztalható munkaerőhiány hívta életre a középiskolás korosztály beépítését a konferencia hallgatóságába.

Leágazások:

A Pinka-p'ART Művésztelep festőművészei témát találtak a telepen, a településen, a háztájiban és a nagyüzemiben. Így született a „kakasos sorozat”, de a kft. irodájában is két olajfestmény fogadja az arra járókat. Gazdasági szereplő és művész találkozási pontja lett Pinkamindszent. Igyekeztünk az alkotásokra vevőt is találni az agrár szakemberekben, ez csak többé-kevésbé sikerült. Támogatót viszont találtunk a szektorban. Így stabilabb anyagi háttérrel tudtunk biztosítani a telep működéséhez. Az önkormányzat biztosítja a szállást, a támogatók az étkeztetést, általában pályázati forrás az anyagot.

Az agrárkalandon járt gyermekek közül sokan táboraink résztvevői és a gyermek-alkotópályázat nevezői is lettek. Ez utóbbinak – melyen idén 85 fiatal vett részt – zsűrije természetesen a művésztelep festőművészei és az iskolák pedagógusai közül került ki. Az alkotópályázat díjnyertes munkái egy hónapon keresztül a KIRAKAT Galériában láthatók Körmen és a térség üzleteiben.

Kulcs:

A szándék, a segítők személye, a módszer kidolgozása, fenntartás.

A szándék helyi igényre reflektált. Az agrárkaland esetében az oktatásra, az Pinka-menti Agrár Konferencia esetében szakmai kihívásokra (klímahelyzet, állategészségügy, takarmányozás), majd az oktatásra.

Akinek köszönhetőek a programok és a fenntarthatóság: a településen élő, Körmenen tanító tanárnő, aki járatos busszal elhozza a gyermekeket, megszervezi a hazautat, tartja a szülővel, kollégákkal is a kapcsolatot, szükség esetén bevonja őket a programba. A kft. dolgozói, akik bemutatják a telepet, együttműködnek a tanárnővel a feladatok kitalálásában, segítenek a gyermekek szállításában. A helyi családok, akiknél háztájit lehet nézni, akik jó szívvel kóstoltatnak. Polgármester úr, aki hitt abban, hogy egy ekkora településen lehet konferenciát szervezni, s aki a gyermekeknek is igyekszik minden feltételt biztosítani. A szervező személye, aki a gyermekek egész napos programjának technikai, utazási, étkezési feltételeit biztosítja, igyekszik a módszereket fejleszteni, nyomon követi az eredményeket. A konferencia teljes kommunikációját és a rendezvény lebonyolítását biztosítja. Az előadók, akik sok esetben térítésmentesen is vállalják a feladatot. A helyi asszonyok, akik sütnek-főznek. A művésztelep vezetője, akinek fontos volt a „genius loci”.

Minden program elsősorban az önkormányzat és az agrár kft. támogatásával kelt életre. Később pályázati források bevonásával (elsősorban NKA) lehetőségünk nyílt nagyobb szabású rendezvényt létrehozni. De minden program működik önköltséges alapon is. A gyermekeknél a szülők befizetéséből és osztálypénzből, a konferenciánál elsősorban az agrárszektor támogatásával (értsd: több cég is hajlandó áldozni rá, mivel a legfrissebb tudományos ismereteket

közvetítjük), a telep a művészek hozzájárulásával. Az alkotópályázat díjazása 3 iskola, egy önkormányzat és üzletek finanszírozásával történik.

2019 Agrárkonferencia – Szelidek és vadak Fotó: Rajner Ágota

Az igazsághoz: a művelődésszervező elsősorban katalizátor. 2023-ban egy piciny településen minőségi munkát akkor tud végezni, ha nincs egyedül és megbecsülik. Azt a munkát kéne folytatni, amit elkezdtem, de ilyen minőségben és mennyiségben – az önkéntes segítők (közösségi szolgáltatók, diákmunkások, civilek) – ellenére sem lehet hosszú távon. Szeretem a hivatásom, még ha néha Don Quijote-i szélmalomharcnak tűnik is. Ebben a többfunkciós épületben legalább még két embernek kéne dolgozni (egy takarító-gondnok és egy minimum középfokú szakképesítéssel rendelkező szakember) teljes állásban. Mivel a forrásteremtéstől az utolsó pad elpakolásáig mindent egy maroknyi ember végez, sokszor juttatás nélkül, elfogy az energia. Legtöbbször marketingmunkára vagy az igazi, emberek közötti figyelmekre nem jut idő. Nagyobb településeken ennyi feladatot csapatok látnak el.

Az anyagi forrásoknak kellene egy bugyor, amiben a felhasználható támogatás helyi igényekre reflektál (szabadon felhasználható keret, amit a település mond meg előzetesen, mire szeretné költeni), az ő fontossági sorrendjüket tartja szem előtt. Tudomásul kell venni, hogy befektetés nélkül nem lesz jövője az aprófalvaknak (hiába kínálnak „helyi érték” forrást, ha az

egykori paplakot kéne hasznosítani, ami egyébként bevételt is jelenthetne, hiába kínálnak „emlékmű-keretet”, ha járda és csatorna kéne. Ha azt kéne megoldani, gyermekeink eljussanak zeneiskolába, színházba, sportolni nehezített közlekedési pályán is. (Azt sem értjük, miért jár, 40 fős dízelautóbusz a térségben 4-5 utassal. A mi térségünkben elektromos kisbuszokkal többször bejárható lenne a 46 település, közvetlen összeköttetés kéne a vármegyeszékhellyel stb.). Szakemberek kellenének a helytörténeti kutatásokhoz, szociometriai felmérésekhez, településtervezéshez. Ezt a szegmenst is össze kellene kapcsolni az egyetemekkel, nem csak a gazdasági szférát. Gazdasági haszna lehetne. Folyamatokban (közép- és hosszú távon) kellene gondolkodni, figyelembe véve a helyi, térségi igényeket aszerint, miként tekintjük őket: lakóhely, otthon, turisztikai helyszín, egy letűnt kor élő múzeuma stb.

Jelenleg a jószándék, a kreativitás, a humorérzék és a helyi identitás tartja életben a falut.

Az a közösségi erő, amit megőrzött a „Zendülő Szurdok” ölelésében, mert hisszük:

„Nem attól kell félnünk, hogy kimondjuk az igazságot, még ha ez néha kellemetlen is, hanem attól, hogy ezt szeretet nélkül, szív nélkül tegyük.” (Ferenc pápa, 2023. május 12.)

A fent leírtakban ez vezérelt.

Szerző:

Rajner Ágota, dr. Kiss Gyula-díjas művelődésszervező. „Pályámat gyakornokként a Petőfi Csarnokban kezdtem, majd a Rákosszabai Községi Házban dolgoztam Budapesten pályakezdőként. 2001-2011 között a Nagy Gáspár Kulturális Központban dolgoztam Vasváron. „A szegény művelődésszervező panaszai” megírásakor Pinkamindszenten dolgozom. Körmenden élek. Amatőr színjátész és rendező vagyok, az „Üss a hasadra!” Színpad vezetője. Élttem a fővárosban, munkám során bepillantottam város és falu életébe egyaránt. Vallom, hogy a feladat mindig akkora lesz, amit a képzelet rajzol, a kéz elbír és a barátok hozzátesznek.

Mások, más korból, máshonnan más tanúságokat írnának le. A fenti írás szubjektív, elsősorban érzelmi megközelítés, nem elemző munka, még ha nyomokban azt is tartalmaz.”

A Mesés Hetés titka

Bedő Andrea

„Ne féljünk nagyot lépni, ha ez tűnik szükségesnek, két ugrással nem jutunk át a szakadékon.”
(David Lloyd George)

A közösségek a kistelepüléseken témakörében kaptam felkérést, hogy írjam meg a gondolataimat. Közösségekről már annyian írtak, de úgy gondolom, tapasztalataimmal, gyakorlati javaslatokkal szívesen segítem azokat, akik most vagy később közösségekkel foglalkoznak. 22 éves korom óta közösségekben, közösségekért dolgozom, és 10 éve vezetek egy olyan közösséget, ami másoknál is érdeklődésre tarthat számot. Teszem ezt egy olyan szemlélettel, amit a céges világból hozok, ötvözve a pedagógiai végzettségemmel és sokrétű tapasztalatommal, tehát pont itt az ideje megírni ezt a másfajta gondolkodásmódot, ami több tudományterületen átívelően, gyakorlatias szempontok alapján, a közösséget bevonva építkezik a fordított logika mentén, ahogy én gondolok a közösségekre, a közösségépítésre. Mert szerintem minden projekt ott kezdődik, ahol végződik. Azaz akkor látszik meg a projekt haszna, amikor elfogy a támogatás, ekkor derül ki, mire képes önerőből a közösség.

A most divatos internetes újságírásnak megfelelően 13 pontban foglaltam össze a főbb gondolatokat.

1. Tanulj! Fejlődj!

Derüljön ki rólad, közösségi ember vagy-e. Ehhez elsősorban fontos az önismeret (kezd az MBTI tesztel: <https://digitalispszichologia.hu/tesztek/mbti-teszt>), ha szeretsz tanulni, fejlődni, akkor a közösséged is tanulni és fejlődni fog, mert ezt fogod közvetíteni nekik. Stratégiai gondolkodás és gazdasági szemlélet nélkül hosszú távon nem lehet működtetni a közösséget, de mindenki tud valamit, egymástól tanulni a legjobb. Ehhez alázat kell a tudományok és más ismeretek és emberek felé. Ha készen vagy, vezető leszel. Ha vezető vagy, tanulj változásmentesítést, az egyik legfontosabb.

2. Ismerkedj!

Mindig és mindenkiel, ha lehet mindenhol. Ha megismered az embereket, akkor megtudod, mit szeretnek, mit nem. Tudod-e, mik a mozgatórugóik? Különbözőek vagyunk, mindannyiunkat más érdekel. Ismerd meg őket, de mindezt udvariasan és nem tolakodva szabad csak. Ha valaki nem jön a közeledbe, nem baj, te tedd a dolgot, van, aki csak később jön rá, hogy a közösségre mindenkinek szüksége van.

3. Gyűjtsd a jó embereket!

Biztosan mindenki ismeri a „Valaki” mesét. Ha mindenki vár, hogy Valaki majd megcsinálja, nem lesz belőle semmi. Ha megtaláltad, kik a közösségben a közösség iránt érdeklődő emberek, akik nem Valakire várnak, akkor törődj velük! Akiben látsz lehetőséget, hogy ő a tipikus „megcsinálós” ember, aki képes befejezni a dolgokat, nem csak beszélni róla, mit is kellene, ők lesznek a csapat. Egyedül nem lehetsz közösség. Ezeket az embereket érdemes összekötni, mert együtt is sokra képesek, nem kell irányítani őket.

4. Vezetői szemlélet!

Légy a közösséged tagja, aktívan légy ott. Ugyanakkor légy bátor is, valakinek el kell vállalni a vezetést. A vezetés ugyanakkor alázat, szolgálat, nem uralkodás. Ha együtt tudsz velük dolgozni, klassz, de folyamatosan fejleszd a tulajdonságaidat ezen a téren is. A mentális állapotod nagymértékben befolyásolja a közösséged hosszú távú fejlődését. A vezetés magányos poszt. Egy vezető sem lehet sértődékeny. Halld meg, amit mondanak, az indulatokon túl is. Légy empátikus, és képzelj bele magad az ő helyükbe, te hogyan és mit tennél?

5. Kommunikálj!

Ez NAGYON fontos. Nem mindegy, mikor, mit és hogyan mondasz. Kezd azzal, hogy tanulj róla, ha nem tudod mi a külső és belső, illetve online és offline kommunikáció közt a különbség, neki se állj közösséget építeni. Tudnod kell, mi a PR és a marketing, hogy szólítsd meg a közösséged tagjait és a közösségedet támogatni tudó embereket. Te. Ne más. Te tudod a stratégiát. Te tudod, mit miért csinálsz, te tudod, mit miért mondasz. Ezt kiadni a kezedből nem kifizetődő. Kell a történet, meséld, informálj, légy transzparens.

6. Légy tele szeretettel, ezt érezzék is rólad, de ne add fel önmagadat!

Néha nem vagyok kedves, viszont mindig udvarias, mert azok csak konfliktusok, amiket meg kell oldani, az emberek hibáznak, hibázhatnak, mint ahogy mindenki. Ha érzik ezt, akkor bátrabban jönnek közel a közösséghez. A magánéletedet, pont úgy, ahogy másokét véd! Ne törd és ne engedd a pletykát, s pláne Te ne pletykálj. Ez olyan fokú bizalmat jelent, hogy bármi is történik nem vesztí el senki az arcát. Lehet a közösségen belül másképp gondolni dolgokat, de a közösségnek egy biztonságos közegnek kell lenni, ahol jó lenni. Ahol a régi sérelmeket nem emlegetjük, és mindenki tagja a közösségnek bármilyen tulajdonságai is vannak.

7. Dönts!

Az egyik legkönnyebb és mégis legnehezebb dolog. Jó időben megfelelően dönteni. Ha van tudásod, ismered a közösséged tagjait, van stratégiád, tudod az irányt és kommunikálsz is, akkor nem olyan nehéz, azonban sokszor választani kell, mert útelágazáshoz érkeztek. Tudnod

kell, mi a te hatásköröd, és mikor kell bevonni másokat is a döntésbe, ehhez döntéselőkészítés is szükséges. Mindezt irányítottan. Ha nincs előkészítve a döntés, csak húzzátok egymás idejét, nem lehet dönteni. Sok előkészítetlen döntés viszont meg tudja bontani a közösség egységét, tanulj csoportdinamikát is!

8. Hálózatok – lépj!

Nézz körül, milyen hálózatok érinthetik a Te közösségedet. Ha tudsz és jónak tartod, lépj be, ha nem találsz, építs egyet! Ne egy hálózat tagja légy, több civil szerveződés is lehet, ami érinti a közösséged által képviselt irányokat. A hálózatokban új tudásokat tudsz szerezni és kapcsolatokat, melyek hosszú távon segítenek (pl. kommunikációban).

9. Ne alkudj meg!

Munkád során sokan fognak veled/veletek dolgozni. Ha teheted, a profit válaszd, az adott szakterületen a lehető legjobbat, ebben az online világ nagy segítségére lesz. Lehet, van a „havernek/rokonnak” épp egy megfelelő... stb., no ez nem játszhat. Ellenőrizd le, hogy az tényleg megfelelő-e, s az ne számítson, hogy kinek a kije. Különben könnyen megosztod a közösségedet, illetve viselheted az esetleg silány munkának a következményét. (Mondtam ugye, hogy a vezetői pozíció egy magányos világ?)

10. Légy hálás!

Neked is jól esik, ha nem feledkeznek meg rólad. Segíts, kérj segítséget, és később se felejtkezz meg azokról, akik segítettek neked. A hála nem elég, ki is kell, hogy nyilvánítsd. Gesztusokban.

11. Légy rugalmas!

Ha stabil és széles alapokra tervezel, tudod mit szeretnél, nem baj, ha valami nem sikerül, lehet, csak még nincs itt az ideje. Egy-egy jó ötlet kidolgozására, sikerességére, támogatottságára sokszor éveket kell várni. Az lesz a sikeres, aki tud várni, és közben úgyis csiszolódik, lehet, hogy az első verzió nem volt elég kidolgozott. A változó körülményekhez alkalmazkodni szükséges, úgy, hogy tartjuk az irányt.

12. Ne sajnáld az ötleteidet!

Ha van egy ötleted, az klassz. Ha megosztod az ötleteidet, attól nem leszel kevesebb, nem lopják, fejlődünk. Ha négyen összeülnek, s mindenki mond 3 ötletet, akkor négyüknek 12 ötlete lesz már, s lehet csemegézni.

13. Együtt járjuk be az utat!

A közösség fejlődik, a világ valahogy viszonyul hozzá. A lényeg, hogy a közösség tagjai nincsenek egyedül, mindig van a közösségben valaki, aki átsegíti az aktuális problémán a másik tagját.

Nem biztos, hogy ez a tag a vezetője a közösségnek. A lényeg, hogy legyen meg az a tag, s a közösség tagjai tudják, hogy bátran fordulhatnak segítségért a közösséghez, mert lesz, aki megpróbál segíteni. Egy vezetőnek sem célszerű előre rohanni, mert egyszer csak azt veszi észre, nem mennek mögötte. Egy magyar átlag három közösségnek a tagja. Mert oda szeretne tartozni, ezek a közösségek most gyorsan szaporodnak, az értékeinket, az alapokat kell alaposan körbejárni, és utána folyamatosan és organikusan növekedni, de együtt. Aki akar csatlakozhat, ez egy lehetőség, s semmi nem kötelező.

Hát nagyjából ennyi az esszenciája a közösségépítésnek szerintem a mindennapi gyakorlat oldaláról közelítve. Nézzük a konkrétumokat a Mesés Hetéssel kapcsolatban.

Biciklivel a szlovén-magyar határon

Kezdjük Hetéssel, hiszen nem mindenki tudja, hol is található.

Nekünk nyilván a világ közepe, de földrajzilag a Hetés tájnév szerepel a legújabb magyarországi tájföldrajzi beosztásban is. Magyarország kistájainak katasztere szerint a Kerka-vidék (Hetés) kistáj a Zalai-dombság középtáj részeként a Nyugat-magyarországi peremvidékhez tartozik. Ez a tájosztályozás elsősorban a táj természeti jellegű adottságaiból indult ki, így a néprajzi lehatárolásnál nagyobb területre használja a Hetés elnevezést. A Hetés egyedi jellegét tájföldrajzi értelemben a természeti és kulturális tényezők együttesen adják. A népi kultúrának a táj

karakterében megmutatkozó hatásai sok hasonlóságot mutatnak a szomszédos Göcsejjel és Őrséggel, illetve a határ szlovéniai oldalán húzódó Goričkoval.

A Hetéshez tartozó települések meghatározása nem kis problémát okoz, hiszen a történelem során a különböző kutatók is más-más területet határoztak meg. Gönczi Ferenc 17 községet és 15 pusztát jelöl meg.

“Hetés vidékéhez 17 községet és 15 pusztát, telepet, majort s lakott helyet számítunk. Ezek a következők: Baglad, Banuta, Belsőárd, Bödeháza, Csesztreg, Gáborjánháza, Göntérháza, Kámaháza, Külsőárd, Lendvahidvég, Lendvahosszúfalu (Belsőhegy, Hidegkút, Kisbükkegy, Kishegy, Nagybükkegy, Szénégető, Újhegy. Ezek eddig Hosszúfalu szőlőhegy néven szerepeltek), Lendvavásárhely (Borshegygyei), Radamos, Résznek, Szentistvánlak, Szijártóháza és Zalasombatja (Nyakasházapuszta és Gálpálházával)” (Gönczi, Hetés, 1914.)

A Hetés szó említése először 1509-ben fordult elő, s az akkori Hetési Bírósághoz a későbbiekben a törökök pusztítása miatt elnéptelenedő vidék miatt több bíróságot is hozzácsatoltak, így változott Hetés kiterjedésének alakulása.

A szűk értelemben vett néprajzi táj, Hetés települései a magyar oldalon Bödeháza (Szentistvánlak falurésszel), Gáborjánháza, Szijártóháza és Zalasombatfa, valamint a szlovéniai Genterovci – Göntérháza, Kamovci – Kámaháza, Radmozanci – Radamos, Zitkovci – Zsitkóc, Mostje – Hidvég és Banuta – Bánuta.

A tíz település kb. 50 km² területen helyezkedik el. Néprajza jól feldolgozott, köszönhetően a régi néprajzkutatóknak és annak a kutató házaspárnak, amelyik a Muravidéken Hetéssel foglalkozik. Lendvai Kepe Zoltán és Kepéné Bihar Mária tevékenyen részt vesz a tudományos fel térképezésében a még élő, illetve azonosítható néprajzi elemeinknek. A hetési népviselet hungarikum is lett.

A Mesés Hetés közössége

A Mesés Hetés kezdete tíz éve történt, 2013-ban új, határon átnyúló mintaprogram indult “Mintaprogram az egyedi tájértékek kataszterezésére és tényleges védelmére, egy határon átívelő térségi zöldút létrehozásának keretében” címmel, melynek a helyszíne anno a vasfüggöny által kettévágott Hetés volt. A közösségépítő programok igazi közösséggé kovácsolták a két országban élő hetésieket, s a projekt további számos eredményt hozott. Minden területnek megvoltak a szakértői, és az összekapcsolásuk Hetésben történt. Nem lett mindenki tájegyezmény-szakértő, nem lett mindenki tematikus utakat szerkeszteni tudó szakértő, de lett egy közösség, mert a helyeket bevonva organikusan építkeztünk.

Tájsétákat tartottunk, ahol bármelyik generáció tudott sétálni, összekötöttünk településeket, és mindig beszélgetéssel zártuk. Kiemeltünk néhány érdekes helyi, nekünk mint turistáknak

értelmezhető sajátosságot, és a beszélgetéseket a helyiek tudása felé fordítottuk. Ahogy haladtunk a projektben, egyre többen csatlakoztak hozzánk.

Hetési kerek percek

A szervezést elsősorban a Facebookon, plakátokkal és a szóbeszéd marketingeszközeivel oldottuk meg. S közösen fedeztük fel a körülöttünk lévő tájat, és a saját identitásunk Hetésben lévő gyökereit is együtt ismertük meg. A közös beszélgetések, séták során összejött az a kollektív tudás, az élhető hagyományaink, ami már-már elveszni látszott. Érintettük, a gasztronómiát, az építészetet, a környezetvédelmet, a vallásosságot, a kulturális örökségünket, a történelmet, különösen a vasfüggöny időszakát, textilkultúránkat, a szövést, a hímzést és más néprajzi sajátosságokat. Minden témakörre megtaláltuk a helyben megtalálható tudást, csak össze kellett fűzni. Nem akartunk senkit megváltoztatni, de jó hangulatot teremtettünk, s kötetlen részvételt biztosítottunk bárkinek, és a helyi közösségeknek a bemutatkozását is segítettük, hogy minden kis falu lakója érezze, fontos, fontos amit képvisel, érték, amit a mindennapjainkban élünk.

A projekt egy fél évig tartott, s a végén a közös tájélem, amelyet három lehetőségből választottunk, és nem egy régi megóvása, hanem egy új elem közös alkotása mellett döntöttünk. Ez pedig a Hetés Barátság Park, melynek különlegessége, hogy önkéntesek alakították ki a

határon úgy, hogy egyik fele a magyar, másik fele a szlovén oldalon található. Az első túránkon 20 fős létszámhoz képest a park avatóján kb. négyszázan voltak. Ez arányaiban azért is szép, mert Hetés négy magyar falujában nincs összesen kétszáz ember. A szlovén oldali hat faluban többen vannak, mert ott nem volt építési tilalom.

Az összefogás olyan jól sikerült, hogy a Magyar Tájdíjat megnyerve utána az Európai Táj Díjat is elnyertük. Sikeres dolgokhoz szívesen csatlakoznak az emberek. S bár a projektnek vége lett, de a Mesés Hetés még mindig él, segítve a Hetés területén lévő települések kommunikációját, a turistáknak és a helyieknek bemutatva az eseményeket, fejlesztéseket.

Azóta a Mesés Hetés több projektnek is a részesévé vált, határon átnyúló pályázatok, melyek közül a Zalaerdő Zrt. részvételével a Go in Nature program keretein belül a park új bútorzatot, esőbeálló házat és két tűzrakó helyet is kapott, illetve a Zalai Falvakért Egyesület részvételével a Houses projekt, melyben a Hetés magyar oldalán található táji értékeket rendezvények mentén fűztük fel. Így lett például Hetés Fesztivál Bödeházán, Kerek Perec Nap Gáborjánházán. Ezt a két új rendezvényét Hetésnek azóta is rendszeresen tartják, sőt további terveink is vannak.

Az Európa Tanács Táj Díját közösen vettük át. Minden falut képviselt valaki

Megalakult a Mesés Hetés Egyesület, saját honlappal, s a közösségi médiát is visszük tovább. Új célokat tűzünk ki, s a közösségünk tagjai tudnak hozzájuk kapcsolódni. A Bödeházán alapított egyesület elsősorban Bödeházának, illetve a Hetés néprajzi tájegység térségének, a Mesés Hetés Zöldút által érintett településeknek a kulturális és természeti értékeinek megőrzésére,

tovább örökítésére alakult. Az egyesület fő célja a helyi közösség életét meghatározó, érték-megőrző, értékteremtő programok szervezése, melyek segítik a Hetés értékeinek megőrzését, a település és az egyesületi tagság turisztikai piacra-jutását a zöldutak céljainak figyelembevételével, kisléptékű, fenntartható mértékben.

Nyilván vannak kihívásaink, amit meg kell oldanunk. Az egyik a humánerőforrás hiánya, amely a zalai kistelepülések alacsonyabb létszámából fakad. A négy magyar település összlétszáma nem éri el a kétszáz főt. A másik kihívás: mint minden közösséget, minket is elérte a Covid járvány az összes problémájával. S Hetést, amit a projektünk során a vasfüggöny után összekapcsoltunk újra, a járvány ismét szétválasztotta. Betonkordon került a Barátság Parkba, nem járhattunk át egymáshoz. A fejekben újra húzták a határokat (az enyémben is), sokkal kevesebbet találkozunk azóta is, a közösen vitt rendezvények ritkultak, most kezdjük újra építeni őket. Az értékeink nem vesztek el, de mindent újra kell huzalozni.

Egyik kedvenc könyvem a Szociálpszichológia, mely az emberi társas viselkedés izgalmas gazdagságát és változatosságát mutatja be. (https://www.libri.hu/konyv/diane_m_mackie.szoci-alpszichologia-3.html), melyből többek közt megtanultam, hogy attitűdöt váltani főleg cselekedetek segítségével lehet. Ezért jók a közös főzések, közös alkotások, mert van produktum, és a közösség együtt kell dolgozzon a sikerért. Bár az induló projekt már lezárult, de a Mesés Hetés él, mert a közössége működtetni akarja.

A Mesés Hetés Facebook oldal hirdetés nélküli elérése 18.000 fő az elmúlt 28 napban. Ez egy 2500-as oldalnak szép szám. Gondoljuk csak meg, hányan élnek Hetésben. S természetesen fejlődünk tovább.

A kialakított Hetés Barátság Park Bödeháza és Zsitkóc települések közt található, s a települések vezetői – Zsitkócon Bacsó László és a magyar oldalon Bedő Andrea – elkötelezték a pályázat kezdete óta a Mesés Hetés Zöldút és a Hetés Barátság Park iránt, amikor lehet forrásokat keresve, pályázva, önkénteseket bevonva tevékenységükbe. 2014-ben Bedő Andrea az Év Vidékfejlesztője lett, Bacsó László pedig 2023-ban elnyerte a Muravidéki Nívódíjat a kulturális tevékenységéért.

A közösség működéséhez nem kellene díjak, a vezetők nem a díjakért végzik sok éven át önkéntes tevékenységüket, ezek inkább a közösségnek jelzések, hogy jó irányba haladnak, s igazán jó gyakorlatot alakítanak ki, amit követni, megismerni másoknak is érdemes.

Bödeházán a Houses projektnek köszönhetően négy helyi termékvásárral egybekötött rendezvény van, melyek sikeresek. A terv, hogy ezeket a vásárokat kivisszük a határra. A Hetés Barátság Parkban egy havi szinten működő vásárt alakítsunk ki, a magyar oldalon a magyar árusok, a szlovén oldalon a szlovén árusok árulhatnak, így nincs gond adóhatósági szempontból és a jövedéki termékkel sem, mert mindenki a saját országában árulhat.

S sikerült egy 1907-ben épült régi, úgynevezett „kódisállásos” házat megvenni az önkormányzatnak, melynek épek a melléképületei is. Így újabb lehetőségek állnak a közösség elé, ha tud hozzá forrást szerezni.

Nők lapja cikk

Mi segítheti a közösséget?

Ha a döntéshozó támogat. Ha a közösség tagjai a saját maguk jövőjének a kialakításban aktívan részt vesznek. Ha megfelelő pályázati előkészítés megtörténik. Ha az önkormányzatban olyan képviselő-testület van, amely hasonló elveken gondolkodik, és támogat és nem akadályoz. Ha időben értesülést szerez a közösség a lehetőségeiről. Ha fontosnak tartják a tagjaik a közösséget. Ha a hálózatok, amelyeknek a közösség a része, támogatónak lépnek fel, mert nekik is hasznos a közösség. Kialakul a nyer-nyer állapot és szívesen dolgoznak a megbízható partnerrel.

+1 lényeges pont, (ha már 13 volt, akkor a +1 is jár...):

A közösségek fejlesztése nem lehet egy „One man show”, nem lehet egykézben minden. Akkor is működni kell a közösségnek tovább, ha kivesszük belőle a vezetőt. Azaz mindenkinek célszerű tanítani a leendő utódját, aki bármilyen gond esetén át tudja venni a közösséget.

Mindehhez az egót le kell tudni tenni. S a közösséget elé helyezni, különben a közösség könnyen megszűnhet. A támogatók is szívesebben támogatnak egy jól működő, átlátható és standardizálható szabályozott tevékenységet.

Végül akkor mi a Mesés Hetés titka?

A másképp gondolkodás, mert nem úgy gondolunk a kis vidéki falvakra, mint elszorvadó közösségekre, hanem olyan egységekre, amelyek olyan rendezvényeket tudnak tartani, melyek bármilyen nagyvárosban megállnák a helyüket, s közben mégis emberléptékűen, fenntarthatóan, a helyiek életminőségét is javítva találjuk meg azokat a turistáinkat, akiknek fontos a lelassulás, az aktivitás, a túrázás, kerékpározás, jógázás, lovaglás, a rendezvényeink, Hetés több évszázados kultúrája, az itteni táj lelke. S ezt mi összegyűjtöttük, és be is tudjuk mutatni a minket meglátogatóknak.

A titok másik része az összefogás, mely az elosztott rendszerek elve mentén összeköt, rengeteg képi megjelenítéssel a közösségi médiában, mely a digitális világot harmonikus módon összekapcsolja az offline világgal.

Hivatkozások, ahol könnyen és gyorsan tájékozódhatsz:

A digitalizáció – média hatása – átpörgeted a képeket és mindent megértesz....

Legjobb bizonyíték talán az I. Hetés Fotókiállítás képei, és fotósainak bemutatkozása, több ember, több szemlélet, összefogás: <https://www.meseshetes.hu/fotogaleria/>

Ha szereted látni mi történt Mesés Hetésben az elmúlt 10 évben, itt az albumok között érdemes böngészni: https://www.facebook.com/meseshetes/photos_albums

Ha egy prezentációt néznél végig, akkor íme: <https://www.slideshare.net/andreabedo/hets-82634062>

Ha részleteiben érdekel Hetés – itt magyarul, szlovénül és angolul találsz anyagokat: <https://www.bodehaza.hu/hetes/>

Szerző:

Bedő Andrea, polgármester a Hetés néprajzi tájegység egyik falujában, Bödeházán. Pedagógusként, edzőként, majd a médiában a Startlap.hu közösségében, aztán a Samsung trénereként, illetve a turizmusban, projektek vezetésében, illetve marketing területén tevékenykedett. Élt vidéki városban, Zalaegerszegen, Budapesten, Kazahsztánban és most egy 49 fős faluban, Bödeházán. Hisz az őszinteségben, az emberekben, a közösségek erejében, a különböző tudományokban, a változásmenedzsmentben és a digitális világban is. Szereti a matematikát, a nagy rendszerekben felfedezni a belső struktúrákat, szabályos mintázatokat, a közösségekben is a csoportdinamikát figyeli. Gyűjti a jó embereket. Bővebben: <https://www.andreabedo.hu>

Hátszélben

- a Fekete Sereg Ifjúsági Egyesület Nagyvázsonyban

Kandikó Rita

Nagyvázsony 1800 fős település a Balaton-felvidéken. 1997-ben 30 nagyvázsonyi fiatallal megalapítottuk a Fekete Sereg Ifjúsági Egyesületet.

Miért is választottuk a Fekete Sereg nevet? Amikor alapítottuk az egyesületünket, abban az időben, a helyi termelészövetkezet, a helyi bank, a focicsapat már mind Kinizsi nevét viselte. Mi is szerettünk volna a falunkban álló Kinizsi Várhoz, a leghíresebb tulajdonosának, Kinizsi Pálnak a nevéhez kötődni. Ezért a fiatalok Kinizsi seregét, a Fekete Sereget javasolták. Ez minden fiatalnak tetszett, így lettünk mi 26 évvel ezelőtt Fekete Sereg Ifjúsági Egyesület.

Kandikó Rita

- + 36 30 423 97 37
- karita@fekete-sereg.hu
- „FEKETE SEREG”
Ifjúsági Egyesület
- H-8291, Nagyvázsony,
Petőfi utca 2., Hungary
- ifjusagiegyesulet.
feketesereg
- www.instagram.com/fekete.sereg
- www.fekete-sereg.hu

Alapításunk időszakában nem volt közösségi terük a fiataloknak, így az első lépés az volt, hogy az önkormányzattól igényeltünk egy helyet, amit meg is kaptunk térítésmentesen a művelődési házban. Azóta már öt alkalommal költöztünk önkormányzati és egyházi ingatlanokba a falun belül. Jelenleg a Reményi Antal Rendezvényházban tartunk nyitva – immár 7 éve. Az épület a régi iskola épülete. Itt egy osztályteremben működünk, a falu szívében.

1998 óta a közösségi tér teleházként, aztán egy időszakban tanodaként működött, ma így mondják ... a Seregbe jönnek, már 25 éve. Hétfőtől péntekig 14:00 – 20:00 óra között vagyunk nyitva. Itt mindig van egy szakember, ifjúságsegítő, Gyovai Ferenc, aki már 9 éve várja, segíti a helyi fiatalokat. A helyi srácok bíznak benne, és szívesen jönnek.

Akik hozzánk betérnek, tehetséges fiatalok. Ők azért jönnek, hogy a nemzetközi önkéntességben részt vegyenek. Jönnek, kicsit segítenek, és a szolgálat után egy-két hónappal már új helyen, új dolgokat tanulnak. Ezek a fiatalok Szentpéterszegtől Gersekarátig keresnek minket. Bejönnek azok a helyi fiatalok is, akiknek az iskolában problémáik vannak, korai iskolaelhagyók, nehezebb sorsúak. Ők hosszú éveken át gyakran idejönnek haza, van olyan fiatal, aki 12 éve jár be hozzánk hetente 2-3 alkalommal.

Munkánk nem annyira látványos, de ha 1-2 fiatal életét segítettük, akkor már elmondhatjuk, volt értelme.

Ha a kérdés az, mi a fennmaradás, a 25 éves működés titka, akkor az egyik válasz az újra, az innovációra való képességünk. Álljon itt néhány példa minderre.

- A mi esetünkben innováció talán az is, hogy 25 éve folyamatosan van egy hely, ahova be lehet jönni, és 9 éve ugyanaz a kolléga várja a fiatalokat. Igazából nem szervezünk programokat, csak adunk egy helyet, ahol van csocsó, pingpongasztal és hangfal. Így nálunk lehet zenét hallgatni, mostanában rappelnek, és karaoke-estek vannak kéthetente pénteken. De van úgy, hogy hallgatjuk a csendet, de meghallgatjuk a fiatalokat, abban és addig segítünk, amíg kérik.
- Az ún. Rückenwind (Hátszél) módszerrel segítünk. Ez azt jelenti, meghallgatjuk az ifjakt és mint a hátszél próbálunk segíteni. Az, hogy melyik irányt választja a fiatal, azt ő maga dönti el.

A Hátszél módszert Ausztriában tanultuk. Tagjai vagyunk egy nemzetközi hálózatnak, ahova küldhetünk és Európából, de szinte a világ minden tájáról fogadunk is nehéz sorsú fiatalokat.

- 2006 óta fogadunk külföldről fiatal önkénteseket. Ez idáig 261 fiatal érkezett hozzánk 30 országból, négy kontinensről, akik az ifjúsági közösségi terünkben segítik a mindennapi munkánkat.
- Községi régészkedés, ahol nemzetközi önkéntesek, helytörténettel foglalkozó nagyvázsonyi fiatalok részvételével és a veszprémi Laczkó Dezső Múzeum régészeivel együtt szervezünk ásatást. 2022-ben és 2023-ban Kinizsi- ásatás volt és lesz. Kinizsi Pál maradványait keressük.
- Elkészítettük a 2021-2027-es időszakra a nagyvázsonyi ifjúsági stratégiát. 60 nagyvázsonyi fiatal töltötte ki a kérdőívünket. Egyesületünk számára a következő időszakban az ifjúsági stratégia lesz az irányadó, erre építjük a következő évek a munkáit.

Pénzügyeink:

Szinte csak pályázati forrásokból élünk, hazai és nemzetközi pályázatokon veszünk részt. A 25 év alatt 228 nyertes pályázatot készítettünk, 295,67 millió Ft és 1,74 millió euró támogatást nyertünk el. Az elnyert támogatások 70%-át Nagyvázsonyban, Veszprém megyében költöttük el, azaz 206,9 millió Ft-ot és 1,21 millió eurót. Jelentős összeg a hozzánk érkező önkéntesek szállásköltsége. Erre a célra, immár 12 éve ugyanazt a családi házat béreljük Nagyvázsonyban. Csak a bérleti díjra eddig 11,8 millió Ft-ot fizettünk. Tavaly a rövidtávú önkénteseket a helyi turisztaszállóban szállásoltuk el, mindez 3 millió Ft-ba került. Folyamatosan figyeljük a pályázati lehetőségeket, a hazai és nemzetközi forrásokat. Összegyűjtöttük, hogy az elmúlt 25 évben mely forrásokból, alapokból, pályázatokból jutottunk támogatáshoz.

Hazai:

- Nemzeti Együttműködési Alap (NEA, előtte NCA volt)
- Közfoglalkoztatás
- Polgári szolgálat
- Európai Kulturális Főváros (EKF)
- Hungarikum pályázat
- Hermann Ottó Intézet (HOI)
- Nemzeti Művelődési Intézet (NMI)
- Gyermek és Ifjúsági Alapprogram (GYIA)
- 1%
- Adomány

Nemzetközi, európai uniós források:

- Ifjúsági Garancia Program
- Vidékfejlesztési Program
- GINOP – Társadalmi célú vállalkozások ösztönzése

- EFOP – Védőháló
- TOP – bérköltség
- TÁMOP – Tanoda
- EVS/ESC
- Erasmus+ nemzeti és Brüsszeli Központi KA2 Kapacitás Fejlesztő Tevékenység (CBA – YOUTH) a Világban
- Erasmus+ Stratégiai Partnerség KA2
- Ifjúság Európai Éve 2022
- Fiatalok Lendületben (YiA)
- Grundtvig Program
- Leonardo Program

Azt gondoljuk, hogy nekünk a gyenge pontunk, hogy szinte csak pályázati forrásokból élünk, nagyon kevés az egyéb bevételeink. A jövőben terveink között szerepel társadalmi vállalkozás tanulása, alkalmazása.

Egyesületünkről bővebben itt lehet tájékozódni:

Honlapunk: <https://fekete-sereg.hu/>

Facebook: <https://www.facebook.com/ifjusagiegyesulet.feketesereg/>

Instagram: <https://www.instagram.com/fekete.sereg/>

Youtube: <https://www.youtube.com/channel/UCSuNxp-cempBw80WDB58aow>

LinkedIn: <https://www.linkedin.com/company/65285212/admin/>

Szerző:

Kandikó Rita művelődésszervező, 10 éven át vezette a nagyvázsonyi művelődési házat. Ma inkább ifjúságsegítő, kicsit közösségfejlesztő és vidékfejlesztő. Nemzetközi kapcsolatok koordinátora a Fekete Sereg Ifjúsági Egyesületnél, ahol alapító elnök. Szívügye nehéz sorsú, elsősorban vidéki fiatalok segítése, támogatása.

Kiemelt kép forrása: <https://fekete-sereg.hu/>

„Együtt álmodni, tervezni, dolgozni” - Községi vállalkások mérnöki céltudatossággal és ösztönös közösségi irányultsággal

Halmai Zsuzsa

A 2015-ben alakult Szentgálszőlőhegyért Egyesület vezetőjével Baloghné Gaál Zsófiával való beszélgetés egy fejlődő kisközséget mutat be sok hasznos tanulsággal. Névjegyén szereplő bemutatkozása okleveles környezetmérnök, zaj- és rezgésvédelmi szakmérnök.

Zsófi Szekszárdon élt, férje családja zomba-szentgálszőlőhegyi, ami egy kicsi, önálló önkormányzattal nem rendelkező, alig 100 fő körüli lakosú kistelepülés a megyeszékhely közelében.

A fiatalok közös élete Szekszárdon indult a „Fecskeházban”, ahol 5 évig lakáscélú előtakarékoskossággal gyűjthettek pénzügyi alapot a későbbi önálló lakhatás megteremtéséhez. Az összegyűjtött összeg azonban nem elég a városban egy olyan családi házhoz, amiről ők álmodtak. Így az öt év letelte után a férj dédszülei által épített házban, a kis faluban kezdték el az önálló fészekrakást.

Máris azzal szembesülve, hogy a „játszóteret” felveri a gaz, és a falu többi része is elhanyagolt. Így már az első közös szervezkedés is arra irányult, hogy ha együtt lépnek fel, ha ők maguk is ajánlanak valamit, eredményesebbek lehetnek. Mindennap másvalaki jelezze az önkormányzat felé a gondot, ez hatékonyabb, mintha mindig egy ember panaszkodik. Vállaljanak részt a közterületek gondozásában, hiszen ez ugyan az önkormányzat feladata, de a közösség számára is fontos a gondozottság. Az igazi első közös „ÜGY” az M9-es autópálya nyomvonalának kijelölése a falu széléhez nagyon közel. A környezetmérnök tudta, hogy ez mivel járhat, és úgy gondolta, hogy ehhez az ott élőknek is joguk van, és érdeklődnének iránta. Legyen falugyűlés, ahol tisztázni lehet, hogy ki mire számít, mit szeretne. Az is felmerült, hogy az érdekek érvényesítésére nagyobb az esélye egy formális szervezetnek. Így jött létre az egyesület, és így került be a tervek közé a zajvédő erdősáv. Az egyesület alapítói pedig sokfélék, fiatalok és idősebbek, egymásra figyeléssel, sok tapasztalattal, sok ötlettel tudtak kapcsolódni.

Az első fontos tanulság: az emberekhez nem jutnak el még azok az információk sem, amik pedig hatással lehetnek a mindennapjaikra. A csend – ami a város közelsége mellett igazi értéke a kistelepülésnek – elveszhet, ha nincs, aki erre odafigyeljen. És rögtön egy másik is: ő úgy látta, hogy az emberek nyitottak az őket érintő kérdésekre még akkor is, ha az az általános előfeltételezés, hogy itt semmit sem lehet tenni. Persze kell, hogy legyen, aki a kezdeményezést magára vállalja.

Zsófi mérnökként – ahogy magát jellemzi – célorientált és jövőorientált. Mer kezdeményezni, hiszen ezt teszi a munkájában is.

A közösségnek (a már megalakult egyesületnek) pedig szüksége van egy helyre, ahol összejöhetnek, ahol információt és ötleteket cserélhetnek, ahol választ kereshetnek a gondokra, ahol figyelnek egymásra, és beleállnak a közös tervek megvalósításába is. Az első pici közösségi tértől (ami a volt tejcsarnok helyisége) 8 év után eljutottak oda, hogy már van nyitott közösségi terük kemencével. Meg tudták vásárolni a Magyar Falu program falusi civil pályázatából a volt kocsmát és bolt épületét, amit persze szintén közösen alakítanak – a saját igényeiknek megfelelően.

A harmadik tanulság, hogy hiába vannak jó ötletek, ha azok csak a vezetők fejében maradnak, kell az is, hogy higgyenek benne a többiek is, hogy legyen módjuk véleményt mondani, javasolni, felajánlani, hogy mivel tudnak segíteni. És meg kell teremteni a közös ünneplés tereit és formáit is.

z egyesület éves beszámolóiból (amit mérnöki pontossággal ő készít) fontos állomások mutatkoznak meg az úton, ennek alapja minden alkalommal a közös álmódosítás, a közös tervezés és az aktív részvétel. Másutt is lehetnek ilyen programok, de itt minden közösségi megbeszélésen formálódik, és ez alapja lehet a bevonásnak, bevonódásnak is. A lezárt 7 közös év alatt

rendszeresen volt önkéntes fűnyírás (az önkormányzat által adott gépekkel és saját eszközökkel), volt emlékmű-felújítás, játszótér-felújítás, a temetőkapu rendbe rakása és később a kerítése is, amiben még a gyerekek is szerepet vállaltak. Elindultak a saját szervezésű programok, a mára hagyománnyá vált böllér verseny, a majális és csapatos részvétel az anyatelepülés falunapján, faültetés, szemétszedés, szalonasütés és 2019-ben az első Elszármazottak Napja. A kezdeti egyesületi taglétszám 20 fő volt, ami eddigre 62 főre nőtt, és már nem csökken a népesség, hanem meghaladja az itt lakók száma a 100-at. Elkelt az összes ház. Így tudtak idevonzani és vendégül látni közel 400 főt.

A megépült kemence jó háttérrel adott egy eredeti kezdeményezésnek az „Ezt süsd ki” csapatversenynek, ahol két kötelező alapanyag felhasználásával 30 főre kellett elkészíteni az ételt. Volt számítástechnika tanfolyam, és 2020-ban film is készült....

Azért említi beszélgetőpartnerem külön hangsúllyal a filmben is bemutatott lélekharangot, mert fontos értéknek gondolja a hagyományok tiszteletét, a meglévő értékek megtartását. Felújították nemcsak a temető kapuját és kertjét, de az ott található emlékművet is. Tudatosan figyelnek arra, ami a település történetéből fakad. Itt először a Komlóssy család cselédsorából építettek házakat, az itt élők létezésének az alapja a munka volt – ebből következően az őslakosokat „munkára mindig meg lehet szólítani”. A harangot viszont tisztelni kell. Régen csak

halálesetkor vagy tűz esetén szólt a harang, és hiába tudják, hogy ha megszólal, akkor az emberek kijönnek, most is csak erre használják. Ezt a szokást viszont megőrizték.

Amikor pedig a fiatalok bált és bulit szerettek volna, az lett a megoldás, hogy legyen a bál a közös munka megünneplésének alkalma.

Vannak persze nézetkülönbségek, hiszen vannak, akiknek az eredmények a fontosak, vannak, akiknek inkább a részvétel fontos, de egy biztos, hogy ezt nem szabad kibeszéletlenül hagyni. Minden héten, pénteken van lehetőség erre az együtt megszerzett és kialakított közösségi térben, és arra is, hogy az új ötleteket megrágják, ha a régi-új hagyományokba illik, akkor továbbtervezzék, ha pedig ellenállás van, akkor elengedjék.

Tanulság az is, hogy nem lehet előreszaladni, nem lehet egyre több és több dolgot bevállalni, ha ez nem esik egybe a közösség akaratával. Mint ahogy az emberek életében itt is kell 7-8 évente a megújulás, de mégis a legfontosabbak a mindenki által értéknek tartott dolgok megőrzése, a hagyományok ápolása és az új ötleteknek való teret engedés.

Az emberek szeretnek valakit követni, de a bizalom építéséhez, fenntartásához az is kell, hogy meghallgassák őket.

Őslakosok, beköltözők? Erről az a véleménye, hogy az érkezőnek illene a közösség szokásait megismerni, tiszteletben tartani, kérdezni. Mert amilyen az *adonisten*, olyan a *fogadisten* is.

A bizalomért meg kell dolgozni, de megéri. „Mert a munka és a család mellett mindenkinek szüksége van a mással nem pótolható közösségi élményre” – fogalmazott Zsófi. Az a kívánsága, hogy ide ne csak lakni, hanem élni jöjjenek a beköltözők.

A Parola mostani száma arra is keresi a választ, hogy mik azok a dolgok, amik nélkül nem boldogul a közösség, és mik azok, amelyeket ő maga tud hozzá tenni, erről is kérdeztem.

Szóval kell alapműködésnyi pénz, aminek forrása lehet az önkormányzattól átvállalt feladatok ellenértéke, a tagdíj, az adományok, a rendezvények bevétele. A NEA források ebben jó támogatást adtak az alapműködéshez, majd 3-4 évente a szakmai programok megvalósításához. A pályázatok szükségesek, de nem elégségesek. Kell állandó éves program, amit közösen alakítanak, és kell 3 évente valami nagyobb közös élmény. Kell a nagy csapat mellé egy jó kis vezetés, akivel meg lehet osztani a feladatokat. Kell, aki viszi az adminisztrációt, a pályázatokat, ez rengeteg (néha felesleges dolgokkal is megterhelt) feladat. Itt, ahol egy településrész önállóan is segít önmagán, még fontosabb az érdekeik megjelenítése a nagy önkormányzatban, ami mára meg is valósult. Zsófi az egyesület biztatására, támogatásával, lobbizásával a 2000 fős település testületébe is bekerült a 100 fős településrész képviselőjében, ami nagy eredmény, amihez persze hozzájárult közösségi és szakmai hitelessége, kapcsolatrendszere.

Fiatal anyuka, két általános iskolás gyermekkel, mérnöki szaktudással, céltudattal, jövőorientáltsággal és édesanyja szerint már óvodáskorától meglévő ösztönös segíteni akarással. Elég ez ekkora vállaláshoz? Saját bevallása szerint ezek jó alapok, de ő is „tanulta” a civilséget a Zöldtárs Alapítványban, és szívesen tanulna is. Elsősorban a hozzájuk hasonló helyzetben lévő közösségektől, olyan alkalmakból, ahol a tapasztalatok megoszthatók, feldolgozhatók. Helybe hozott tanulási alkalmakból, ahol a tagok is részt vehetnek a vezetők mellett. Most nincs se bolt, se kocsmá, jó lenne többet tudni a társadalmi vállalkozásokról. Mert helyben az igazi mozgatórugó, hogy ne mástól várjuk, hogy jobb legyen nekünk, hanem tegyük is érte!

Szerző:

Halmai Zsuzsa kultúráközvetítő, közösségfejlesztő, vidékfejlesztő, önkormányzati tréner. Dolgozott művelődésház-igazgatóként, környezetvédelmi oktatóközpont vezetőként Szekszárdon, majd szakpolitikusként a kistépülési közösségi terek megújításán. Jelenleg egy mikrotérségi fejlesztő szervezet, az Észak-Hegyháti Mikrotérségi Unió szakmai vezetője.

Markolt Bandi 75

Bár személyes esemény volt ez a születésnap, de mivel a közösségfejlesztés hazai kibontakozásának egyik meghatározó alakja Markolt Endre Jászszenzlászlón dolgozó kollégánk, úgy hiszem, egy szakmai közösség megengedheti magának, hogy a félig személyes eseményeket is kiemeljük a hétköznapiakból.

Azért is érdekes, mert ezen a június eleji szombaton, a korábban nagy megbecsülésnek örvendő Kézműves Tanya melletti saját tanyájának a kertjében ünnepelhettük még mindig aktív barátunkat. Bandi ma is táborokat, szakmai találkozókat, műhelyeket szervez ebben a térben, úgy, hogy naptárába tavasztól őszig nehéz szabad időszakot találni.

Az életművének is számító közösségi intézménynek a létrehozásáról s a térségben meghatározó működéséről **A helyi közösség szolgálatában** címmel <https://youtu.be/l577uuJ6tg4>), továbbá az ebből kinövő **Jóléti Szolgálat Alapítvány**ról <https://youtu.be/uOMj32p59J0>) 2001-ben Kovács Edit és Péterfi Ferenc egy-egy dokumentum filmet készített az akkori Magyar Művelődési Intézet kereteiben.

(Egy további bónuszajánlás: a forgatáson és Endre munkájában, életében fontos szerepet

jelentő helyi vállalkozóval, Eördögh Andrással is készült egy kisfilm: ***Itt ragadtam, mint légy a papíron*** címmel <https://youtu.be/n3BO1yyWnnw>.)

A két félórás anyagot ajánljuk azoknak, akik egy helyi közösségre épülő, szerves gondolkodást bemutató szakmai és emberi folyamatot kívánnak megismerni.

Markolt Endrét meg Isten éltesse!

Szerveződj a lakhelyeden! Legyél szomszédsági szervező!

Egy éves közösségszervező – közösségi érdekérvényesítő program **szomszédsági szervezőknek**.

[Ugrás a jelentkezési laphoz](#)

Sokakat izgat szomszédságodban, hogy mi lesz a településetek sorsa? Mi épül, mi szépül, és mennyi beleszólása van ebbe a helyi lakosoknak?

Egy éves közösségszervezés programunkat újabb 6 fővel bővítjük. Legyél Te az egyik!

Az egy év során lehetőséged lesz arra, hogy professzionális képzéseken tanulj a CKA tapasztalt szakértőitől és közösségszervező tréneraitől és terepen is együtt dolgozzatok.

Célunk, hogy erős helyi csoportot szervezz településeden.

A jelentkezés feltétele:

- a jelentkezési lap kitöltése;
- egy motivációs levélben foglald össze, miért fognál közösségszervezésbe (max. 3000 karakter);
- már van valamilyen aktivista, önkéntes, civil tevékenységed;
- ismered a helyi közéletet és vannak benne aktív kapcsolataid;
- fontos számodra településed, lakóhelyed jövője;
- van gyakorlatod közösségi vagy érdekérvényesítést célzó események szervezésében;
- elkötelezett vagy a demokratikus értékek és az emberi jogok tisztelete mellett;
- vállalod az elméleti képzéseken és a gyakorlaton való részvételt az egy éves folyamatban;
- szívesen dolgozol csapatban
- rendelkezél érettséggel (kérelemre kivételt teszünk).

A jelentkezésed után egy felvételi beszélgetésen veszel részt, melynek témája az eddigi közösségi/civil tevékenységed. A bizottság a beszélgetés és a benyújtott anyagok alapján dönt.

A program elméleti képzései (100 óra)

Az elméleti képzések között három kötelező elem szerepel:

- Bevezetés a közösségszervezésbe — közösségi érvényesítésbe CKA képzés (24 tanóra, 2023 szeptember 15–17.)
- Csoportdinamika CKA képzés (24 tanóra, 2023 november 10–12)
- Közösségszervezés — közösségi érdekérvényesítés CKA képzés (40 tanóra, 2023 december 1–5)

A 3 és 5 napos képzéseink a Kunbábonyi Képzési Központunkban valósulnak meg, péntektől vasárnapig, illetve péntektől keddig. Választhatóak további élő és online tréningek, műhelyek, szakmai események, amelyeket a CKA felajánl a résztvevőknek.

Amennyiben a jelentkező 2019. január 1-je után elvégezte a [Közösségi vezető 24 órás képzést](#), akkor ezt a képzést nem kell újra elvégeznie. A 40 órás Közösségi érdekérvényesítés képzésre ez a felmentés nem vonatkozik, mert annak tartalma és struktúrája új elemekkel bővült.

Gyakorlatot ebben a programban mentor segítségével saját településeden szerzel, de lehetőséget teremtünk arra, hogy más csoportok munkájából is tanulj.

A résztvevőknek a kötelező képzések és a gyakorlat végzése során előrehaladásukról számot kell adni a képzéseken tanultakról, a gyakorlaton tapasztaltakról írásbeli visszajelzés, napló formájában és a közösségszervező trénerével, mentorával folytatott konzultáció során.

A program költsége, fizetés:

Az 1 éves program egy főre jutó költsége szervezetünk számára 500 000 Ft, amely tartalmazza az összes képzés díját (bentlakásos képzések esetén a szállás, ellátás költségét), a mentori támogatást és a szervezéshez kapcsolódó költségeket.

A résztvevőnek ebből legalább 150.000 Ft-ot kell fizetnie, amelyet több részletben is megtehet. **Indokolt esetben ez alól felmentést tudunk adni, amelyet kérelmezni kell.**

Amennyiben lehetőség van a teljes, vagy a minimálisnál több térítési díj fizetésére, azzal azt segíted, hogy további hasonló programokat szervezhessen a CKA.

Mindenkivel, akit a programba felvettünk egyéni megállapodást kötünk a részvételről és a fizetési feltételekről.

Mikor indul a program?

2023. szeptember 1-től, és feltétele a 24 órás bevezető képzésünk elvégzése. Ennek 3 esete lehet:

- már elvégezted 2019 óta
- elvégezted az online közösség-szervezés 1–2–3 képzéseinket
- most fogsz részt venni rajta: 2023. szeptember 15–17. között.

Az első jelentkezési határidő legkésőbb:

2023. július 20. éjfélig

+AKCIÓPÁLYÁZAT!

A programban résztvevők számára **akciópályázatot hirdetünk**, ami fedezheti a helyi érdekérvényesítő munka költségeit. Írj nekünk, ha már most érdekel, további információt is bátran kérhetsz: kepzes@cka.hu

Jelentkezéshez benyújtandó:

- a jelentkezési lap;
- a motivációs levél és egyedi kérelmek, ha van;
- a legmagasabb bizonyítvány másolat, amelyet a kepzes@cka.hu e-mail címre a jelentkezéssel egyidőben küldj.

Légy te a társadalmi változás motorja!

Könyvajánló: Küzdelmeink története – mozgalomtörténeti adatbázis

A CEU Demokrácia Intézet és a Közélet Iskolája állította össze a [Küzdelmeink története – mozgalomtörténeti adatbázist](https://mozgalmak.hu), amely tizenegy társadalmi mozgalom tiltakozási eseményeit dolgozza fel. A projekt jelen állása szerint közel 500 megmozdulást tartalmaz az 1989 és 1998 közötti időszakból. A hiánypótló adatok rendszerezésével a rendszerváltás utáni évek magyar történelmének, civil társadalom fejlődésének, társadalmi mozgalmainak kritikai kutatásához nyújt segítséget, ad új megközelítési módokat a gyűjtemény.

A Küzdelmeink története – mozgalomtörténeti adatbázis kezdőlapja (forrás: <https://mozgalmak.hu>)

Az adatbázisban kutatva mintegy félezer tiltakozási eseményt tekinthetünk át, melyek között évek, kulcsszavak, mozgalmak alapján is indíthatunk keresést. A gyűjtemény kiválóan használható továbbá oktatási célokra előadásokon, szemináriumokon – interaktív feladatok összeállításához, valamint az adatbázis kezeléséhez a weboldalon [útmutató lapján](#) kaphatunk segítséget. A webes alkalmazás felhasználóbarát, alacsony küszöbű kialakítása lehetővé teszi, hogy bárki könnyedén böngésszen az események között.

2023. április 26-án, a Civil Rádió 117perc című magazinműsorában [Bauer Flórával](#), a Közélet Iskolája oktatási programfelelőseivel beszélgetett Péterfi Ferenc és Dudok Dávid a mozgalmörtörténeti adatbázisról. Az [interjúban](#) betekintést nyerünk a kutatómunkába, amely során összegyűjtötték a mozgalmakat és eseményeket, praktikus tippeket kapunk a gyűjtemény használatához, valamint megismerjük a továbblépés lehetőségeit: a következő, 1998-2002-es kormányzati ciklus tiltakozási eseményeinek megjelenése 2023 nyár végén várható.

Minden kedves olvasónknak kellemes böngészést, hasznos kutatómunkát kívánunk a [Küzdelmeink története – mozgalmörtörténeti adatbázisban](#).

(Kiemelt kép forrása: <https://mozgalmak.hu/tiltakozasok>)

Ajánló a közösségi megoldások köréből

Huszerl József

Huszerl József válogatása közösség- és társadalomfejlesztési témájú cikkekből.

UrbSecurity – a városi közbiztonság megteremtése lakossági részvétellel

A 9 városból álló UrbSecurity akciótervezési hálózat 2022 augusztusában zárta tevékenységét. A hálózat innovatív megközelítést dolgozott ki a városi biztonság és védelem javítására, integrálva azt a várostervezésbe, a társadalmi kohéziós és egyéb városi politikákba a nyilvános helyek biztonságára vonatkozó Urban Agenda ajánlások nyomán. Az elmúlt időszak kihívásairól, a projekt eredményeiről Komádi Mónikát, a MEGAKOM munkatársát kérdeztük.

Forrás és folytatás

https://urbact.eu/magyarorszag/UrbSecurity_a_varosi_kozbiztonsag

Összezárták Ferenc pápát tíz fiatallal, akik a pornótól a zaklatásokig bármit kérdezhettek tőle

Meglepő, elgondolkodtató, különleges dokumentumfilm, egyfajta katolikus kormányinfónak tekinthető alkotás került fel néhány hete a Disney+-ra, amiben a napokban Magyarországra érkező Ferenc pápa konkrétan tíz fiatallal beszélgetett el, ám millióknak üzent. Például a homofób, migránsellenes politikának.

„Nem vagyunk hívők, ezt a pápa is tudta. De szerintem minden vezetőnek, politikusnak előnyére válik, ha az ellenkező térfélen állókkal találkozik.

Forrás és folytatás

http://hvg.hu/elet/20230425_ferenc_papa_valaszol_disney_dokumentumfilm_katolikus_egyhaz_vallas_papi_pedofilia_zaklatasok_porno_homofobia_migransellenesseg_LMBTQ

Erre a 7 dologra érdemes figyelni, ha ifjúsági projektet terveztek!

Mitől lesz egy ötletből ifjúsági projekt? Mit takar a nemformális tanulás? Hogyan lehet biztosítani, hogy a fiatalok igényei is érvényesüljenek? Az ifjúsági szektor fő sajátosságai közé tartozik a nemformális tanulási módszerek használata, valamint a fiatalok aktív részvételi lehetőségeinek megteremtése. Ennek ellenére még mindig gyakran látunk olyan projektterveket, amik hiába alapulnak klassz ötleten, nem igazán passzolnak az Erasmus+ program célkitűzéseire, vagy nem felelnek meg az ifjúsági szektor elveinek.

Forrás és folytatás

https://erasmusplusz.hu/tippek_palyazatbeadashoz/erre-a-7-dologra-erdemes-figyelni-ha-ifjusagi-projektet-terveztek

Önkormányzatiság a célkeresztben

Új regionális kutatásunk rávilágít arra, hogy a járvány tartósabb hatásai hogyan jelentkeztek a jogszabályok változásában, az önkormányzatok finanszírozáshoz való hozzáféréseiben és a helyi döntéshozatal átláthatóságában. Ezek a folyamatok egymást erősítve az önkormányzatok mozgásterének szűkülését és a helyi demokratikus ökoszisztémák gyengülését eredményezték régiószerte.

Forrás és folytatás

<https://k.blog.hu/2023/03/10/onkormanyzatisag-a-celkeresztben>

Közüvéleménykutatás az Európai Unióban Nemzeti jelentés MAGYARORSZÁG

A Standard Eurobarométer 98 közvéleménykutatás adatfelvételére 2023. január 12. és február 6. között került sor az Európai Unió 27 tagállamában a 15 évesnél idősebb lakosság körében. A magyarországi adatgyűjtés módszertana személyes megkérdezés (CAPI: Computer Assisted Personal Interviewing) volt, mintája 1040 válaszadóból állt. A magyar adatokat az EU27 átlaggal, tehát a 27 ország 27 ezer fős mintáján mért adatokkal vetjük össze.

Forrás és folytatás

https://europeanhouse.hu/wp-content/uploads/2023/03/Standard_Eurobarometer_98_Winter_2022-2023_Public-Opinion-in-the-European-Union_Hungary.pdf

Megjelent az Egyensúly Intézet 2023-as Megatrend Indexe

Az Egyensúly Intézet agytröszt Megatrend Indexe az európai országok hosszú távú sikerét meghatározó trendeket követi nyomon.

Célja, hogy bemutassa, hogyan állnak az egyes európai uniós országok – köztük Magyarország – a 21. századot meghatározó globális változásokra való felkészülésben. Az indexben öt globális trend mutatóit vizsgálja az agytröszt. Ezek a trendek az oktatás, a digitalizáció, a környezetvédelem, az egészségügy és a társadalmi kohézió. Magyarország a Megatrend Index eredményei alapján az európai uniós középmezőny alján, a hátsó egyharmad tezején helyezkedik el. Legjobban a társadalmi kohézió tekintetében állunk: itt a 27 uniós tagállam közül a 15. helyen vagyunk...

Az Egyensúly Intézet 2023-as Megatrend Index összefoglalója [itt](https://egyensulyintezet.hu/wp-content/uploads/2023/03/ei_megatrend_index_2023_v2.pdf) érhető el.

https://egyensulyintezet.hu/wp-content/uploads/2023/03/ei_megatrend_index_2023_v2.pdf

A vidékfejlesztés helye és szerepe a fejlesztéspolitikában

A vidékfejlesztés szakpolitikai jelentősége az ezredforduló óta az Európai Unióban és Magyarországon egyaránt növekszik. ezt támasztja alá, hogy 2021 júniusában az Európai Bizottság 2040-ig szóló, erősebb, összekapcsolt, ellenálló és virágzó vidéki területek és közösségek felé vezető jövőképet fogalmazott meg, melyet uniós szintű Vidékfejlesztési Cselekvési Terv elfogadásával, valamint az uniós, nemzeti, regionális és helyi szereplők széles körét mozgósító Vidéki Paktum létrehozásával, továbbá eddig nem alkalmazott vidékfejlesztési megoldásokkal kíván elérni.

Forrás és folytatás

http://www.gazdalkodas.hu/files/cikk/Gazdalkodas_2022_06_Goda_et-al_532_558.pdf

Szerző:

Huszerl József közösségfejlesztő, a Pályázatfigyelő (PAFI) főszerkesztője, a Községfejlesztők Egyesülete Felügyelő bizottságának elnöke, a *Parola Ajánló a közösségi megoldások köréből* rovatának szerkesztője.

Elkészült a 2022-es év pénzügyi mérlege és szakmai beszámolója, azaz a KÖFE éves jelentése “Még egy kicsit előre, azután elindulunk felfelé” címmel.

A jelentés az egyesület honlapján, a kofe.hu-n is elérhető.

Két programot lezártunk, hármat végigvittünk az éven.

Szerveztünk egy nagy sikerű nyári egyetemet, egy elgondolkodtató közösségkonferenciát és több szakmai műhelyt.

Négyszer jelent meg a Parola, és életünkben először szerveztünk egy nagy sikerű adománygyűjtő estet 3 induló közösség támogatására.

Idén is szerveződik a nyári egyetem, immáron 20. alkalommal

“Az egység felhatalmaz” cím alatt a közösségi szerepvállalás és aktivizmus jelentőségének kiemelésére összpontosítunk, különös figyelmet fordítva a vidéki kistérségekben zajló folyamatokra: hangsúlyozva azokat a pozitív eredményeket, amelyek akkor érhetők el, ha a lakosok együttműködnek, és aktív szerepet vállalnak közösségeik alakításában. Megmutatjuk az együttműködés erejét, hogy miként vezethet pozitív változáshoz a közösség tagjainak egysége és közös erőfeszítései.

Minderre 2023. július 20-23. között kerül sor a Civil Kollégiumban, Kunbábonyban.

Minden infó itt gyűlik és bővül, pontosodik majd idővel: [KÖZÖSSÉG és RÉSZVÉTEL \(kunbábonyinye.blogspot.com\)](https://kosszeg-es-rszvetel.kunbábonyinye.blogspot.com)

Itt meg kell jegyezni, hogy a házat 12 éve üzemelteti a Kunbábonyi Tízek Közösségi Szövetkezet, mely átadná már a stafétát fiatalabb, vidéken élni és dolgozni akaró, közösségi embereknek, akik talán most épp látszanak is.

Megjelent a “Közösségi tervezés maratonja: a szociális hackathon közösségfejlesztői evolúciója” c. kiadvány, amely a “1st PANČEVOLUTION – ‘Unicorn in the making’ elnevezésű Erasmus+ projekt keretében megvalósuló szerb esemény kapcsán szerzett tapasztalatokat összegzi és ad praktikus tanácsokat kezdőknek és haladóknak. [KTM2 hu.pdf \(kofe.hu\)](https://ktm2.hu/pdf/kofe.hu)

Lezárult a **Közös Értékeink Program** első pályázati fordulója, ami azt is jelenti, hogy lassan megkezdí a KÖFE a kapacitásfejlesztési együttműködések a nyertes pályázókkal. Ezzel együtt további pályázati kiírásokra is lehet készülni. Folyamatosan nyitva az [Akciópályázat felhívás | Közös Értékeink Program \(kozosertekeink.hu\)](https://akciopalyazat.felhivas.kozosertekeink.hu), és hamarosan indul a felkészülésben is kisebb-nagyobb segítséget nyújtó fejlesztési projektek pályázati lehetősége.

Válaszkész közösségekért címmel elkészült egy három ország/négy szervezete közötti partnerséget szervező program, amelyhez a támogatás eredményét augusztus végére várjuk. A munka a román vidékfejlesztési hálózat, egy helyi partner és egy észéki székhelyű horvát partner együttműködésében indul – reményeink szerint az ősszel, és gondolkodik azon, hogy globális kihívásokra helyi közösségek milyen válaszokat adhatnak, és ezekhez milyen belső feltételek szükségesek. S persze a fejlesztői kérdés: honnan s hogyan pótolhatja a hiányát egy lokális közösség?

20. NYÁRI EGYETEM A KÖZÖSSÉGI RÉSZVÉTEL FEJLESZTÉSÉÉRT

2023. július 20-23. Civil Kollégium, Kunbábony

Az egység felhatalmaz

részvétel és aktivizmus a közösségek megerősödésében

A közösségi részvétel és aktivizmus a nagyvárosok mellett fontos téma a vidéki közösségekben is. Ez idén a **közösségi szerepvállalás és aktivizmus** jelentőségének kiemelésére összpontosítottunk, különös figyelmet fordítva a vidéki térségekben zajló folyamatokra: hangsúlyozva azokat a pozitív eredményeket, amelyek akkor érhetők el, ha a lakosok együttműködnek és aktív szerepet vállalnak közösségeik alakításában. Megmutatjuk az együttműködés erejét, hogy miként vezethet pozitív változáshoz a közösség tagjainak egysége és közös erőfeszítései.

Ismerős és újgenerációs előadókkal tárjuk fel a részvétel különböző formáit, a felmerülő kihívásokat és a vidéki élet társadalmi, gazdasági és környezeti aspektusaira gyakorolt átalakító hatását.

Szó lesz ezekről:

***Grassroots aktivizmus:** alulról jövő közösségi cselekvések szerepe a közösségekben. Hogyan mozgósítanak és lépnek fel a közösségük jólétét befolyásoló ügyekért a helyi állampolgárok, a

helyi szervezetek, beleértve az olyan kérdéseket, mint például az oktatás, a közösségi terek, a zöld ügyek vagy a társadalmi igazságosság.

****Kölcsönös támogatás és szolidaritás intézményei:** a közösség tagjai összefognak, hogy segítsenek egymásnak szükség esetén, például természeti katasztrófák, gazdasági nehézségek vagy személyes válságok idején. Ez a támogatási rendszer erősíti a társadalmi kötelekeket és erősíti a közösségen belüli összetartozás érzését. Erre erősíthetnek rá az intézményesített közösségalapú szolgáltatások.

*****Közösségi hálózatok építése:** közösségi szervezetek és helyi vezetők hogyan segíthetik elő a kapcsolatokat, miképpen ösztönözhetik a párbeszédet, és milyen keretek biztosíthatják a lehetőséget a lakosoknak arra, hogy aktívan részt vegyenek a döntéshozatali folyamatokban.

******Kihívások leküzdése:** egyedi kihívások, amelyekkel a vidéki közösségek aktivitási erőfeszítéseik során szembesülnek. Ezek közé tartozhat a korlátozott erőforrások, a földrajzi elszigeteltség, a tudatosság vagy a képviselő hiánya, valamint a szkepticizmus vagy a változással szembeni ellenállás. Stratégiákat és sikertörténeteket keresünk, amelyek bemutatják, hogy a közösségek hogyan győzték le ezeket az akadályokat.

*******Ifjúsági szerepvállalás:** a fiatalabb generáció felhatalmazása és bevonása hogyan hozhat friss perspektívákat, innovatív ötleteket és fenntartható változásokat a közösségi munka számára.

Speciális ajánlatunk idénre

A Nyári Egyetemen szeretnénk, ha minden résztvevő, közösségfejlesztő valamilyen formában kipróbálná, saját élményt és tapasztalatot szerezne abban, hogy a **művészeti eszközök miképpen egészítik ki a racionális munkaformákat**, tágítják ki az értelmezési kereteket és **írják át a közösségen belüli kapcsolódásokat**.

PÉNTEKEN DÉLELŐTT szakmai **történeteket dolgozunk fel** a "Visszajátszás – újraírás" projekt stábjával. Aki a megismert playback színházi és képzőművészeti elemeket hazavinné egy adott, hozzá közelálló közösségbe, ők módszertani workshopokra is beülhetnek a délután folyamán, vagy konzultálhatnak hazai és sepsiszentgyörgyi kollégákkal.

Magukról és az általuk kínált műhelyről ezt írják:

"Történeteink közösségünk szövetének, kapcsolódásainknak- a hétköznapiságban láthatatlan – szálait tárják fel. Bemutatjuk, hogy az összművészeti alkotás, a playback-színház és más művészetek (vers és képzőművészet) eszközei hogyan tudják támogatni a közösséget, milyen hatással van ez a közösség tagjaira. Milyen feltételek és körülmények között jöhet létre ez a hatás. A Visszajátszás újraírás projekt során használtuk iskolában, fiatalokkal, egyetemistákkal,

önkéntesekkel, pedagógusok – gyógypedagógusok között, segítő szervezetekben, fenntarthatóságért, zöld ügyekért tevékenykedő civil szervezetek körében, gyermekvédelemben-gyermekotthonban. Itt és most – együtt szőjük majd! Interaktív bemutató és műhelymunkára hívlak, melybe saját érdeklődésed és választásod szerint kapcsolódhatsz. Magad is megtapasztalhatod, élményként elviheted!”

Technikailag

A csütörtök délutántól-vasárnap ebédig tartó eseményen a legfontosabb lehetőség a találkozás. Találkozás olyanokkal, akiket szintén ezek a témák foglalkoztatnak, akik hoznak és vinnének példákat arra mások * Hogyan csinálják? * Hogyan fognak össze? * Hogyan érik el? * Hogyan tartanak meg? * Hogyan finanszírozzák? * Hogyan nem égnek ki? * Hogyan csatlakoznak újak? * Hogyan készülnek fel? * szóval mindenre, ami arról szól: HOGYAN LEHET ITT ÉS MOST KÖZÖSSÉGBEN MINDENNEK ELLENÉRE, VAGY ÉPP AZÉRT?

További információk: [KÖZÖSSÉG és RÉSZVÉTEL \(kunbabonyinye.blogspot.com\)](https://kunbabonyinye.blogspot.com)

Jelentkezés: [Nyári egyetem REGISZTRÁCIÓ 2023 – Google Űrlapok](#)